

Hoça Mes'ud - Ferhenkname-i Sa'di (Kopenhag nüshası)
Darîr - Vâkîdî'nin Futuhuşşâm tercemesi
Darîr - Siyer
Gülşehrî - Kerâmât-ı Ahî Evrân.
Aşık Paşa - Garibname
Nesîmî - Divan
Ahmedî - İskendername
Kadı Burhaneddin - Divan
Ahmedî - Divan
Şeyh oğlu Mustafa - Hurşitname.
Hızır ibni Abdullah - Müziğe ait telif
Ahmet oğlu Şükrüllah - » » »

XV inci asırdan :

Ömer ibni Mezîd - Mecma'unnezair
Mehmet Şeyh Mustafa - Kavşname
Tokat dizdarı Ali - Danişmentname
Mehmet - Tuhfename veya Aşkname.
Hatîboğlu - Makalât-ı Hacı Bektaş tercemesi
Şeyhî - Divan ve Harname
Şeyhî - Husrev'ü Şîrîn
Şeyhzade Ahmet Mısri - Kırk vezir hikâyesi
Mercimek Ahmet - Kâbusname.
Şeyh Elvân Şirazî - Gülşen-i Râz tercemesi
Yazıcızade Ali - Selçukname.
Süleyman Çelebi - Mevlit
Yazıcı oğlu Mehmet - Muhammediye
Kemal Ümmî - Divan
Eşrefoğlu - Divan
Bursalı Ataî - Divan
Cemalî - Divan
Cemalî - Mesnevileri
Ahmed Paşa - Divan
Sultan Cem - Divan
Ak Şemseddin zade Hamdî - Yusuf ve Zeliha
Cafer Çelebi - Hevesname

Uzun Firdevsî - Manzum kronikleri
Sinoplu Safayî - » »
Sabayî - » »
Sinan Paşa - Tazarrunâme
Sinan Paşa - Tezkere-i Evliya
Âşık Paşa zade - Tarih
Neşri - Tarih
Bayatî - Câm-ı Cem âyîn
Şerif - Şehname tercemesi
Kitâb-ı Dedekorkut
Yahya ibni Mehmet Kâtib - Menâhic-ül inşa
Nakkaş Safî - Divan.

XVI inci asırdan :

Güvahi - Pendname
Zâtî - Divan
Hayalî - Divan
Fuzulî - Divan
Ruhî - Divan
Bakî - Divan
Taşlıcalı Yahya - Mesnevileri
Lâmi'î - Şehrengîz
Fakirî - Risale-i Târif
Hacı Kemal - Camiünnezair
Hakanî - Hilye
Ali Çelebi - Humayunname
Âli - Küh-ül ahbâr
Celâl zade Mustafa Çelebi - Tabakat-ül Memalik.
Feridun Bey - Münşeât
Kınalı zade Ali Çelebi - Ahlâkı Alâî
Hoca Sadeddin - Tacüttevarih.
Lütfi Paşa - Tarih
İdris-i Bitlisî - Heşt Behişt tercümesi
Selânikî Mustafa - Tarih
Edirneli Mecdî - Taşköprülüzadenin Şakayık Tercemesi
Belgradlı Hakî - » » »
Lâmiî - Nefsülemirname

Sehî - Tezkire
Lâtîfî - Tezkire
Ahdî - Tezkire
Âşık Çelebi - Tezkire
Hasan Çelebi - Tezkire
Pirî Reis - Bahriye
Seyid Ali Reis - Mirat - ül Memalik
Mitrakçı Nasuh - Seyahatname
Seyit Lokman - Hünername

XVII nci asırdan :

Nef'î - Divan
Nef'î - Siham - ı Kazâ
Şeyhülislâm Yahya - Divan
Nâbi - Divan
Nailî - Divan
Nev'î zade Atayî - Hamse
Sabit - Divan
Güftî - Tezkire
Evliya Çelebi - Seyahatname
Kâtib Çelebi - Fezleke
Nevî zade Atayî - Şakayık zeyli
Uşşakî zade - Şakayık zeyli
Kafzade Faizî - Tezkire

XVIII nci asırdan :

Nedim - Divan
Koca Ragıp Paşa - Divan
Şeyh Galip - Divan
Şeyh Galip - Hüsn-ü Aşk
Seyit Vehbî - Sûrname
Haşmet - Sûrname
Safâî - Tezkire
Salim - Tezkire
Esrar Dede - Tezkire
Şeyhî - Şakayık zeyli
Enderunî Vâsif - Divan

Vak'anüvis Esad - Tezkire
İzzet Molla - Divan

II. Tanzimattan sonraki eserler

Tanzimattan sonraki devir için ilk tertip olarak aşağıda isimlerini zikrettiğimiz bütün müelliflerin eserlerinin (mektupları, makaleleri ve resmî yazıları da dahil) külliyat halinde basılmasını teklif ederiz.

Şinasi
Namık Kemal
Ziya Paşa
Abdülhâk Hâmid
Recaî zade Ekrem
Sami Paşa zade Sezâî
Cevdet Paşa
Ahmet Vefik Paşa
Tevfik Fikret
Cenap Şahabeddin
Süleyman Nazif
Mehmet Rauf
Ahmet Hikmet
Celâl Sahir
Ahmet Rasim
Ahmet Haşim
Ömer Seyfeddin
Ziya Gök Alp

IV

Türk Tarih Kurumunca Türk harfleri ile neşrine lüzum gösterilen eserler

Tevarihî Âli Osman
Âşık Paşa tarihi
Neşrî tarihi
Heşt Behişt (İdrisi Bitlisi)
Tacüttevarih
Peçevî tarihi

Birinci Türk Neşriyat Kongresi

- Naima tarihi
Raşit tarihi
Çelebi Zade Asım tarihi
Sami, Şakir, Suphi tarihi
İzzî tarihi
Vâsıf tarihi
Asım tarihi
Şani Zade tarihi
Cevdet tarihi
Lûtfi tarihi
Silâhtar tarihi
Sefaretnameler
Mükâleme mazbataları
Tarihi Gazavatı Bosna
Solakzade tarihi
Tapsırai İbret (Mitat Paşa)
Mira'tı Hayret (Mitat Paşa)
İbni Batuta tercemesi
Hamer tarihi
Mürüyüttevarih
Lûtfi Paşa tarihi
Üçüncü Selim devrinde Devlet ricali tarafından yazılan lâyihalar
Keşfizzunun (Kâtip Çelebi)
Fezlekei Kâtip Çelebi
Takvimüttevarih (Kâtip Çelebi)
Mizanülhak lihtiyarülehak (Kâtip Çelebi)
Ayni Ali Risalesi
Asafname
Netayicülvukuat (Mustafa Paşa)
Tarihi Askerii Osmanî (Ahmet Cevat)
Âli tarihi
Mirâtülmemalik
Sicilli Osmanî
Şakaıkı Numaniye ve zeyli
İstatanbul Müzesinin meskûkât katalogları
Haritai Kapudananı derya
Hadikatlvüzera ve zeyli
Devhatülmeşayih

Sefinetürüesa
Ravzatülebrar (Kara Çelebizade Abdülaziz)
İbni Kemal tarihi
Atâ tarihi
Vekayiülfuzalâ (Şeyhî Ahmet)
Teşrifatı Devleti Osmaniye (Esat Efendi)
Selânikî tarihi
Tarihi Ebulfetih (Dursun Beyin)
Koçu Bey risalesi
Hulâsatülitibar

Aynıyle tercemesi lâzım olan eserler

1 — تاریخ یعنی ابو نصر العتبی

[Bu eser vaktiyle «جریداتی» tarafından Farişiye terceme olunmuştur. Türkçeye bu Farisiden tercüme olunmalı ve bilhassa mütercimmin muasır olduğu zamanlar hakkında vermiş olduğu malûmat ihmal edilmemelidir.]

بیہقی	2 — تاریخ ابو الفضل
صدرالدین ابو الفوارس نيسابوری	3 — زبدة التواريخ السجوقيه
راوندى	4 — راحة الصدور [تاريخ آل سلجوق]
الفتح بن على البندارى	5 — زبدة النصرة ونخبة العصرة
محمد بن على	6 — تواريخ آل سلجوق کرمان
ابن بى	7 — الاوامر العلائيه فى امور العلائيه
کریم الدین اقسرايى	8 — مسامرة الاخيار
جونى	9 — تاريخ جبهانكشا
صدرالدین نظای	10 — تاج المآثر
رشيد الدين وزير	11 — جامع التواريخ
ابوالقاسم قاشانى	12 — تاريخ اولجايتوخان
شرف الدين بزدى	13 — ظفر نامه تيورى
حافظ ابرو	14 — مجموعه

[Bu eserdeki «Gazan» bandan itibaren «İlhani Devleti», «Âli Celâyir» fasıllarıyla bu mecmuadaki «Âli Selçuk» «Oğuz», lar, «Harzemşahlar» fashı.]

حسن روملو	احسن التواريخ	15
فضل الله ابن روزبهان الاصفهانی	تاريخ عالم آرای امینی	16
	بزم و رزم	17

[Atideki eserlerde «Türk» lere müteallik olan bahislerin - ayrıca fasıllar mevcut olmadığı takdirde seneler vekayii arasında Türklere taallük eden bütün malûmatın - «extrait» edilerek tercüme edilmesi.]

	تاريخ اليعقوبی	1
دينوری	اخبار الطوال	2
طبری	تاريخ الامم والملوك	3
	تاريخ ابن اعثم الكوفي	4
ابن مسكويه	تجارب الامم	5
مسعودی	صروح الذهب	6
مسعودی	كتاب التنبيه والاشراف	7
بلاذرى	فتوح البلدان	8
اصطخري	كتاب المسالك والممالك	9
ابن حوقل	كتاب المسالك والممالك	10
ابن خردادبه	كتاب المسالك والممالك	11
ابن فقيه	كتاب المسالك والممالك	12
مقدسى	كتاب الاقاليم	13
	تاريخ ابويعلى القلانسی	14
	الانبياء في تاريخ الخلفاء	15
بيرونى	الأثار الباقية عن قرون الخالفة	16
	تذكرة ابن حمدون	17
ادريسی	نزهة المشتاق في احتراق الآفاق	18
ادريسی	انس المبهج	19
ابن منقذ	كتاب الاعتبار	20
خطيب بغدادی	تاريخ بغداد	21
ابوالفرج ابن الجوزی	المنتظم في تاريخ الملوك والامم	22
ابوالفرج الجوزی	شذوذ العقود في تاريخ اليهود	23
عمادالدين كاتب اصفهانی	البرق الشامی	24

عمادالدين كاتب اصفهاني	الفتح القدسي في الفتح القدسي	25
ابن الاثير	تاريخ الكامل	26
ترشحي	تاريخ بخارا	27
كرديزي	زين الاخبار	28
	حدود العالم	29
سمعاني	كتاب الانساب	30
ياقوت حموي	معجم البلدان	31
صفي الدين عبدالمؤمن	مراصد الاطلاع	32
ابن العديم	تاريخ حلب	33
	تاريخ ابن فهد	34
بكري	معجم البلدان	35
ابو المظنر ابن قيز اوغلو	مراة الزمان	36
	طبقات ناصري	37
محمد عوفي	جامع الحكايات	38
محمد عوفي	لباب الالباب	39
ابن العميد	تاريخ المكين	40
ابوالفرج ملطي	مختصر الدول	41
ابن عبد الظاهر	سيرة ملك الظاهر بيبرس	42
عزالدين بن شداد حلبى	اعلاق الخطيرة في امراء الشام والجزيرة	43
بهاءالدين بن شداد	سيرة صلاح الدين	44
ابن واصل	مفرج الكروب في اخبار بنى ايوب	45
	تاريخ الصالحى	46
	تاريخ ابن القوطى	47
	تاريخ البرزالي	48
نويرى	نهاية الأرب	49
ملك المؤيد ابو القدا	المختصر في اخبار النبشر	50
	تقوم البلدان	51
	تاريخ ابن الوردى	52
صفدى	الوا في بالوفيات	53
صفدى	اعيان العصر	54
ابن ايبك الدوادار	كنز الدرر وجامع الغرر	55
ابن ايبك الدوادار	درر التنجان وغرر الزمان	56
ذهبي	تاريخ الاسلام	57

ذهبي	— 58	كتاب العبر
ابن كثير	— 59	البداية والنهاية
ابن خلكان	— 60	وفيات الاعيان
ابن شاکر کتبی	— 61	فوات الوفیات
ابن شاکر کتبی	— 62	عيون التواريخ
ابن حبيب الحلبي	— 63	درة الاسلاك في دولة الاتراك
ابن دقاق	— 64	نزهة الانام في تاريخ الاسلام
مفضل بن الفضال	— 65	النهج السديد
ابن الفرات	— 66	الطريق الواضح السلوك
حمدالله المستوفى	— 67	تاريخ كزیده
شبانكارى	— 68	جمع الانساب
«Şahruh» a ait olan mebahis	— 69	زبدة التواريخ
حافظ ابرو		
ابن خلدون	— 70	عنوان العبر
ابن حجر العسقلاني	— 71	انباء الغمر على انباء العمر
عنى	— 72	الدرر الكامنة في اعيان المائة الثامنة
مقریزی	— 73	عقد الجمان في تاريخ اهل الزمان
مقریزی	— 74	السلوك في معرفة دول الملوك
مقریزی	— 75	كتاب خطط مصر [المواعظ والاعتبار]
خسرو ابرقوى	— 76	كتاب الملقى في التراجم
Selçukiler bahsi	— 77	فردوس التواريخ
حسن يزدى	— 78	جامع التواريخ
ابو المحاسن بن تفرى بردى	— 79	النجوم الزاهرة في مصر والقاهرة
ابو المحاسن بن تفرى بردى	— 80	حوادث الدهور
ابو المحاسن بن تفرى بردى	— 81	المنهل الصافي
«Şahruh» dan itibaren	— 82	روضة العنقا
«Şahruh» dan itibaren	— 83	حبيب السير
«Timur» dan itibaren	— 84	اصح التواريخ
ابن اياس	— 85	بدايع الزهور
غفارى	— 86	جهان آرا
غفارى	— 87	نكارستان
منجم باشى درويش احمد أفندى	— 88	جامع الدول
جنابى	— 89	العيلم الزاخر

کاتب چلبی	فذلکة التوارخ — 90
مستقیم زاده سلیمان أفندی	مجلة النصاب — 91
قاضی احمد نکیدی «نیکدهلی»	جامع التوارخ — 92
حمدالله المستوفی	زهوة القلوب — 93
	تاریخ ابن الصلاح — 94
اسکندر منشی	تاریخ عالم آرا — 95
[Bu eserde «Akkoyunlu», «Kara- koyunlu», «Osmanlı», ve «Safevî» lere müteallik fasıllar.]	تاریخ لاری — 96
[«Osmanlı» lara müteallik fasıl.]	بهجة التوارخ — 97
	Babürname — 98
	Hümayunname — 99

V

Türk Dil Kurumunca Türk Harfleri İle Neşrine Lüzum Gösterilen Eserler

On Dördüncü Asır

Garipname (Âşıkpaşa Divanı)

Yazmaları mebzuldür. En iyilerinden ikisi Millet Kütüphanesi müze kısmında 1719 ve Nuruosmaniye Kütüphanesinde 2381 numaralarda mukayyettir.

Harezminin Muhabbetnamesi:

Millet Kütüphanesinin müze kısmında 1024 numarada.

Hucendinin Letafetnamesi:

Millet Kütüphanesinin müze kısmında 1531 numarada.

Edviyei müfrede ve takvimülebdan:

Geredeli İshak Bini Murat tarafından 1389 da yazılmıştır. Her iki eser Topkapı Sarayında Revan Kütüphanesindedir.

Tebareke tefsiri:

Orhanın oğlu Süleyman Paşa namına 1330 da kaleme alınmıştır. Yazan Şeyh Mustafa namında bir zattır. Edebiyat Fakültesi Kütüphanesinde 45 numarada mukayyettir.

Fatiha tefsiri:

1361 de vefat eden Denizli Hükümdarı Murat Aslan bin İnanç Bey namına yazılan bu tefsirin nüshası Edebiyat Fakültesi Kütüphanesinde.

İhlâs tefsiri:

Yine Denizli Hükümdarı Murat Arslan bin İnanç Bey namına yazılan bu tefsirin bir nüshası Millet Kütüphanesinin emirî kısmında şeriye kitapları arasında 22 numaradadır. Diğer bir nüshası Edebiyat Fakültesi kütüphanesinde 910 numarada mukayyettir. Ankara kütüphanesinde de bir İhlâs tefsiri vardır.

Türkçe'li Kur'an:

1326 da yazılan bu nüsha Hekim Oğlu Ali Paşa Kütüphanesinde 951 numaradadır. Lehçe Şark Türkçesidir.

Menakıbülebrar fi Mekaletülahyar:

Ahmet Bin Dervişin kaleme aldığı bu eser Köprülü Kütüphanesinin Fazıl Ahmet Paşa kısmında 253 numaradadır.

Kıyası Enbiya:

Müellifi meçhuldür. Aydınöğlu Mehmet Bey namına yazılmıştır. Baş tarafı noksan bir nüshası Bursada Ulucami Kütüphanesinde 21 numarada mukayyettir. Tam bir nüshasının Maarif Vekâletince satın alındığı duyulmuştur.

Saatname:

Hibetullah Çavuş bin İbrahim bin İsmail namında bir zat tarafından alınan bu eserin bir nüshası Lâleli Kütüphanesinde 1378, diğer nüshası Edebiyat Fakültesi Kütüphanesinde 811 numaralarda mukayyettir.

Nehcülferadis:

Mehmet bini Mehmedi Harezmi tarafından yazılan bu eserin bir nüshası 3 cü Ahmedin Yenicami Kütüphanesinde 879 numarada mukayyettir.

Yusuf ve Zeliha manzumesi:

Erzurumlu Daririn yazdığı bu eser Edebiyat Fakültesi Kütüphanesinde 862 numarada mukayyettir.

İtühhuşşam tercümesi:

Yine Daririn eseridir. Edebiyat Fakültesi Kütüphanesinde 793 numarada mukayettir. Aynı eserin Millet ve Nuruosmaniye Kütüphanelerinde de nüshaları vardır.

Yüz Hadis tercümesi:

Yine Daririn olup Millet Kütüphanesi müzesinde 133 numaradadır. (aynı eserin Nuruosmaniye Kütüphanesinde diğer bir nüshası vardır).

Siyerî Nebevî:

Yine Daririn eseri. Bir nüshası Çelebi Abdullah Kütüphanesinde No. 251. Bu eserin güzel bir nüshası Bayazıtta kitapçı Mahmut Efendidedir. Satın alınması temenni edilir.

Tezkiretülevliya:

Aydınoğlu Mehmet Bey namına yazılan bu eserin bir nüshası Bayazıt Umumî Kütüphanesinde 3286, diğer nüshası Veliyüddin Kütüphanesindedir.

Tezkiretülevliya:

Edebiyat Fakültesi Kütüphanesinde 937 ve Lâleli Kütüphanesinde 2030 ve 2031 numaralarda mukayyet üç Tezkiretülevliya daha vardır.

Mecmua:

Millet Kütüphanesinin emirî kısmında 1518 de mukayyet bu mecmuanın içinde Meazoğlu Hasan, Nakıboğlu ve Dursun Fakih namlarındaki zatların Hazreti Ali cenklerine dair manzumeleri vardır.

Kadı Burhanettin Divanı:

Bu eserin yegâne nüshası Londrada Britiş müzeumdadır. 1922 de İstanbul Amerikan Lisan mektebi Müdürü tarafından neşredilen nüsha kat'iyyen itimada lâyük değildir.

Süleyman Çelebi Mevlûdu:

Matbu olan bu eserin bir iki Kütüpanede ezcümle Ayasofya Kütüphanesinde eski yazma nüshaları vardır.

Feleknamei Gülşehrî:

Eser Attarın Mantıkuttayrından tercemedir. Gülşehrî bu tercemeyi 1317 de yazmıştır. İki nüshası Arkeoloji Kütüphanesinde, bir nüshası Fatihde Birinci Mahmut Kütüphanesinde 2557 numarada mukayettir.

Hurşit ve Feraḫşat:

Germiyanlı Şeyhoğlu Mustafanın 1387 de yazdığı eserdir. Hamidiye Kütüpanesinde 550 numarada mukayyettir.

Kelile ve Dimne tercümesi:

Lâleli Kütüpanesinde 1897 numarada mukayyettir.

Ferhenknamei Sadi:

Matbudur.

Süheyl ve Nevbahar:

Matbudur.

Onbeşinci Aşır

Nesimî Divanı:

Basması asla itimada lâyük olmiyan bu eserin pek eski bir yazması Bayazıt Umumî Kütüpanesinde 3353 numarada mukayyettir. Millet Kütüpanesinin emiri kısmında 511 numarada mukayyet nüshası da iyicedir.

Tefsiri Ebilleys Tercümesi:

Nuruosmaniye Kütüpanesinde 138 ve 139 numarada mukayyet olan bu tefsirin mukaddemesinde « Bu fakir Daiye bir dua hediye kıla ki... » ibaresinden istidlâlen Ahmet Daî tarafından kaleme alındığı zannedilmektedir.

Beşaretname:

Nesimînin şakirdi olan şair Refii'nin bu manzumesinin emiri Kütüpanesinde 1028 ve 1029, Yahya Efendi Kütüpanesinde 3359, Edebiyat Fakültesi Kütüpanesinde 1511 numaralarda mukayyet nushaları vardır.

Şeyhî Divanı:

Bu eserin en eski nüshası şairin vefatından 16 sene sonra yazılmıştır. Millet Kütüpanesinin emiri kısmında 287 numarada mukayyettir. Diğer Kütüpanelerde ezcümle Edebiyat Fakültesi Kütüpanesinde 871. Halis Efendi kitapları arasında 3734 numarada mukayyet nushaları bulunmaktadır.

Husrev ve Şirin:

Yine Şeyhînin bu manzumesinin bir nüshası Edebiyat Fakültesi Kütüpanesinde 891 numarada mukayyettir.

Kabusname tercemesi:

Bu eserin Mercimek Ahmet tarafından yapılan tercümesinin bir nüshası Ankara Kütüphanesinde 1011 numarada mukayyettir. Yine Kabusnamenin daha eskiden kaleme alındığı muhakkak olan bir tercümesinin natamam bir nüshası da Ankara Kütüphanesinin 286, 2836 numarasında mukayyettir.

Ahmedî Divanı:

İyi bir nüshası Edebiyat Fakültesi Kütüphanesinde 802 numarada mukayyettir. Hamidiye kütüphanesindeki nüsha ise fevkalâdedir.

İskendername:

Yine Ahmedinin eseri. Edebiyat Fakültesi Kütüphanesinde 778 ve 866 numaralarda mukayyettir. 778 numarada olan nüshanın imlâsı pek eskidir. Fatihte Birinci Mahmut Kütüphanesinde 4186 numarada mukayyet bir nüsha daha vardır.

Tefrihülervah:

Yine Ahmedinin eseri. Ayasofya Kütüphanesinde 3595 numarada mukayyettir.

Esrarname tercümesi:

Yine Ahmedinin. Bunun da bir nüshası Edebiyat Fakültesi Kütüphanesinde 914 numarada mukayyettir.

Kırk Vezir Hikâyesi:

Cildinin üstünde « Fereç Badeşsidde » yazılı olan bir nüshası Nuruosmaniye Kütüphanesinde 3735 numarada mukayyettir.

Fazaili Mekke ve Medine:

Mehmet Yemenî namında bir adamın eseri. Ayasofya Kütüphanesinde 3341 numarada mukayyettir.

Cerrahiyei ilhaniye:

Eski Türk hekimlerinden Sabuncuoğlu Şerefettinin eseri. Millet Kütüphanesinin müze kısmında 79 numarada mukayyettir.

Müfredatı İbni Baytar tercümesi:

Bir nüshası Bursada Haraççioğlu Kütüphanesinde. Diğer nüshası Fatihte Birinci Mahmut Kütüphanesinde 3635 numarada mukayyettir.

Tercemei Akıbadin:

Yine Sabuncuoğlu Şerefettinin eseridir. Fatihte Birinci Mahmut Kütüphanesinde 3536 numarada mukayyettir.

Tahsil Fittıp:

Meşhur eski Türk Hekimi Hacıpaşanın eseridir. Hamidiye Kütüphanesinde 385 numarada mukayyettir.

Müntehalüşşifa:

Yine Hacıpaşanın eseridir. Hacıpaşanın elyazısı ile olan nüsha Topkapı Sarayında 3 üncü Ahmet Kütüphanesindedir. İstanbul Kütüphanelerinde ezcümle Edebiyat Fakültesi Kütüphanesinde 877 numarada nüshası vardır.

Mücerrepname:

Eski Türk Hekimi Sabuncu oğlu Şerefettinin eseri. Ayasofya Kütüphanesinde 3729 numarada mukayyettir.

Yadigârı İbni Şerif:

Âşir Efendi Kütüphanesinin Reisülküttap Mustafa Efendi kısmında 737 numarada mukayyettir.

Ahmet Paşa Divanı (Bursalı):

Hayli nüshaları vardır. Halis Efendi Kütüphanesinde 4706 numarada mukayyet nüsha 936 tarihinde Pir Ahmet bin İskender tarafından yazılmıştır. En eskilerinden biri de Millet Kütüphanesinin emiri kısmında ve Edebiyat Fakültesi kitapları arasında 11 numaradadır. Ancak bu nüshanın bazı sayfeleri eksiktir.

Necati Divanı:

Millet Kütüphanesinin müzesinde 489 ve Rıza Paşa Kütüphanesinde 838, Halis Efendide 2000, Yıldızda 137 ve 154, Edebiyat Fakültesi Kütüphanesinde 784 numaralardaki nüshalar iyidir.

Mecmuai Devavin:

Bursa Müzesinde 158 numarada mukayyet olan bu nadir mecmuada bu asırda yetişmiş bazı Şairlerin ezcümle Hacı İvaz Paşa Zade Ahi Çelebinin-ki Ataf mahlesiyle meşhurdur- şiirleri vardır.

Mecmuatünnazayir:

Bayazıtta kitapçı Raif Efendi nezdinde olan bu mecmua 1436 da Ömer Bin Mezit namında bir adam tarafından toplanmıştır. (Bu defaki müracaatime cevaben Raif Efendi bu mecmuayı ahiren sattığını bildirdi.)

Camiünnezayir:

İğridirli Kemal tarafından 16 ncı asırda toplanan bu mecmua 15 ncı asra ait bir çok parçaları havidir. Yegâne nüshası Bayazıt umumî Kütüphanesinde 5782 numarada mukayyettir.

Mecmaünnezayir:

Yine 16 ncı asırda Nazmî tarafından toplanan mecmua Nizamî, Ahmet Paşa, Necatî, Revanî, Şem'î, Ataf, Basrî gibi daha evvelce gelmiş şairlerin eserlerini havidir. Nuruosmaniye Kütüphanesi 4322.

Mecmuai Eş'ar:

Yine bu devir şairlerinin de eserlerini havi olan bu mecmuanın nüshası Nuruosmaniye Kütüphanesinde 4960 numarada mukayyettir.

Mecmuai Eş'ar:

15 inci asırda yaşamış bir çok şairlerin eserlerini havi olan bu mecmuada Millet Kütüphanesinin emirî kısmında 619 numarada mukayyettir.

Kemal Ümmî Divanı:

Bazı kütüpanelerde ezcümle Üniversite Kütüphanesinde 818, Millet Kütüphanesinin Emirî kısmında 53 ve 54 numaralarda mukayyet nüshaları vardır.

Eşref Oğlu Divanı:

İtinasız matbuu da olan bu divanın bir yazması Halis Efendi Kütüphanesinde 3822 numarada mukayyettir.

Müzekkiün Nüfus:

Yine Eşref Oğlunun bu eseri matbudur. Yazmaları da mebzuldur.

Ruşeni Divânı:

Yazmalarının iyi nüshaları Rıza Paşa Kütüphanesinde 342 ve Edebiyat Fakültesi Kütüphanesinde 624, 795, 797 numaralarda mukayyettir.

Adnî Divânı:

Fatih Vezirlerinden meşhur Mahmut Paşanın eseri: Rıza Paşa Kütüphanesinde 1848 numarada mukayyettir.

Şehzade Cem Divanı :

Yıldız Kütüphanesinde 38 ve 128 numaralarda mukayyet nüshaları vardır.

Mihri Divanı:

15 inci asır sonunda yaşayan bu Türk kadınının divanı: nüshaları Ayasofya Kütüphanesinde 3974 numarada müstakillen ve Rıza Paşa Kütüphanesinde 3203 numaralı mecmuada başka eserlerle birlikte, müstakilen mevcuttur.

Mesihî Divanı:

15 inci asır sonunda yaşayan şairlerimizden Mesihî'nin, Edebiyat Fakültesi Kütüphanesinde 899 ve Hamidiye Kütüphanesinin Lala İsmail kısmında 483 numaralarda nüshaları vardır.

Sarıca Kemal Divanı:

Fatihin veziri Mahmut Paşanın mahmisi olan bu Bergamalı adamın divan nüshası Üniversite Kütüphanesinde 1725 numarada mukayyet mecmuanın içindedir.

Selâtinname yahut Tarihi Âli Osman (manzum):

Yine Sarıca Kemal'in eseridir. Edebiyat Fakültesi Kütüphanesinde 859 numarada mukayyettir.

Tacüledep:

Amasyalı Ali bin Hüseyin tarafından kaleme alınan bu eserin bir nüshası Millet Kütüphanesinin Emiri kısmında 78 numarada, diğer nüshası (Risalei Nasayih ve Lataif) unvanı altında Nuruosmaniye Kütüphanesinde 3908 numarada mukayyettir.

Leylâ ve Mecnun:

Şair Behiştinin eseri. Yıldız Kütüphanesinde 216 numarada mukayyettir.

Enfesülcevhâr:

Musa bin Hacı Hüseyin İznikî tarafından yazılan bu eserin bir nüshası Topkapıda Revan Kütüphanesinde, diğer bir nüshası Bursa'da Ulucami Kütüphanesinde 177 ve 178 numaralarda mukayyettir.

Ebilleys tefsiri tercümesi:

Meşhur Türk allâmesi İbni Arapşah tarafından yapılan güzel ifade ile tercümenin nüshaları İstanbul'da çokçadır. Ezcümle Ayasofya, Nuruosmaniye Kütüphaneleriyle bilhassa Yıldız Kütüphanesindeki nüshalar muteberdir.

Münebbihülrakıdın :

Yukarıda ismi geçen İznikli Musa bin Hüseyin tarafından yazılan bu eserin bir nüshası Nuruosmaniye Kütüphanesinde 2611 numarada mukayyettir. Beyazıt Umumî Kütüphanesinde de bir nüshası vardır.

Ebilleys Tefsiri tercümesi:

Yine İznikli Musa bin Hacı Hüseyinin eseri olan bu tercümenin nüshası Topkapı Sarayında Revan Kütüphanesinde dir.

Düsturnamei Enverî:

Yegâne nüshası Paris Millî Kütüphanesinde olan bu eser 1928 de Halil Mükrimin Bey tarafından İstanbul'da bastırılmıştır.

Tevarihî Âli Osman:

Oruç Bey tarafından yazılan bu eseri 1925 te Müsteşrik Babinger bastırmıştır.

Âşıkpaşa Zade Tarihi:

1332 senesinde İstanbul'da basılmıştır.

Melhame:

Nücuma dair olan bu eser Yazıcızade Mehmet Efendinin babası Salâhaddin tarafından kaleme alınmıştır. Nuruosmaniye Kütüphanesinde 2809 numarada mukayyettir.

Münteha:

Yazıcızade Ahmet Bicanın eseridir. Bursa Müzesinde 253 numarada mukayyet nüshasından başka Halis Efendi Kütüphanesinde de bir nüsha vardır.

Acayibülmahlûkat:

Yine Ahmet Bicanın eseridir. Murat Molla Kütüphanesinin Saliha Hatun kısmında 110 numarada mukayyettir.

Envarülâşıkîn:

Yine Ahmet Bicanın eseridir. Matbudur. Mebzul olan yazmaları arasında Edebiyat Fakültesi Kütüphanesinde 942 numarada mukayyet olanıdır.

İbni Kesir Tarihi tercümesi:

Mahmut ibni Mehmet ibni Dilşat tarafından yapılan bu tercümenin nüshaları Nevşehirli İbrahim Paşa Kütüphanesinde 892-896 numaralarda mukayyettir.

Muhammediye:

Yazıcızade Mehmet Efendinin eseridir. Matbudur.

İrşadülmürît İlelmurat:

Meşhur İran mutasavvıflarından Necmettin Dayenin Mirsadülibat eserinin tercümesi olan bu kitap Karahisarlı Kasım bin Mehmedin kaleminden çıkmıştır. Edebiyat Fakültesi Kütüphanesinde 936, Hamidiye Kütüphanesinde 123 numaralarda mukayyet nüshaları vardır.

Gülşeniraz tercümesi:

Şeyh Elvanın gayet temiz bir türkçe ile tercüme ettiği bu eserin bir nüshası Edebiyat Fakültesi Kütüphanesinde 922 numarada mukayyettir.

Vahdetname:

Nâzımı Karahisarlı Abdürrahimdir. Nüshası Edebiyat Fakültesi Kütüphanesinde 919 numaradadır.

Delilülibat:

Sofyada Mehmet bin Sinaneddin tarafından yazılan bu eserin bir nüshası Edebiyat Fakültesi Kütüphanesinde 876 numarada mukayyettir.

Yusuf ve Zeliha:

Nâzımı Hamdidir. Edebiyat Fakültesinde 863 numaradadır.

Camaspname:

Daniyalın oğlu Camasp'ın gûya babasından müntakil evraktan çıkarıldığı ulûmu garibe ve acibeyi anlatır. Nâzımı Aydınıklı Musacı. Nüshası Edebiyat Fakültesinde 785 numarada mukayyettir.

Vikayetürrivaye fi mesailihidaye tercümesi (Manzum):

Nâzımı Balıkesirli Kadı Devletoğlu Yusufur. Bir nüshası Edebiyat Fakültesi Kütüphanesinde, öteki nüshası Feyzullah Efendi Kütüphanesinde 933 numarada mukayyettir.

Tarihi Şahî:

İkinci Murat namına yazılmış bir tarihi mukaddes. Nüshası Hamidiye Kütüphanesinde 306 numaradadır.

Ucubetülğaraip:

Malkaralı Baha namında bir zatın eseridir. Nüshası Halis Efendi Kütüphanesinde 4913 numarada mukayyettir.

Risalei Müniciye:

İsfendiyar B. oğlu İbrahim Beyzade İsmail Bey namına Ömer bin Ahmet tarafından yazılmış Türkçe büyük bir tecvittir. Nüshası Millet Kütüphanesinde Emiri kısmında Şer'îye kitapları arasında 119 numaradadır.

Tarihi Âli Selçuk:

Yazıcızade Ali Efendinin eseridir. Topkapı Müzesi Kütüphanesinde 1390, 1391, 1392, 1393 numaralarda mukayyet nüshaları vardır.

Gülîstan tercümesi:

Mahmut Bin Kadımanyasın eseridir. Halis Efendi Kütüphanesinde 2910 numara ile mukayyet bir nüshası vardır.

A'cebülacayıp:

Yine Mahmut Bin Kadımanyasın eseridir. Hekimoğlu Ali paşa Kütüphanesinde 522 numarada mukayyet nüshası vardır.

Cevahirülesdaf:

Müellifi meçhuldür. İsfendiyar oğlu İbrahim Bey namına yazılmıştır. Muhtelif kütüphanelerde ezcümle Nuruosmaniye Kütüphanesinde 277 ve 278 numaralarda mukayyet nüshaları vardır.

Nevai külliyatı:

Meşhur Türk şairi Nevai'nin bütün şiirlerini havi olan bu külliyat Rıza Paşa Kütüphanesinde 201 numarada mukayyettir.

On Altıncı Asır

Fuzulî Divanı:

Bir kaç kere basılmış olan bu eserin basılmalarında Azerî şivesi tahriflere uğramıştır. Yazmaları arasında Ankara Kütüphanesinde 1091 numarada mukayyet nüsha 984 tarihinde Kerbelâda kaleme alınmıştır. Her yazma gibi bunda da kasideler kısmı yoktur.

Hadikatüssueda:

Yazmaları ve basmaları pek çoktur. Fuzulinin eseridir.

Saadetname:

Fuzulinin Hadikatüssuedasına esas olan Hüseyin Vaızın Ravzatüşşühedasını, Gelibolulu Cami Bey de Saadetname namıyla tercüme etmiştir ki İstanbul kütüpanelerinin bir kaçında nüshası vardır.

Yahya Bey Divanı:

Millet Kütüpanesinin Emirî kısmında divanlar arasında bir nüsha mevcuttur.

Şah ve Geda:

Yine Taşlıcalı Yahya Beyin eseridir. Matbuu pek yanlıştır. İstanbul kütüphanelerinde, bu arada Edebiyat Fakültesi Kütüpanesinde 828 numarada bir yazması mevcuttur.

Figanî Divanı:

Rıza Paşa Kütüpanesinde 2960 numaralı mecmua içindedir.

Hataî Divanı:

Meşhur Türk İnan Hükümdarı İsmail Safevinin divanıdır. Millet Kütüpanesinin Emirî kısmında 167 numarada mukayyettir.

Kaygusuz Divanı:

Ahmet Sarbanın Divanıdır. Üsküdar'da Selimağa Kütüpanesinde bir nüshası vardır.

Baki Divanı:

Matbudur. Yazmaları da çoktur. Enfes bir yazma nüshası Yıldız Kütüpanesinde 39 numarada mukayyettir.

Muhibbî Divanı:

Kanunî Süleymanın kendi divanıdır. Kısmen matbudur. Tam ve enfes yazması Yıldız Kütüpanesinde 26 numaradadır.

Hayalî Divanı:

Halis efendi Kütüpanesinde 4965, 6373, 6677, Rızapaşada 267, Edebiyat Fakültesi kütüpanesinde 1866, Hamidiye kütüpanesinin Lala İsmail kısmında 444 numaralarda nüshaları vardır.

Zatî Divanı:

Üniversite kütüpanesinde 2003, Hamidiyenin Lala İsmail kısmında 443 numaralarda nüshaları vardır.

Âli Divanı:

Künhulahbar sahibi Âlinin bir kaç kütüpanede divan nüshaları vardır. Fakat en muteberi kardeşi tarafından Âlinin hayatında kaleme alınmıştır ki Millet Kütüpanesinin Emiri kısmında 321 numarada mukayettir.

Bağdatlı Ruhî Divanı:

Matbudur.

Divanı Türkî Basit:

Edirneli Nazminin eseridir. Türkiyat Enstitüsü tarafından basılmıştır.

Lâmiî Divanı (Bursalı):

Edebiyat Fakültesi Kütüpanesinde 671 numarada nüshası vardır.

Lâmiî Letaifi:

Nüshaları çoktur. Ezcümle Edebiyat Fakültesi Kütüpanesinde 870 numarada mukayyet bir nüshası vardır.

Makteli Hüseyin:

Yine Lâmiînin eseridir. Güzel bir nüshası Âşir Efendi Kütüpanesinde.

Tarifnamei İstanbul:

Meşhur tezkere sahibi Lâtifi'nin eseridir. Bir kaç nüshası vardır. Bunlardan biri Esat Efendi Kütüpanesinde 2272 numarada mukayettir.

Menazirulavalim:

Âşık Çelebinin coğrafi bir eseridir. Bir nüshası Halet Efendi Kütüpanesinde 616 numarada mukayettir.

Behçetüttevarih tercümesi:

Farisiden mütercimi Faris Efendidir. Edebiyat Fakültesi Kütüpanesinde 881 numarada nüshası vardır.

Ahlâkı Âlâi:

Kınalızade Ali Efendinin eseridir. Matbudur.

Bahriye:

Meşhur Türk kaptanı Piri Reisin eseridir. Bazı kütüphanelerde ez-cümle Ayasofyada 2612 numarada mukayyet mufassal ve resimli bir nüshası vardır.

Tarihi Âli Osman (Manzum):

Hâdidinin eseridir. Yegâne nüshası Berlin kütüphanesindedir.

Divanı Cemilî :

Kanunî ve onun Sadırazamı İbrahim Paşa namına çağatayca yazılmış bir divan. Nüshası Arkeoloji Müzesinde 755 numarada kayıtlıdır.

Enisülguzat:

Kanununin Macaristan seferine dair manzum bir tarih. Nâzımı bazar. Fütuhî bazan Husamî mahlesini kullanan bir adam. Yegâne nüshası Ayasofya Kütüphanesinde 3784 numarada mukayyettir ki bu manzumeyi müteakip sahibinin divançesi mevcuttur.

Şehname tercümesi (Manzum) :

Mütercimi Diyarbakırlı Şerif. Nüshası Nevşehirli İbrahim Paşa Kütüphanesinde 989 numaradadır.

On Yedinci ve On Sekizinci Asırlar

(Bu asırlar esnasında yazı dili Türklüğünü çok kaybetmiştir. Bilhassa Veysi ve Nergisi gibi divan münşileri nesir dilini bozmuşlardır. Maahaza bazı muharrirler mümkün mertebe samimiyetten uzaklaşmamışlardır ki on yedinci asırda bunların başında Evliya Çelebiyi buluyoruz. Onun on ciltlik seyahatnamesinin altı cildi eskiden İkdam Matbaasında basılmıştır; fakat bu basılan kısım yazmalarıyla karşılaştırılınca meydana çıkar ki naşirleri ilmî usule riayet edememişler, ifade üzerinde tasarrufa kalkmışlardır.

Yedinci ve sekizinci ciltleri eski Tarih Encümenince, dokuzuncu ve onuncu ciltleri Maarif Vekilligince muhtelif yazmalar arasındaki farklar gösterilmek üzere bastırılmıştır.

Evliya Çelebi Seyyahatnamesi :

Yazma nüshaları Topkapı Müzesinde Bağdat köşkünde 300, 303, 304 ve Beşirağa Kütüphanesinde 448-452, Pertevpaşa Kütüphanesinde 458-462 numaralardadır.

Niyazi divanı :

Üniversite Kütüphanesi 352, 378, 885, 502; Yıldız Kütüphanesi 35, 123, 689 numaralarda nüshaları vardır.

On sekizinci asra ait eserlerden de meselâ :

Nabi, Sabit, Nedim, divanlarıyla o devir Türk edip ve doktorlarından Şaban Şifai Efendinin İstanbul kütüphanelerinde bol nüshaları olan eserleri.

Nabi divanı zararsızca matbudur. Sabit divanı matbu değildir. Sabitin diğer divan şairlerine mukabil bir hususiyeti vardır : Sabit hemen bütün manzumelerinde Türk galisizmasına ait tabirleri toplamıştır.

Sabit Divanı :

Rızapaşa Kütüphanesinde 839, Üniversite Kütüphanesinde 831, Yıldız kütüphanesinde 53 ve 125 numaralar da vardır.

Nedim Divanı :

Malûm olduğu üzere son defa iyi bir şekilde basılmıştır.

Bu iki asır zarfında halk şairlerine ait manzumeler ahiren çokça toplanmış ve neşredilmiştir. Bu basmalardan da istifade edilir.

Lûgatler

Eserin adı	Müellifi	Dili	Sahife	Kitapsaray ve No.	Mülâhazat
Abuşka	?	Çağ. - Os.	400	Esat Ef. 3264	Süleymaniyede Vehbi Ef. de 1929, Ayasofyada 4748, Fatihte 5241, Sahip Mollada 1387 ve Lâlelide 1911 numaralarda mukayyet nüshaları vardır. Bu nüshalar da farklar göze çarpar.
Ahterii Kebir	<i>Karahisarlı Mustafa bin Şemsettin</i>	Ar. - Tür.		Basma	1242 tarihindeki ilk basması esas olacaktır.
Akselirep	<i>İshak hocası Ahmet efendi</i>	Ar. - Far. - Tür.	1096	Esat Ef. 3180	Mükaddimetüledep tercümesi olan bu eser iki cilt üzerine matbudur. Fakat yanlışları vardır. Onun için müellif hattıyla olan nüshadan istinsah edilen bu nüsha esas tutulmalıdır. Baş tarafta müellifin, Esat Ef. hattıyla tercüme hali vardır.

<u>Eserin adı</u>	<u>Müellifi</u>	<u>Dili</u>	<u>Sahife</u>	<u>kitapsaray ve No.</u>	<u>Mülâhazat</u>
Babus	<i>Merkez zade Ahmet Efendi.</i>	Ar. - Tür.	618	Esat Ef. 3096	Müellif hattıyla olan nüsha Âtif Ef. kütüphanesindedir.
Babusül - lûgat	?	Ar. - Tür.	1056	Âşır Ef. Hafit Ef. kısmı 424	Bu eser Babusa nazire olarak kaleme alınmıştır. Tıpkı onun gibi toplanmadır. Şu kadar varki lûgatler vezinlerine göre tertip edilmiştir. Ketebe ve tarihi yoktur, müellifi meçhuldür.
Bahrülgaraip	<i>Halimî</i>	Far. - Türk.	618	Üniversite 408, 1309, 1593	Bir adıda Halimî lûgati olan bu eserin İstanbul Kütüphanelerinde nüshaları pek çoktur. Lâlelide 3555 numarada 104 sahifelik (Halli Müfredatı bahri garaip) adlı bir eser vardır ki buna da bakılmalıdır
Bianchi	<i>Bianchi</i>	Os. - Fr.	2087	Basma	
Bürhanı Katî'	<i>Âsım</i>	Far. - Tür.	647	Basma	Bulak tabı esas tutulmalıdır.
Büyük Türk Lûgati	<i>Kâzım</i>	Tür.		Basma	

<u>Eserin adı</u>	<u>Müellifi</u>	<u>Dili</u>	<u>Sahife</u>	<u>kitapsaray ve No.</u>	<u>Mülâhazat</u>
Camiülfürs	?	Far. - Tür.	294	Şehit Ali Paşa 2616	Mukaddemesi farsça olan bu eserin müellifi meçhuldür. İbni Kemale isnadı doğru değildir. Bu kitabın bir nüshası da Ankara genel kitapsarayında E. 3/19 No. da mukayyettir.
Camiülfürs	<i>İnegöllü Mustafa</i>	Far. - Tür.	436	Köprülü 1540	Bu eserin mukaddemesi arapçadır ve müellifi İnegöllü Mustafa Bin Mehmet bin Ali bin Yusufur. Bu diğerinden ayrı bir eserdir.
Camiülcinas	<i>Bedrettin Münşi</i>		172	Şehit Ali Paşa 2617	994 te yazılmış olan bu eserin Şehit Ali Paşadaki nüshası müellif müsveddesidir.
Cevahirül ke- limat	<i>Şemsî</i>	Ar. - Tür.	108	Emiri - Lûgat 132	Manzumdur. 1077 de telif edilmiştir.
Çağatay Lûgati	<i>Şeh Süleyman</i>	Çağ. - Os.	320	Basma	Pavet de Courteille de göz önünde bulundurulmalıdır.
Dekaikulhakaik	<i>İbni Kemal</i>	Far. - Tür.	260 - 270		Bu eserin nüshaları pek

<u>Kitabın adı</u>	<u>Müellifi</u>	<u>Dili</u>	<u>Sahife</u>	<u>Kitapсарay ve No.</u>	<u>Mülâhazat</u>
					çoktur. Ezcümle Ayasofya- da 4674 ve Üniversitede 3526, 1465 numaralarda mukayyet nüshalar iyidir. Emirî kütüpanesinin lûgat kısmında 34 N. da mukay- yet (Terkibî Lûgati Dekay- yikul Hakayık) adlı eser de göz önünde bulundurula- bilir.
323 Elmüaşşeratüs- sıhriye	<i>Malkaralı Baha</i>	Ar. - Tür.	120	Veliyüddin 3519	Telif tarihi 812 olan bu mühim eser Yıldırım Ba- yazıdın oğlu Emir Süley- mana sunulmuştur. Man- zumdur. Arapçayı farsça ile terceme eder. Fakat her kelimenin altında türk- çesi yazılıdır.
Eseri Şevket	<i>Mehmet Şevket</i>	Ar. - Tür. - Far,	745	Basma	
Ettuhfetüsseniye	<i>Deşişi Meh. Ef.</i>	Far. - Tür.	1000	kadar	Lûgati Deşişe de denilen bu eşerin İstanbul kütü- panelerinde pek çok nü- shaları vardır. Ezcümle Köp- rülü Kütüpanesinde birin-

<u>Kitabın adı</u>	<u>Müellifi</u>	<u>Dili</u>	<u>Sahife</u>	<u>kitapsaray ve No.</u>	<u>Mülâhazat</u>
					ci defterde 1520, Lâlelide 3558, Âşir Ef. de Reisül-küttap kısmında 856 numaralarda nüshaları mevcuttur.
Ettuhfetüzze-kiye	?	Ar. - Tür.	180	Veliyeddin 3092	Bu eseri Kilisli Rifat bizim dil için alfabetik sıraya koymuştur. O nüsha Kurum kütüphanesinde dir.
Ferhengi Şuûri	<i>Hasan Şuûri</i>	Far. - Tür.	1810	Basma	
Ferişte Oğlu L.	<i>Abdülmeçit</i>	Ar. - Tür.	70/80	Edebiyat 1389, 3740, 45	3740 No: lu nüsha mevcutların en. güzeli dir.
Houtsma lûgati	<i>Houtsma</i>			Basma	Bu eserin asıl ismi (Kitabı mecmuu tercemanı arabî ve mogoli ve farisî) dir.
İbni Mühenna Lûgati	<i>Cemalettin</i>	Tür. - Ar.	122	Basma	Abdullah Battalın endeksi de göz önünde bulundurulmalı.

<u>Eserin adı</u>	<u>Müellifi</u>	<u>Dili</u>	<u>Sahife</u>	<u>kitapsaray ve No.</u>	<u>Mülâhazat</u>
İdrak Haşiyesi		Türkçe	55	Basma	Kitabüldrakin sahife kenarlarına ve satır aralarına yazılmış olan 1300 kadar söz Kilisli Rifat tarafından toplanmış ve bu sözler Velet İzbudak tarafından tefsir ve izah olunmuştur. İşte bu nüsha Türk Dil Kurumu tarafından 1936 da bastırılmıştır.
325 Kâni maani	<i>Seyit Rıza</i>	Far. - Tür.	106	Üniversite Edebiyat 579	Manzumdur. Müellif hattıdır. Telif tarihi 1053 tür. Bu nüsha yine Müellif tarafından 1082 de yazılmıştır. Şahidide noksan görülen 219 kelimedenden ibarettir.
Kamus Ter- cemesi	<i>Asım Efendi</i>	Ar. - Tür.	2855	Basma	Matbaai Âmirede üç cilt üzerine basılan nüsha esas tutulacaktır.
Kamusu Türki	<i>Ş. Sami</i>	Os. - Tür.	1574	Basma	
Kamusu Osmanî	<i>M. Salâhi</i>	Os. - Tür.	2025	Basma	

<u>Eserin adı</u>	<u>Müellifi</u>	<u>Dili</u>	<u>Sahife</u>	<u>kitapsaray ve No.</u>	<u>Mülâhazat</u>
Kamusülervah	<i>Molla Salih</i>	Ar. - Tür.	200 - 300	Şehit Ali Paşa 2657, Aşır Ef. 532	Bu eserin hayli nüshaları vardır. Ezcümle Üniversite edebiyat kütüphanesinde 240, ve Sait Mollada 1588 N. larda mukayyetirler.
Kamusüledep tercemesi	<i>Müstakimzade Süleyman Ef.</i>	Ar. - Far. - Tür.	2728	Esat Efendi 3182 - 3253	Bir ismi de Elsinei selâse olan bu eserin müellif müsveddeleri Millet kütüphanesinde Reşit Efendi kısmında 950, 951, 952, 953 No. larda mukayyettir.
Kitabüldrak	<i>Ebuhayyam</i>	Ar. - Tür.	156	Basma	Veliyüddin kütüphanesinde 2896 N. da mukayyet yazma nüsha icabı halinde nazarı dikkate alınmalıdır.
Lehçei Osmanî	<i>Vefik Paşa</i>	Tür.	1293	Basma	Eski ve yeni basmaları göz önünde bulundurulmalıdır.
Lehçei Tatari	<i>Kayyum Nâsiri</i>	Tür. - Ta.	332	Basma	Abdülkayyum bin Abdün-Nâsır tarafından 1895, 1896 da Kazan'da bastırılmıştır. Kazan lehçesidir.

<u>Eserin adı</u>	<u>Müellifi</u>	<u>Dili</u>	<u>Sahife</u>	<u>Kitapsaray ve No.</u>	<u>Mülâhazat</u>
Lehçetüllûgat	<i>Esat Ef.</i>	Tür. - Ar. - Far.	851	Basma	Lûgat
Lûgati Müntahap		Ar. - Far. - Tür	374	Ayasofya 4778	Müellifi ve yazıldığı tarih belli değildir.
Lûgati Nimetullah	<i>Nimetullah</i>	Far. - Tür.	516		Bu eserin nüshaları pek çoktur. Ezcümle Üniversite edebiyat Fakültesi kütüphanesinde 509 ve 1879 N. larda mukayyet nüshaları vardır.
<u>327</u> Lûgati Şehname	<i>Abdülkadir bin Ömerül Bağdadî</i>	Far. - Ar. - Tür.	366	Ayasofya 4684	Bu nüsha müellifin şakirtlerinden biri tarafından yazılmıştır.
Lûgati Naci	<i>Muallim Naci</i>	Os. - Tür.	960	Basma	Tahirülmevlevinin nezaret ettiği tab'ı esas tutulacaktır.
Mâlâbütte Min-hü Lil edip	<i>Mirza Zade Neylî</i>	Ar. - Far. - Tür.	540	Üniversite Rıza Paşa 1516	Meşhur Tarihi Vessafın müşkül lûgatlerini halîçin kaleme alman bu eserin asıl müellifi 12 nci asır ricalinden Şirvanlı Ebubekir Efendi. Neylî onun noksanını itmam etmiştir. Halis Ef. nüshası daha sahihtir. Bu nüsha esas tutulmalıdır.
			282	Halis Ef. 3969	

<u>Eserin adı</u>	<u>Müellifi</u>	<u>Dili</u>	<u>Sahife</u>	<u>kitapsaray ve No.</u>	<u>Mülâhazat</u>
Menazımülce- vahir	<i>Mustafa Hakki</i>	Ar.-Far. - Tür	60	Bayazıt 9601	Tireli Haki Ef. tarafından 1024 tarihinde nazmen kaleme alınmıştır.
Meyadinülfür- san	<i>Sıvaslı Seyhî</i>	Far. - Tür.	128	Nuruosmaniye 4886	Müellif eserini birinci Ah- mede takdim etmiştir. Bu nüsha müellif hattıyledir. 1022 de yazılmıştır. İçin- deki lûgatler kıymetlidir.
Miftahüllûgat	<i>Şeyh Mahmut bin Etem</i>		46	Lâleli 3619	Bayazıt kitap sarayında 6920 No. da bir nüshası vardır.
Mir'atülmüşkil	<i>Taip</i>	Tür. - Ar. - Far	209	Veliyüddin 3155	Müellifin meşhur Osman- zade Taip olması ihtimali vardır.
Mirkatüllûgat		Ar. Tür.			Bu eserin müellifi meç- huldur. Hemen her kütü- panede nüshaları vardır. Her hangi sebebe mebni Mirkatı Kesteli denilen eser de bundan ibarettir. Arapçaları yanlıştır. Fakat türkçesi itibariyle mühim- dir.

<u>Eserin adı</u>	<u>Müellifi</u>	<u>Dili</u>	<u>Sahife</u>	<u>Kitapsaray ve numarası</u>	<u>Mülâhazat</u>
Mukaddemetül- edep	<i>Zemahşerî</i>				Eserin müellifi meşhur Türk allâmesi Zemahşeridir. Müellif nüshalarındaki türkçelerde lehçe farkı göröldüğüne nazaran türkçelerin kendisi tarafından yazılmadığı anlaşılır. Ezcümle Köprülü, Bayazıt ve Carullah kütüphanelerindeki nüshalar tetkike şayandır. Türkiyat Enstitüsünde muhtelif nüshaları bir araya tophyan bir müşterek nüsha vardır.
Meninski Lûgati	<i>Meninski</i>	Ara-Fr - Tür-Lât.	3735	Basma	Meşhur Polonyalı müsteşrik Menenski'nin Viyanada 1680 tarihinde üç cilt üzerine neşrettiği bu eserin asıl adı 'Thesaurus Linguarum Orientalium'dur.
Müntahabül- lûgat		Ar-Far-Tür.	448	Nuruosmaniye 4885	Bu eser 1028 Hicri senesinde Sktevarda yazılmıştır.
Müntehelirep	<i>İbni Arapşah</i>	Tür-Ar-Far	600	Enderun 2770	Türk allâmesi İbni Arapşahın bu mühim eseri, İs-

<u>Eserin adı</u>	<u>Müellifi</u>	<u>Dili</u>	<u>Sahife</u>	<u>kitapsaray ve No.</u>	<u>Mülâhazat</u>
Musarrihatül - esma		Ar - Far - Tür.	114	Lâleli 3608	tanbulda yegâne nüshadır. Fakat ne yazık ki eldeki bu nüsha eserin ikinci kısmıdır. Mastarları gösterir. Birinci cildi meydanda yoktur. Paris Milli kâtüpanesinde olduğu söylenir. Tahkikiyle ve sefaret iltimasıyla fotoğraflandırılması başba-şına bir dil hadisesi teşkil edecektir. Kitabın ismi telif tarihi olan Hicrî 872 yi gösterir. İkinci Bayazıt namına yazılmıştır.
Nuhbei Vehbi Şerhi	<i>Yaya köylü Ah- met Reşit</i>	Ar. - Tür	445	Matbu	Nuhbei Vehbinin bu mü- kemmell şerhi matbudur. Nüshası hemen bulunma- dığı takdirde Süleymani- yede İzmirli İsmail Hakkı- nın kitapları arasında 45 No. da mukayyet nüshaya müracaat edilebilir.

<u>Eserin adı</u>	<u>Müellifi</u>	<u>Dili</u>	<u>Sahife</u>	<u>Kitapsaray ve No.</u>	<u>Mülâkazat</u>
Nuhbetüttuhfe	<i>Ahmet bin Ali</i>		460	Esat Ef.de 3283	Bu nüsha Hicrî 1059 da yazılmıştır.
Redhaus Lûgati	<i>Redhaus</i>	Ar - Far - Tür.	731	Edebiyat 2776	Malûm olduğu üzere matbu Redhaus lûgati Osmanlıca - İngilizcedir. Bu nüshada İngilizce yoktur, yazmadır ve arapça, farsça, türkçedir.
Resimli Kamusu Osmanî	<i>Ali Seydi</i>	Osm. - Tür.	1132	Basma	Ali Seydi'nin en son hazırladığı müsveddelerle bu basma lûgatinin karşılaştırılması uygun düşer.
Sahhahulacemiye	<i>Hindu Şahu Nahcivanî</i>	Far. - Tür.	210	Ayasofya 4697	Gene Ayasofya kütüphanesinde 4598 No. da mukayyet diğer bir nüsha daha vardır. Bu nüsha da gözönünde tutulmalıdır.
Şamilüllûgat	<i>Hasan bin Hüseyin İmadül-Karahisari</i>	Far. - Tür.	126	Ayasofya 4695	Aynı cilt içerisinde bu eseri müteakıp Gülüstan'da mevcut arabî ve farisî bazı müşkül lûgatleri halleder

<u>Eserin adı</u>	<u>Müellifi</u>	<u>Dili</u>	<u>Sahife</u>	<u>Kitapsaray ve No.</u>	<u>Mülâhazat</u>
					yollu küçük bir risale daha vardır. Türkçe itibariyle mühim olan bu risaleciğin de Şamilüllûgat ile birlikte gözönünde tutulması icap eder.
Şerhi Lûgati Tarihi Vessaf	<i>Nazmi zadeMürteza</i>	Ar. - Far. - Tür.	400	Edebiyat 1530	Hamidiye kütüphanesinde birinci kısımda: 1396 No. ile mukayyet başka bir nüshası da vardır.
Talikî Lûgati	<i>Tâlikî Mehmet</i>	Far. - Tür.	260	Esat Ef. 3273	Müellifin kendi müsveddesidir. Fakat evvelinde biraz noksanı vardır.
Tercemei Lûgati Hindî	<i>Hezarfen Hüseyin Ef.</i>	Hint.-Far.-Tür.	69	Yıldız 170	
Terceman	<i>Ankaralı Kara Pirî Mehmet bin Yuşuf</i>	Ar. - Tür.	892 732 640	Şehit Ali Pş. 2602 2603 2604	Hicrî 956 - 959 da telif edilen bu eserin ŞehitAli Paşadaki bu üç ciltten mürekkep nüshası müellifin kendi el yazısıdır. Nâzım Ef. namında bir zatın 1289 da basılmış olan arapça, farsça, türkçe lûgatini havi Tercemanüllûgat unvanlı eseri başkadır.

<u>Eserin adı</u>	<u>Müellifi</u>	<u>Dili</u>	<u>Sahife</u>	<u>Kitapsaray ve No.</u>	<u>Mâlâhazat</u>
Tuhfeî Şahidî Şerhi	<i>Abdürrahman bin Abdullahül-Kuddusî</i>	Far. - Tür.	292	Süleymaniye Vehbi Ef.1965	
Tuhfeî Vehbî Şerhi	<i>ElbistanlıAhmet Hayatî</i>	Far. - Tür.	500	Matbu	Bu matbu kitabın bir nüshası Süleymaniyede İzmirli İsmail Hakkı kitapları arasında 44 No. da mevcuttur. Tuhfeî Vehbî'ye bir de Maraşlı Ali İlmî Ef. nin şerhi vardır.
Türk Dili	<i>Velet İzbudak</i>	Tür. - Ar. - Far	3510	T. D. Kurum Kütüphanesi 6044 - 6055	
Ucubetül garaip	<i>Malkaralı Baha</i>	Ar. - Tür.	100	Halis Ef. 3852	Bu eser Hicrî 827 de telif edilmiştir. Bu nüsha 868 de yazılmıştır. Bu eserin diğer bir nüshası Bayazıt Umumî Kitapsarayında 6948 No. da mukayettir.
Uknumü lacem		Far. - Tür.	300	Murat Molla 1772	Müellifinin adı ve eserin telif tarihi belli değildir. Bahrül garaip tarzında müretteptir.

<u>Eserin adı</u>	<u>Müellifi</u>	<u>Dili</u>	<u>Sahife</u>	<u>kitapsaray ve No.</u>	<u>Mülâhazat</u>
Vankulu	<i>Vanî Mehmet Ef.</i>	Ar. - Tür.	1422	Basma	İlk müteferrika tab'ı esas tutulacaktır.
Vesiletül Makasıt	<i>Hatip Rüstemül-Mevlevî</i>	Far. - Tür.	200	kadar	Bu eserin İstanbul kütüphanelerinde muhtelif nüshaları vardır. Ezcümle Nuruosmaniye'de 4888 ve 4889, Rıza paşa'da 1879, edebiyat Fakültesi kütüphanesinde 427, Hamidiyede birinci kısımda 1437 ve Âşır Efendi kısmında 389 numaralarda mukayyet nüshaları bulunmaktadır.

KONGRE MÜNASEBETİYLE GELEN RAPOR VE TEKLİFLER

- 1 — Maliye Vekilliği mümessilinin teklifi
- 2 — Nafia Vekilliğinin teklifleri
- 3 — Ziraat Vekilliğinin teklifleri
- 4 — Münakalât Vekilliğinin teklifleri
- 5 — Genelkurmay Başkanlığının teklifleri
- 6 — İstanbul Üniversitesinin raporu
- 7 — Güzel San'atlar Akademisinin raporu
- 8 — Muallim Ahmet Halit kitabevi sahibi Halit Yaşaroğlu'nun teklifleri
- 9 — Gazi Lisesi İngilizce öğretmeni Azime İpek'in teklifleri
- 10 — Muharrir Fikret Âdil'in teklifleri
- 11 — Öğretmen ve muharrir Halit Fahri Ozansoyun teklifi
- 12 — İbrahim Hilmi Çığıracı'nın teklifleri
- 13 — Kanaat Kitabevi sahibi İlyas Bayar'ın teklifleri
- 14 — Maarif Kitapanes sahibi Naci Açikel'in teklifleri

- 15 — Maarif Kitapanesi sahibi Naci Açık-el'in raporu
- 16 — Nüzhet Hâşim Sinanoğlu'nun dilimize çevrilecek klâsikler hakkında düşünceleri
- 17 — Türk Yüksek Mühendisler Birliği mümessili yüksek mühendis Refik Fenmen'in teklifi
- 18 — Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Lâtince Profesörü Rode'nin dilimize çevrilecek klâsikler hakkında düşünceleri
- 19 — Muharrir Sabiha Zekeriya Sertel'in raporu
- 20 — Ressâm Sami Boyar'ın teklifi

NOT :

> İnce numaradan itibaren rapor ve teklifler, sabiplerin isimleri alfabe sırasına göre toplanmıştır.

I

MALİYE VEKİLLİĞİ MÜMESSİLİNİN TEKLİFİ

Neşriyat Kongresinin tetkikına arzedilen mevzuların 5 inci maddesinde halk için yapılması lâzımgelen neşriyat ele alınmaktadır. Halk için yapılacak neşriyat umumî seviyenin yükselmesini istihdaf edeceğinden muhtelif mevzulara tefrik edilmelidir.

Gayesi Türk camiasına kuvvetli bir umumî terbiye vererek halkımızın gerek ferden gerekse kütle halinde cemiyete, memlekete ve insaniyete azamî derecede faydalı olmasını temin etmekte olan bir neşriyatta içtimaf hayatın bütün icaplarının göz önünde bulundurulması, insanın hemcinsine karşı olduğu kadar, fertle cemiyetin, vatandaşla devletin yekdiğerine karşı ve mütekaabil vazifelerinin yapılacak neşriyatın herkese aşılması lâzımgeldiğine şüphe yoktur.

Bu kadar vasi bir mevzu içinde, Türk vatandaşlarının malî terbiyesini istihdaf eden neşriyatın da yer alması icap etmektedir.

Halkın malî terbiyesi için faydalı olan neşriyatın şu esasları ihtiva etmesi muvafık olur:

1) Vergi borcunun mahiyeti hakkında yazılar. Bizde vergilere halk ve bilhassa halkımızın ekseriyetini teşkil eden köylüler zarurî bir tevekkül ile inkiyat ederler. Bir mükellefiyete bu şekilde bir inkiyat gösterilmesi maddeten umumî hizmetlerin görülmesi için devletin muhtaç olduğu menabii temin ederse de, manen bizi tatmin etmemektedir.

Türk mükellefinin de, bilfarz İngiliz mükellefinin olduğu gibi, vergi borcunu eda ederken yaptığı fedakârlığın mahiyeti, lüzumu ve bu fedakârlıktan hem memlekete hem de dolayısıyla bizzat kendisine temin olu-
nacak faydalar hakkında şuurlu bir fikri olması yalnız devlete verdiği miktarın değil; verme tarzının da ehemmiyetini ve kütlede uyandırdığı

sevinci arttırır. Bu bakımdan verginin defi belâ kabilinden bir yardım olmadığını anlatan neşriyat yalnız liselerin Yurt Bilgisi kitaplarındaki bir iki bahse inhisar etmemeli; zaman zaman muhtelif vesilelerle halkımızı yüksek şuura sahip mükellefler mertebesine yükseltecek neşriyat ta yapılmalıdır.

2) Umumî hizmetler hakkında yazılar. Ferdin devlet muvacehesindeki malî mükellefiyetlerini lâyıkı veçhile izah edebilmek için umumî hizmetlerin ve bunların görülmesinin ne demek olduğunu halka anlatmak lâzımdır. Harp sonu devresinin doğurduğu içtimai ve iktisadi vaziyetler devletin bizzarure bir çok işlere müdahale etmesini mucip olmuştur; fakat bizde iş yalnız şu kadarla kalmamıştır. Bugünkü cemiyetimizde bütün yardımlar devletten, yapılacak bütün işler hükûmetten beklenmektedir. Bu haleti ruhiyenin, bu zihniyetin zararlı neticeler tevliit etmesi muhtemeldir. İktisadî sahada devletleşme nekadar genişlemiş olursa olsun, ferdî teşebbüsün bir sahası vardır. Bu saha, zaruretler dolayısıyla daralabilir, fakat cemiyette ferdî teşebbüsten müstağni kalmadıkça, bunu temniye etmek, hattâ teşebbüs hissini uyutmamak cemiyetin bir borcudur.

Umumî hizmetler hakkında halka iyi malûmat verilmesi, devlete terettüp eden vazifelerin hudutlarının mümkün olduğu kadar sarih bir surette tayin olunması, her işin devletten beklenmemesi lâzımgeldiğine, cemiyette efrada da düşen bir takım vazifelerin bulunduğu dair zihniyeti fertlerde yerleştirir, bu zihniyetin tekeyvünü ve vücudü fertte teşebbüs hissini idame eder.

3) Mükelleflere rehber olacak yazılar. Bir vatandaşın vergi borcu, umumî hizmetler hakkında nazari malûmata sahip olması muasır hayatta kâfi telâkkî edilmemektedir. Vergi borcunu nasıl edeceğini bilmiyen bir mükellef, gideceği yerin yolunu bilmiyen yolcuya benzer. Bu bilgisizlik hem mükellefin bir çok güçlüklerle, daha doğrusu güç zannettiği formalitelerle karşılaşmasını mucip olur, hem de bir çok mükelleflere dert anlatmak mecburiyetinde kalan memurda usanç uyandırır.

Bunun önüne geçmek için muhtelif vergi kanunlarının vazettiği mükellefiyetler hakkında halk için küçük rehberler neşri bir tedbir olarak düşünülebilir. Yine aynı maksadı tahakkuk ettirmek gazetelerle yapılacak neşriyatla da kabil olur.

Kazanç vergisi, hayvanlar vergisi gibi bazı vergi kanunlarımız her sene muayyen zamanlarda tekerrür eden bazı mecburiyetler ihdas et-

miştir. Bu mecburiyetlerin mükelleflere zamanında hatırlatılması ile faydalı bir usul kabul edilmiş bulunacaktır.

Bir misal olmak üzere burada kazanç vergisi kanununun mükelleflere tahmil ettiği bazı vecibeleri hatırlatalım: safi kazançlarını beyanname ile ihbar etmek mecburiyetinde olan mükellefler ekseriyetle bu beyannamelerini mart ayı içinde vermiye mecburdurlar.

Her sene mart ayının ilk günlerinde gazeteler vasıtasıyla bilânçoların tanzim şekli, vergiye tâbi olan kazançlar, kanunen zarar hesabına alınabilen masraflar, beyannamelerin tanzim şekli, bunların maliye dairelerine ne suretle ve ne zamana kadar tevdi olunabileceği, vaktinde beyanname verilmediği takdirde mükelleflerin tâbi olacakları hükümler hakkında malûmat verilirse, mükelleflerin vecibelerini unutmaları veya ihmal etmeleri mümkün merteye önlenmiş olur. Başka memleketlerde gazetelerle bu tarzda neşriyat yapıldığı görülmektedir.

Hayvanlar vergisi hakkında da aynı şekilde gazetelerle mükellefler ikaz olunabilir.

Bu gibi neşriyata ait yazıların hazırlanması ve matbuatta çıkması hususunda Maliye Vekâleti gazetecilere her türlü kolaylıkları gösterebilir.

II

NAFIA VEKİLLİĞİNİN TEKLİFLERİ

Halkımızın kültür seviyesini seciyesiyle mütenasip en yüksek mertebeye çıkarmak hususunda yegâne vasıta olan neşriyatımıza bir veçhe vererek ihtiyaçları karşılayacak bir nizama konulması gereklidir. Bunun için halkın kültür seviyesi birinci derecede esas ittihaz edilerek neşriyatın bu bakımdan tasnif edilmesi ve bu sınıfların vaziyet ve ihtiyaçlarına göre de neşir mevzularının inkısama tâbi tutularak ayrı ayrı branşları ihtiva etmek üzere vücade getirilecek şubeler halinde temini maksadın husulünü teshil edecektir.

Bu maksatla sureti umumiyede yayının devlet eliyle mes'ul bir idare tarafından tanzim ve takip edilmesine lüzum görülmektedir.

Halkın, esaslı tetkiklere müsteniden toplanacak ihtiyaçlarının adı geçen idarece tesbit ve bu ihtiyaçlara cevap verecek malûmatın alâkalı muhtelif teşekkül ve müesseselerden alınarak tanzim edilecek bir program

dahilinde her sınıfın isteklerine göre ayrı ayrı mevzular dahilinde verilecek esaslar ve direktiflere göre gazete, mecmua ve broşürlerle birer seri dahilinde yürütülmesi düşünülmektedir.

Yukardaki tasniflere göre gerek işbirliği ve iş bölümü ve gerekse ihtisas noktai nazarından muhtelif teşekkül ve müesseselerin müstakbel yardımları mevzuubahs olacaktır.

Verilecek direktiflere göre alâkalı branşların hazırlıyacakları yazılar tayin edilen çerçeve dahilinde ve o mevzuun neşrine tahsis olunan şubede neşredilmektedir.

Vekâletimiz cephesinden kongrenin tetkikına arzedilecek mevzular hakkındaki düşüncelerimiz sırasıyla aşağıda yazılmıştır.

1. — Vekâletimiz neşriyatı yalnız bir müdürlük tarafından yapılmış olmasına binaen burada neşriyatın tevhibi mevzuubahs değildir.

2. — Vekâletimiz teşekküllerini ilgilendiren teknik ve iktisadî yabancı eserler garp milletlerinin neşriyatından takip edilerek faydalı telâkki edilenler dilimize çevrilerek mevcut teşkilâtla neşir ve alâkadarların tenvirine çalışılmaktadır. Bu suretle sıkı sıkıya takip edilen yabancı neşriyattan istifade edilmekte ise de esaslı bir teşkilâta tâbi kılınmamış olan yeni asarın takibi keyfiyetinin yine yukarda adı geçen mes'ul bir idarece organize edilmesi çok faydalı olacaktır.

3. — Halk için yapılması lâzımgelen neşriyat arasında her şeyden evvel halkımıza memleketi tanıttırarak, sevdirecek ve Cümhuriyet idaresinin vücade getirdiği her türlü sınaî, ticarî, iktisadî kültürel ve ilâhî teşekkül ve tesisleri bildirecek hususatın mütebariz şekillerde gösterilmesi fayda verecektir.

4. — Vekâletimizi alâkadar eden telif ve tercümelere lüzumu kadar kıymet ve ehemmiyet verilmiştir. Teşvik ve terqip edecek miktarda mükâfatlar tertip ve tesbit edilmiş ve bu keyfiyet semere verecek bir hale getirilmiş bulunmaktadır.

5. — Okumayı teşvik ve neşriyatı tanıtmak için muhtelif propaganda şekillerinden ziyade her sınıf halkın anlıyabileceği tarzda ve ihtiyaclarına cevap verecek mahiyette basit ve okuyabileceği hacimdeki yazıların ve anlayışı kolaylaştıracak fotoğraf ve haritalarla birlikte serpilecek neşriyatın maksadı temin edeceği mütalea edilmektedir.

III

ZİRAAT VEKİLLİĞİNİN TEKLİFLERİ

Bu raporda şu meseleler Kongrenin tetkikına sunulmaktadır: 1 — Köy neşriyatını ucuzlatmak çareleri, 2 — Köy neşriyatı için basit bir türkçe, 3 — Vekâletler arası bir neşriyat servisi.

I — Köy neşriyatını ucuzlatmak çareleri

Çocuklarının sıhhatli olarak büyümek ve büyüklerinin sıhhatli yaşamak ve çalışmak için muhtaç oldukları gıdayı temine çalışmak nasıl bir cemiyetin en mühim bir vazifesi ise küçük ve büyük vatandaşlarının ruhî sıhhatleri ve inkişafı için muhtaç oldukları fikrî gıdayı temin de bugünkü cemiyetin aynı derecede mühim bir vazifesidir.

Eğer zarurî gıda maddeleri, başta ekmek olmak üzere, vatandaşların çoğunun malî siyasının dışına çıkan bir fiat seviyesine yükselirse kıtlık var deriz. Bugün Türkiye’de başlıca okuma ve yazma vasıtası olan kitap, mecmua, gazete, kâğıt, kalem defter gibi şeylerin köylünün malî siyasi fevkında bir fiat seviyesinde bulunduğunu ve memleket nüfusunun % 82 sinin köylü olduğunu düşünürsek memlekette fikir gıdası kıtlığı var demektir. Şu bir iki rakam bu kıtlığı göstermeye kâfidir. Türkiye’de 10,000 den fazla nüfuslu yerlerde okur yazar nisbetleri erkeklerde % 50 ve kadınlarda % 29 olmasına mukabil 10,000 den az nüfuslu yerlerde bu nisbet erkeklerde % 17 ye ve kadınlarda % 4 e düşmektedir. Harf İnkılâbından sonra yeni harfleri öğrenen köylülerin okuyacak şey ihtiyacı süratle artmaktadır.

Saltanat devrinde köye giden neşir vasıtaları köy imamı ve cerci hoca ile mevlût, ilmihâl ve birkaç dinî efsanevî hikâyeye kitabı idi. İmam ve cerci hoca boğaz tokluğuna çalıştıkları için köyde barınabilirlerdi. Kitaplarda taşbasması ve çok ucuz kağıt üzerine basılı oldukları ve modaları hiç geçmediği, üzerlerinde hiçbir değişme yapılmadığı cihetle yüksek sayıda basıldıkları için çok ucuz satılırlardı.

Bugün bile köyler gözden geçirilirse cami ve mescidin mektepten, imam ve hocanın öğretmen ve eğitmenden, mevlût ve ilmihalin, Hazreti Yusuf ve Battal Cazi hikâyelerinin köy okuma kitabından fazla olduğu görülmür.

Bu vaziyet karşısında mektepli ve mektepsiz köy için en mühim fikir gıdası vasıtası¹ olan köy neşriyatının ehemmiyeti tebarüz eder. Köy neşriyatı meseleleri arasında en başta gelmesi icap eden neşriyatı ucuza maletmek emelidir. Köy neşriyatını ucuza maletmek için düşünülebilecek çare ve tedbirler şu bölümler içinde mutalea olunabilir: a — Kâğıdı ucuzlatmak, b — Tabı masraflarını azaltmak, c — Tevzi masraflarını indirmek.

A. Kâğıdı ucuzlatmak:

Kâğıt iki yoldan ucuzlatılabilir: 1 — İmali ucuzlatmak, 2 — İthalî ucuzlatmak.

İmali ucuzlatmak için ham maddeleri ve bu ham maddeleri işlemek şekillerini tetkik etmek lâzımdır. Kâğıt imali için bugün dünyada başlıca 4 cins ham madde kullanılır: 1 — kendi yetişen ve yetiştirilen ladin ve göknar ağaçları, 2 — Sıcağa yakın mutedil iklimde yetiştirilen süratle büyümeğe hassasına malik bir nevi çamağacı, 3 — Ekilen veya kendi yetişen nebatlar tamamı veya aksamı, 4 — Nebatî asıldan paçavralar, nebatî dokuma fabrikaları artıkları, eski kâğıtlar ve kâğıt kırpıntıları.

İlk iki cins ham maddeyi işlemek için büyük sermayeye ve geniş tesisata ihtiyaç vardır. Diğer taraftan elde mevcut ormanların tükenmemesi için kesilen ağaçların yerine yenilerinin yetiştirilmesi lâzımdır. Aksi takdirde Birleşik Amerika'nın şimalinde "Cutover," diye anılan ve eskiden sık ormanlıkken bugün tedavisiz şekilde çölleşmiş arazi gibi sahalar vücutte gelir.

Soğuğa yakın mutedil iklimlerde çam ağacı yavaş büyür. Bu itibarla devletin, kâğıt fabrikalarına ağaç yetiştirebilmek için büyük bir sermayeyi daimî surette ağaç yetiştirmek işine bağlaması icap eder. Binaenaleyh bu usulle mevcut ormanı tüketmeyi göze alan bir siyasetle yapılmıyan kâğıt imali ucuza maledilemez. Kaldı ki ellerinde bitmez tükenmez kâğıt hamuruna yarar çam ormanları olan Rusya, İsveç, Norveç, Finlandiya, Kanada gibi memleketler kâğıt hamurunu çok ucuza maletmekte ve ucuz fiatle satmaktadırlar. Bugün Birleşik Amerika dahi ormanlarını tüketmekten vaz geçmiş olup Kanada'dan kâğıt hamuru almaktadır.

Sıcağa yakın mutedil iklimlerde yetiştirilmesine son zamanlarda başlanmış olan bir nevi çabuk büyür çam, kâğıt sanayii için çok mühim yeni bir ham madde teşkil etmektedir. Bu ağacın Birleşik Amerika'nın Şi-

malî ve Cenubî "Carolina,, vilâyetlerinde yetiştirilmesine başlanmış olup bu vilâyetlerde müteaddit yeni kâğıt fabrikaları da faaliyete başlamıştır. Maamafih bu ağaçlar dahi yetiştiricilik ve imal işi büyük sermaye ve tesisat istemektedir. Realizasyonuda, madde hazır olmadığı için, uzun zamana bağlıdır.

Diğer iki cins ham madde ile kâğıt imali daha az sermayeye ihtiyaç gösteren ve daha ufak tesisata imkân veren bir şekildedir. Kırpıntı kâğıt matbaacılığın inkişaf etmiş bir halde bulunduğu İstanbul ve Ankara gibi şehirlerimizde boldur. Gene bu şehirlerde kültür ve devlet daireleri faaliyetleri münasebetiyle kullanılmış kâğıt ta çok miktarda bulunur. Bu iki şehre ilâveten İzmir ve Adana gibi ikinci derecede şehirlerimizde de nebatî dokumalar paçavraları da çoktur. Ayrıca lifli nebatlar ve bunlardan ham maddelerini alan dokuma sanayiimizde de selüloz sanayiine yarıyacak birçok artıklar vardır. Bunlardan başka memleketimizde mebzulen yetiştirilmekte olan hububat sapsarı da selüloz sanayii için tükenmez bir ham madde kaynağı teşkil eder. Hububat sapsarından ve sair gayri haşebî saklardan kâğıt imali için Pomilio usulü denen yeni bir procédé vücade getirilmiştir. Son senelerde Brezilya'dan İran'a kadar bu procédé ile işliyen birçok selüloz ve kâğıt sanayii kurulmuş bulunuyor. Bu procédénin memleketimize ithaliyle büyük şehirler yakınında selüloz ve kâğıt sanayii köyleri kurularak kâğıdı ucuz surette imal mümkündür. Fabrikaların çok büyük olmıyan üniteler halinde köylerde kurulmasının imalin ucuza maledilmesinde ayrıca âmil olacağı da düşünülebilir.

Gümrük resimlerini indirmek suretiyle ithal edilen kâğıdı ucuzlatmak ta üzerinde durulabilecek bir noktadır.

B. Tabî masraflarını azaltmak:

Köy neşriyatını ucuza maletmek yolunda tabî masraflarını indirmek için de bir takım çarelere başvurmak mümkündür. Bunların başında köy neşriyatında kullanılacak kâğıdın kıt'asını ve cinsini standardize etmek ve muayyen evsafa göre hususî ucuz bir kâğıt tipi imal etmek gelir. Birçok memleketler halk neşriyatı için ucuz hususî bir kâğıt imal etmektedirler. Bu kâğıt hamur itibariyle biraz kaba olmakla beraber maksadı temine kâfidir. Köy için kaba hamurlu kâğıt kullanılması neşriyat kâğıtlarının sigara kâğıdı yerine kullanılması mahzurunu da önliyecektir. İkinci bir çare de köy neşriyatında kullanılacak matbaa harflerini standardize etmek ve harf adedini azaltmaktır. Matbaa harfleri, çeşit itibariyle, majüskülleri hafzetmek suretiyle yarı yarıya azaltılabileceği gibi

bu tedbir matbaalarda kullanılan hurufat yekûnunu da mühim nisbette azaltacaktır. Majüsküllerin hazfi köylüler için okumayı da çok kolaylaştıracaktır. Büyük harfleri hafzetmek yerine küçük harfleri hafzetmek tedbiri de akla gelebilirse de büyük harfler hep bir boyda oldukları için yalnız bunlarla dizilen yazının arzettiği monotonluk okumayı güçleştirir. Büyük harflerin hazfinin cümlelerin biribirinden ayrılmasını güçleştirme-si mahzuru irice noktalar kullanmak ve cümleler arasında uzunca birer boşluk bırakmak suretiyle izale olunabilir.

Matbaa makine ve levazımını standardize etmek ve bu suretle ucuza maletmek yolu ile matbaa masraflarını indirmek te bir tedbir olarak düşünülebilir.

C. Tevzi masraflarını indirmek ve tevzi işini teşkilâtlandırmak:

Tevzi masraflarını azaltmak için düşünülecek en müspet tedbir köy neşriyatı için deniz ve kara yolları ve posta nakliyatında çok ucuz bir tarife tatbik etmektir. Bu gibi kolaylıklardan istifade edecek neşriyatı bir komisyon veya daire neşredeceği listelerle tesbit ve ilân edebilir. Yalnız, neşriyat bu listenin neşrini beklemeden sevkolunabilmelidir ki tevzi işi sekteye uğramasın. Bu listede ismi çıkmıyan neşriyat için icap eden ücretler bilâhara tediye edilmelidir. Dahiliye ve Muhabere ve Münakale Vekâletleri köy posta işlerini teşkilâtlandırmak üzerinde çalışmaktadırlar. Köy neşriyatı için hususî bir nakliye ve posta tarifesi bu teşkilâtlanmaya hız verecektir.

Memlekette herhangi bir şekilde teşkilâtlanmış bir tevzi şebekesi bulunmaması Türk neşriyatçılığının en büyük derdidir. Memleketin birçok noktalarına neşriyat göndermek bilfiil imkânsızdır. Bazı yerlerde okuyucu sayısı azdır; bir naşirin buraya göndermeye degecek tenevvüde neşriyatı yoktur. Kitapçılara gönderilen neşriyatın bedellerini tahsil bazan imkânsızdır. Bu derde çare olarak naşirlerin aralarında bir tevzi kooperatifi kurmaları düşünülebilir. Bu kooperatife başlangıçta girmiyecek naşirler olabilir. Kooperatifin kurulmasını teşvik için hükûmetin bir defaya mahsus olarak tesis masrafına tekabül edecek malî bir yardımda bulunması işi kuvveden fiile çıkarmakta âmil olacaktır.

II - Köy neşriyatı için basit Türkçe

Her memlekette muhtelif bölgeler arasında dil ve diyalekt farkları olduğu gibi köylerde kullanılan kelime sayısı şehirlerde kullanılan kelime

sayısının dunundadır. Bundan başka şehirde her anlamın fikirleşmiş ve kelime şekline girmiş olmasına mukabil köyde birçok mefhumlar fikirleşmemiş ve tek kelimeler halini almamıştır. Bu itibarla şehirlileşmiş bir insanla bir köylü arasında konuştukları dil, kelimelerin umumî manası ve telâffuzu itibariyle hiçbir fark göstermese bile, tam bir anlaşma husulü güçtür. Bu güçlük şehirle köy arasındaki farkların büyüklüğü nisbetinde artar. Kaldı ki şehirlilerin köylüye yazı ile veya sözle hitap ettikleri zaman kullandıkları kelimelerin çoğu köylünün lûgatçesinde yoktur.

Köylü için yazı yazan şehirli münevver bir nevi köy muallimi, köy terbiyecisidir. Bu itibarla, evvelâ köylünün şehirli psikolojisinden ayrı olan psikolojisini, söz söyleme ve anlama mekanizmasını iyice kavramalıdır.

Şehirli münevvere köye hitap edebilmesinde yardım etmek ve memleketin bütün köyleri arasında müşterek bir yazı dili vücade getirmek için bir köy lûgatı yapılmak ve bu lûgat üzerinde bir köy yazı dili bina edilmek icap eder.

Buna benzer bir tecrübe İngilizcede yapılmaktadır. İngilizcenin en lüzumlu 800 kelimesi seçilmiş ve buna "Basic English," adı verilmiştir. Bu "Basit İngilizce," ile - her mevzuun taallük ettiği ihtisas şubesinin kelimeleri zaruret görüldükçe ilâve olunmak şartıyla Şekspirden radyoya kadar herşey basit bir ifade şekline sokulabilmektedir. Bu usul sayesinde hiç İngilizce bilmiyen bir İngiliz tebaasının bu büyük kültür dilini öğrenmesi kolaylaştırılmakta olduğu gibi İngiliz olan ve İngiliz olmıyan her insanın kelime serveti nekadar kit olursa olsun, bugünkü medeniyetin birçok nimetlerinden faydalanabilmesi için büyük bir kapı açılmaktadır.

Türkiyede de bir "Basit Türkçe," tecrübesine derhal başlanmalı. «Basit Türkçe»nin vücade getirilmesinde "Basit İngilizce," sahasında yapılan tecrübe ve neşriyatı örnek olarak Türk Dili Tetkik Cemiyeti, hâlkevlerinin ve köy muallimlerinin yardımıyla çalışmalıdır.

"Basit Türkçe,"nin muvaffakiyetinde resim çok büyük rol oynıyabilir. Köylü ile şehirli arasında en müşterek ifade vasıtası resimdir. "Basit Türkçe," ile yazılmış kısa izahatlı, resimli neşriyat türkçenin türkçe konuşulmıyan köylerde de yayılmasına hizmet edecektir.

III — Vekâletler Arası Neşriyat Servisi

Bütün vekâletler ve müstakil dairelerin neşriyat işleri için kullandıkları müdür, memur ve mütercim epiyi bir sayıya baliğ olduğu gibi

neşriyat mübayaası ve tab'ı için sarf ettikleri para da büyük bir yer tutar. Buna rağmen Ankara'da her türlü ilmi çalışma ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir tek dahi kütüpane olmadığı gibi yabancı memleketler neşriyatı da lâyikiyle takip olunup alâkadarların itilama isal olunamamakta yapılan neşriyatta maksadı temin edecek şekilde tevzi edilememektedir.

Hükûmet teşkilâtının kütüpane, ecnebi neşriyatı takip ve neşriyat ihtiyaçlarını karşılamak üzere bir Vekâletler arası neşriyat servisi kurmasında fayda vardır.

Bu servisin işleri şunlar olabilir: 1 — Kupür ve hulâsa, 2 — Tercüme, 3 — Kütüpane, 4 — Neşriyat, 5 — Radyo.

1. Kupür:

Kupür servisinin vazifesi ikidir: dahili matbuat kupür ve hulâsaları, harici matbuat kupür ve hulâsaları. Bu kupür ve hulâsalar, evvel Türkiye'yi alâkadar eden yazılardan yapılır; saniyen bütün dairelerin gösterecekleri lüzum şeklinde yapılır. Bütün kupür ve hulâsalar da nüsha tasnifli şekilde serviste muhafaza olunur ve icap ettiği kadarki nüshalar da alâkadarlara gönderilir.

2. Tercüme:

Tercüme şubesinin vazifeleri şunlardır: 1 — Yabancı matbuat eserlerinden aynen tercüme ve hulâsaları darhal yapılarak alâkadarlara göndermek, 2 — Dairelerce gönderilecek gündelik tercüme işlerini yapmak, 3 — Dairelerin lüzum göstereceği kitap, makale ve broşürleri tercüme etmek, 4 — Ecnebi memleketler bibliyografyalarını takip etmek.

3. Kütüpane:

Kütüpane şubesinin vazifeleri şunlardır: 1 — Bütün dairelerin adamlarının ve talebelerin istifadesine açık bir kütüpane vücade getirmek ve işletmek, 2 — Kütüpaneye girecek ve dairelerce istenecek kitapların sipariş ve mübayaası etmek, 3 — Yabancı memleketler kitaplarında bir bibliyografya neşretmek.

4. Neşriyat:

Neşriyatı bedava vermek, yayılmasını temin etmek için iyi bir usul okumasını temin etmek için en iyi usul değildir. Neşriyat servisinin neşriyat şubesine bir mütedavil sermaye verilerek bütün devlet neşriyatı

bu kanaldan yapılmalı ve sermayesine satılmalıdır. Neşriyat şubesi sık sık neşredeceği neşriyat listeleri ile alâkadarları ve umumî efkârı devlet neşriyatından haberdar etmelidir. Bu Şube matbuata da devlet işleri ve çalışmaları hakkında materyel hazırlayabilir.

5. Radyo:

Neşriyat servisinin bir vazifesi de radyo idaresi ile elbirliği yaparak şehir ve köy halkını tenvir yolunda konuşma malzemesi hazırlamak olabilir.

IV

MÜNAKALÂT VEKİLLİĞİNİN TEKLİFLERİ

Halkımızın kültür seviyesini seciyesiyle mütenasip en yüksek merteye çıkarmak hususunda yegâne vasıta olan neşriyatımıza bir veçhe vererek ihtiyaçları karşılayacak bir nizama konulması gereklidir. Bunun için halkın kültür seviyesi birinci derecede esas ittihaz edilerek neşriyatın bu bakımdan tasnif edilmesi ve bu sınıfların vaziyet ve ihtiyaçlarına göre de neşir mevzularının inkısama tâbi tutularak ayrı ayrı branşları ihtiva etmek üzere vücade getirilecek şubeler halinde temini maksadın husulünü teshil edecektir.

Bu maksatla sureti umumiyede yayının devlet eliyle bir idare tarafından tanzim ve tertip edilmesine lüzum görülmektedir.

Halkın, esaslı tetkiklere müsteniden toplanacak ihtiyaçlarının adı geçen idarece tesbit ve bu ihtiyaçlara cevap verecek malûmatın alâkalı muhtelif teşekkül ve müesseselerden alınarak tanzim edilecek bir program dahilinde her sınıfın isteklerine göre ayrı ayrı mevzular dahilinde verilecek esaslar ve direktiflere göre gazete, mecmua ve broşürlerle birer seri halinde yürütülmesi düşünülmektedir.

Yukardaki tasniflere göre gerek işbirliği ve iş bölümü ve gerekse ihtisas noktai nazarından muhtelif teşekkül ve müesseselerin müteakabil yardımları mevzuu bahsolacaktır.

Verilecek direktiflere göre alâkalı branşların hazırlayacakları yazılar tayin edilen çerçeve dahilinde ve o mevzuun neşrine tahsis olunan şubede neşredilmektedir.

Vekâletimiz cephesinden kongrenin tetkikına arzedilecek mevzular hakkındaki düşüncelerimiz sırasıyla aşağıda yazılmıştır:

1 — Filvaki Vekâletimizin, Vekâlet neşriyatından maada P. T. T. D. D. Y. neşriyatı gibi muhtelif şubeleri mevcut ise de bu idare kâmilan teknik olması ve herbirinin vâsi hududu ve hususiyetleri olması ve asrın terakkiyatını, yeniliklerini takip eden başlıca vesiteler bu şubeler bulunması hasebiyle tevhit edilmesinde faide görülmektedir.

Her ne kadar bir Vekâlet dahilindeki neşriyatın kül halinde bir müessese olarak intişarı düşünülebilirse de böyle bir mecmuanın ayrı ayrı branşları birer kısım halinde çıkarması zarureti bulunduğuna göre müessislerin meslekleri itibariyle kül halinde alâkadar edemeyeceğinden ve okutma maksadından uzaklaşılacağı gibi iktisadî bakımdan da zararlı olacaktır.

2 — Vekâletimiz teşekküllerini ilgilendiren teknik ve iktisadî tedbirler her milletlerinin neşriyatından takip edilerek faydalanarak elde edilenler dilimize çevrilerek mevcut teşkilâtla neşir ve alâkadar edilmeye çalışılmaktadır. Bu suretle sıkı sıkıya takip edilen yabancı neşriyatın istifade edilmekte ise de esaslı bir teşkilâta tâbi kılınarak yeni asarın takibi keyfiyetinin yine yukarıda adı geçen mes'ul müesseselere organize edilmesi çok faydalı olacaktır.

3 — Halk için yapılması lâzım gelen neşriyat sırasında her türlü evvel halkımıza memleketi tanıttırarak, sevdirecek ve cümhuriyetimizin vücade getirdiği her türlü sınıf, ticarî, iktisadî kültür, sanat ve tesisleri bildirecek münakale ve muhabere vasıtalarının önemlerini ve bunlardan halkın şekil ve sureti istifadelerinden istifadelerden doğacak faydalar hakkında tenvir ve menfaatleri gösteren hususların mütebariz şekillerde gösterilmesi fayda verecektir.

4 — Vekâletimizi alâkadar eden telif ve tercümelere lüzumlu kıymet ve ehemmiyet verilmiştir. Teşvik ve tercip edecek müesseselerin kâfiyatları tertip ve tesbit edilmiş ve bu keyfiyet semere verecek şekilde getirilmiş bulunmaktadır.

5 — Okumayı teşvik ve neşriyatı tanıtmak için muhtelif program ve şekillerinden ziyade her sınıf halkın anlayabileceği tarzda ve istinadla cevap verecek mahiyette basit ve okuyabileceği hacimdeki yazıların anlaşılırlığı kolaylaştıracak fotoğraf ve haritalarla birlikte serpilecek olanların maksadı temin edeceği mütalea edilmektedir.

V

GENEL KURMAY BAŞKANLIĞININ TEKLİFLERİ

Yüksek Vekilliklerince Neşriyat Kongresine arz edilecek maddelere ilâveten aşağıda yazılı, okumayı kolaylaştırıcı hususların da kongrede tetkikinin faydalı olacağını düşünmekteyim :

- 1) Kitapların azamî derecede ucuza maledilmesi ve satılmasını temin edecek çarelerin araştırılması,
- 2) Kitapların posta ile naklinde, posta ücretinin çok az bir hadde indirilmesinin temini,
- 3) Bütün memlekette Maarif Vekilliğine bağlı bol kütüpaneler tesisi ve bunların bilhassa normal mesai saatleri haricinde geceleyin dahi umumun istifadesine açık bulundurulmasının temini.

VI

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİNİN RAPORU

Üniversitemizin Neşriyat Kongresine hazırlanma komisyonu, fakültelerden gelen raporları tetkik ederek Vekâletin vazettiği muhtelif meseleler hakkında ileri sürülen mütalea ve dilekleri telhisan kayıt ve takdim eyler :

I — Üniversite, ilmî telif ve tercüme sahasındaki müstakbel faaliyeti verimini temin maksadiyle evvelâ umumî mahiyette bazı esasların vaz'î lüzumunu hissetmiştir. Neşriyatın verimi, her şeyden evvel bir kalite meselesi olduğundan işe, telif ve tercümenin ideal vasıflarını tesbitle başlamak zarureti vardır. İlmî telif eseri, ya mevzuu ya tahlil ve terkibi veyahut expose'si itibariyle yeni ve orijinal olan eserdir. Sağlam ve kat'î bir usul ile vücade getirilir ve vardığı neticeler alelâde bir tenkit hamlesiyle yıkılmıyacak kadar esası ve muhkemdir. İlmî telif eseri, mevcudu tekrarlamak için değil; mevcuda yeni bir şeyler katmak gayesiyle yazılır ve bu bakımdan compilation'dan ayrılır. İlmî telifte müellif evvelâ bir problem vazeder. Bu problem ekseriya saha itibariyle dardır. Zaten mü-

Birinci Türk Neşriyat Kongresi

ellifin maksadı da bu dar sahayı derinliğine işlemektir. Problem vaz olunduktan sonra kullanılacak usul münakaşa ve tesbit edilir. Malzemenin nasıl toplandığı ve nasıl işlendiği vazihan gösterilir. Varılan neticeler usul ve malzemenin hududu haricine teşmil edilmeksizin, mütevaziane ortaya konulur ve bu tetkikle ilme az çok bir hizmette bulunulduğuna samimî bir kanaat edinilmiş olur. Müellif istifade ettiği membarları gizlemez, bibliyografyasını kaydederken, yine samimiyetin haricine çıkmaz. Başkalarından ne almışsa işaret eder, gösterir.

Tercümeye gelince, bunda elbette aslına uygun olmak zarureti vardır. Bu tercümeciliğin ilk şartıdır. Fakat tercüme, sadece aslına uymakla kıymet kazanmaz. Hakikî tercüme, eserin diğer bir dilde ibdadır. Ancak bu suretle eser, çevrildiği dilin kültür bünyesine dahil olur. Mütercim, Türke hitap ettiğini, Türk dil ve kültürüne bir hizmette bulunduğunu gözden kaçırmamalıdır. Türkçenin selikası, şivesi, edası, kelimelerin telkin potansiyeli daima nazarı dikkate alınmak icabeder. İdeal tercümenin diğer bir hususiyeti de; müellifin üslubuna tebdili tabiiyet ettirmektir. Bu, daha ziyade edebî ve felsefî tercümelerde tahakkuk ettirilmesi lâzım gelen bir gaye olmalıdır.

Üniversite, bu esaslı noktaların tercüme işlerine müteallik bulunanlarını «İstanbul Üniversitesince yüksek tahsil talebesine ders ve müraaat kitabı olarak tercüme ettirilecek eserlerin tercüme ve neşri hakkındaki talimatname» nin dördüncü maddesiyle tesbit etmiştir. Kalitenin temini maksadiyle tercüme muzaaf bir kontrolden geçirmek imkânlarını arayacak ve bu hususî talimatnameye lâzımgelen maddeleri icab ederse ilâve edecektir.

Üniversite, memleketin ilim ve kültürünün ihtiyaçlarını nazarı itibare olarak, her ihtisas şubesine tercümesi muvafık görülen eserlerden mürekkep bir liste yaptırmış ve bu liste tanzim edilirken, talebeyi sadece not almak külfetinden kurtarmak ve tedrisatın imtihan tarafını kolaylaştıracak tedbirler alınmakla, yani mütemadiyen manuelle tercüme olunması mülâhazasiyle iktifa edilmemiş, aynı zamanda talebeyi ilmî metodun şuuruna isal edecek monoğrafler de ehemmiyetle nazarı itibare alınmıştır. Hakikaten manuelle sadece yol gösterir, hattâ bütün yollara işaret eder. Fakat monoğrafler talebeye bu yollarda yürümesini öğretir. Binaenaleyh her şeyden evvel ilim yapan bir müessese olmak itibariyle Üniversitenin manuellele birlikte monoğrafler tercümesine de ehemmiyet vereceği bedihidir.

Tercüme sahasında hususî neşir teşekküllerinin arzettiği tezebzübü yakından takip eden Üniversitemiz, verimli bir iş birliğinin teessüsü için şu çareleri teklif eder:

a) Mütercime lâayık olduğu mevki verilmelidir. Bu da ancak eksik ve kötü tercümelerin teşhiri ve hattâ toplattırılmasıyla mümkün olur. Vekâletin bu hususta kitapçılara icab eden direktifleri vermesi elzemdir.

b) Tabı nefasetine dikkat olunmalıdır. Tabı işlerimizin umumî bir derdi olan «mürettip hatası» ile mücadele edilmeli ve kayıtsız tabiler teşhir olunmalıdır.

c) Her tabı, hiç olmazsa senelik bir tercüme plânı hazırlamalı ve plânı o sene içinde tahakkuk ettirmelidir.

d) Vekâletin Neşriyat Müdürlüğü bu plânları gözden geçirmeli ve aynı eserin birden fazla tabı tarafından basılmasına mâni olmalıdır.

f) Her eser mümkün olduğu kadar yazıldığı dilden tercüme edilmelidir. Aksi takdirde mütercim, ilk tercümenin mes'uliyetini de yüklenmek zaruretindedir.

g) Tabiler, memleket ilim ve kültürüne yapacakları hizmet nisbetinde takdir ve taltif olunacaklarını bilmelidirler.

Yukardaki şartlara bütün hüsnü niyet, bilgi ve gayretleriyle riayet edenlere şu şekillerde yardım etmek mümkündür:

1) Vekâlet kendilerinden muayyen bir miktar kitap satın alır. Bu miktarın eserin mahiyetine göre değışeceği tabii olmakla beraber, muayyen bir haddin dununa düşmemesi lâzımdır.

2) Kitapları kültür müesseseleri vasıtasıyla gençliğe ve halka tavsiye eder.

3) Ehliyetini ve liyakatini ispat eden tabilere jüri kararıyla nakdi mükâfatlar verir.

II — Dilimize tercüme ettirilmesi lâzımgelen ilmi eserlerin nelerden ibaret olması keyfiyetine gelince, fakültelerimizin muhtelif zümre profesör ve doçentleri bu husustaki noktai nazarlarını bildirmişlerdir. Bu noktai nazarların, tercüme talimatnamesi ahkâmına tamamen tevafuk ettiği görülmüştür. Ancak Üniversite, gerek Vekâlet; gerek tabı ve neşir işleri ile uğraşacak olan müesseseden şu noktaların nazarı itibare alınmasını rica eyler:

a) Tercümesi icab eden klâsikler alâkadar ihtısas zümreleri tarafından intihap olunmalıdır. Felsefe, edebiyat ve hukuk klâsiklerini edebiyat

ve hukuk Fakültelerinin mütehasşsılarından teşekkül edecek birer komisyon tesbit etmelidir. Ayrıca millî kültürümüze tesir icra etmiş olan şark klâsikleri de tesbit olunarak hemen tercüme ettirilmelidir.

b) Kabul edilen tercümelerin tabı işinde dakika fevtetmek caiz değildir. Bu itibarla kontrolndan geçirilip kabul edilen her eser, derhal matbaaya verilmeli ve matbaa, muayyen bir müddet zarfında bu eserin tabı ile mükellef tutulmalıdır.

c) Tercüme ücreti, yapılacak tercümenin güçlüğü ile mütenasip olmalıdır. Hassaten klâsiklerle uslûbun mühim bir rol oynadığı diğer bazı eserlerin tercümesine daha yüksek bir ücret takdir olunmalıdır.

d) Tercüme ücreti, kitabın aslı değil; daktilografya edilmiş tercümesi esas tutularak tahmin ve tesviye edilmelidir.

III — Orta tahsil çağındaki gençlik için yazdırılması veya tercüme ettirilmesi icap eden eserleri seçme işinde, bilhassa orta tedrisat muallim ve müfettişleriyle eserlerin ait bulunduğu en yüksek ihtisas teşekküllerinin rey ve mütaleası alınmalı ve ittihaz olunacak kararlara Pedagoji Enstitüsünün mütaleası da lâhik olmalıdır.

IV — Çocuk ve gençlik edebiyatı kütüphanesinin kısa bir zamanda vücutte getirilmesi için alınacak tedbirler şunlar olsa gerektir:

a) Bu işi Vekâlet kendi üzerine almalı ve yazılacak eserleri kendi vasıtasıyla bastırmalıdır. Eserleri tetkikten geçirecek heyete bir pedagoji profesörü, bir çocuk ruhiyatı mütehasşsı, biri kadın ve biri erkek olmak üzere iki ilk mektep muallimi, bir ilk tedrisat müfettişi, bir de çocuk edebiyatı mütehasşsı dahil olmalıdır.

b) Sadece tercüme ile iktifa edilmemeli; millî masal ve hikâyelerimizi icap eden şartlara uydurmak suretiyle telife büyük bir ehemmiyet verilmelidir. Şimdiye kadar birer folklor malzemesi olarak toplanılan ve hattâ neşrolunan masal ve hikâyelerimizin içinde öyleleri vardır ki ufak bir tadille Perrault, Grimm, Andersen'in masal ve hikâyelerine muadil ve hattâ üstün bir kıymet kazanabilirler.

c) Tercüme hususunda gelişi güzel intihaplarda bulunmamak icap eder. Şarkın ve garbin çocuk edebiyatı nûmunelerini kendi hayat şartlarımızın ve zevkımızın haddesinden geçirdikten sonra tercüme ve adapte etmeliyiz.

Yavrularımızın eline tercüme kokan eserler vermek veya bunların tercüme olduğunu kendilerine hissettirmek onlarda kendi kültürümüz ve kendi bilgimize karşı itimatsızlık ve sevgisizlik uyandırmak olur.

d) Çocuk edebiyatının bütün nevileri (masal, hikâye, roman, piyes, şiir, ilâh) nazarı itibare alınmalı ve bunlar arasından bilhassa masal, roman ve hikâyeye fazla ehemmiyet verilmelidir.

f) Çocuklar için hazırlanacak eserler yaşın ve cinsin tabii temayül ve ihtiyaçlarına göre ayarlanmalı ve zihni inkişafın muhtelif istikamet ve merhalelerine uyacak tarzda tenevvüe ehemmiyet verilmelidir.

g) Çocuk edebiyatında üslûbun ehemmiyeti aşîkârdır. Keza resmin de büyük rolü vardır. Kitapların tab'ında nefaset şarttır. Fiat, mümkün olduğu kadar ucuz olmalıdır.

V — Halkın ve bilhassa köylünün edebî zevkını tatmin etmekte olan ananevî hikâyelerin (Leylâ ile Mecnun, Tahir ile Zühre, Battal Gazi) yeni hayat şartlarına göre tadili düşünölmekteydi. Tatbiki büyük bir edebî kudret ve meharetle birlikte halk psikolojisine tam bir vukufu istilzam eden bu projenin velüdiyeti bu vadide hazırlanacak eserlerin kalitesine bağıdır. Muvaffak olmanın ilk şartı bu gibi eserleri Türk halk ve köylüsünün psikolojisini bilenlerin kontrol ve tenkidine arz etmek olacaktır.

Ayrıca hukuk, fen ve sağıık bilgilerini de völgarize ve popölarize edecek eserlere ehemmiyetli bir yer ayrılmalıdır.

VI — Yazma ve basma eski kitaplarımızın yeniden tab'ı fevkalâde ehemmiyeti haiz bir meseledir. Bu neşriyat yeni Cümhuriyet nesli için büyük bir hazine olacaktır. Fakat, bunları neşredebilmek için ilk düşünölecek mesele, sabit bir imlâ ile muayyen bir transliterasyon usulünün kabulüdür. Halk ağızı ve canlı şiveler için de yeni bir ilmî transkripsiyon tarzı tesbit etmek lâzımdır. Bunlar tesbit edilmeden, herhangi bir yazmanın neşri, eski ulemamızın eserlerini ölüme mahkûm edecektir. Kudema, vaktiyle herhangi bir şive yanlışlığına meydan vermemek için ekseriyetle harekeli yazmak külfetine katlanmışlardır. Bu hareketler ve imlâ sistemi ancak transliterasyon usulü ile tesbit edilebilir.

Bu eserlerin listesi bir komisyon tarafından hazırlanmalı ve bu gibi eserlerin neşri iki gruba ayrılmalıdır. Bir kısmı sırf érudition gayesiyle, aslına uygun olarak ve tenkidi mütunla neşredilmelidir. Bir kısmı da yeni dile göre tadil edilerek veya extrait halinde bastırılmalıdır. Bu gibi eserlerden gençlerin istifade edebilmesi ancak restituer edilmeleriyle kabildir. Garp'te bunun misali çoktur: (Rabelais, Montaigne) gibi.

Ayrıca 1920 den zamanımıza kadar Büyük Millet Meclisi müzakere zabıtlarının bütün teferrüatiyle ve mükemmel şekilde tanzimi ve elde mevcut nüshaların yeniden tab'ı Hukuk Faköltesince kat'î bir ihtiyaç olarak

ileri sürülmektedir. Bu yapılmadıkça Türk kanunları üzerinde onların ruhuna nüfuz eden bir tetkik yapmanın, daha doğrusu gerek amme gerek hususiye hukuku sahasında Türk zihniyetini tebarüz ettirmenin imkânı yoktur. Aksi takdirde bu, muayyen şahıslara yani bu vesaikaya malik olanlara mahsus bir imtiyaz halinde kalacaktır. Bu vaziyetin derhal önüne geçilmelidir.

VII — Avrupa'nın büyük devletleri tarafından çıkarılmış çok modern ansiklopedi örnekleri vardır. Bunlara benzer bir eser meydana getirmek için mütehassıslardan müteşekkil bir komisyonun makaleleri tesbit etmesi ve bu makalelerin yine mütehassıslara tevzii ve bütün bu noktaların icrasını temin maksadiyle de mufassal bir rapor hazırlanması icap eder.

Maarif Vekâleti elemanlarımızla bir "edebî istilahlar kamusu," hazırlanmaktadır. Keza Türk hukukunu yayma kurumumuz da bir hukuk ansiklopedisi vücade getirmeye teşebbüs etmiştir. Kurumla temas edilerek mesaisi takviye olunmalıdır. Tıp Fakültesi, bir tıp ansiklopedisi vücade getirilmesine ve bu hususat Littré ansiklopedisinin nümüne ittihâz edilmesine taraftardır.

VIII — Üniversite elbette iyi mütercimlerin teşvik edilmesine taraftardır. Fakat bir tercüme mükâfatı ihdasının pratik bakımdan ancak tabileri alâkadar edebileceği kanaatindedir. Böyle bir mükâfat, ihdas eyleyip bizzat mütercimleri taltif etmeye, vazih bir kriteriyum bulunamaması sebebiyle imkân olmasa gerektir. Esasen ilmî eserlerin tercümesinde Vekâletin tatbik ettiği ücret baremi maddî mükâfat yerine geçmektedir. Manevî mükâfat ise tercümenin tenkit âleminde kazanacağı hüsnü kabulden ibaret kalmalıdır. En mühim mesele telifi mükâfatlandırmaktır. Vekâletin ilmî telifte tercümeden ziyade kıymet vermesi temenni olunur. Sıkı bir kontrol neticesinde ilmî bir telifin bütün evsafına malik olduğu görülen her eser, Vekâlet hesabına bastırılmalıdır. Ayrıca her sene bir o sene zarfında yazılan veya neşrolunan bütün telif eserlerinin muayyen branşlara tasnifiyle her katagorinin en mükemmel eserine bir mükâfat tahsisi, telifi teşvik hususunda en müessir çaredir. Vekâlet bilhassa yerli malzemenin garp metoduyla işlenmesine kıymet vermeli ve böyle eserler meydana getirenlere hem ilmin hem de kültürün şükranını ödemelidir. Yalnız eseri seçecek jüri heyetine memleketin mütefekkir ve münevverlerinin itimadını kazanmış olan erbabı ihtisas intihap olunmalı ve heyet vazifesini tam bir hüsnüniyet, dirayet ve bitaraflıkla başarmalıdır.

IX — Okumayı yaymak ve neşriyatı tanıtmak için yapılacak propaganda ile neşriyatın satış ve dağıtma işlerini tanzim hususunda faydalı olacak tedbirler ittihazı yekdiğeriyle mütesanit iki iş olduğundan birlikte mütalea edilmeleri icap eder. Propaganda hususunda resmî ve hususî neşir teşekkülleri el ele verip müştereken hareket etmeli ve bu hususta:

- a) Gazete ve mecmualardan,
- b) Radyodan,
- c) Sinemadan,
- d) Sergilerden,
- e) Konferanslardan istifade olunmalıdır. Ayrıca aylık kitap neşriyatından mufassalan bahsedecek bir mecmua çıkarılmalıdır.

Bu mecmuaya «kitap» ve yahut «yeni kitaplar» adı verilebilir. Gazete ve mecmualarda devamlı bibliyografya sütunları temin edilmeli ve bu sütunlarda tanınmış muharrir ve münekkitlerin yeni çıkan eserleri halka tanıtmasına tavassut edilmelidir. Ayrıca Avrupa gazete ve mecmualarında sık sık gördüğümüz tarzda ilânlar tertip olunmalıdır. Mükâfatlar ihdas olunca da, gazete ve mecmuaları harekete getirerek geniş mikyasta propaganda yapılmalıdır. Radyoda haftanın muayyen günlerinde, rolü sırf kitap ismi saymaktan ibaret kalmıyacak, bilâkis umumun alâkasını nükte ve cerbezesiyle celp edip yeni neşriyatın muhtevasından bahsedecek bir zat tarafından «kitaba dair konuşmalar» tertip olunmalıdır.

Sinema vasıtasıyla de kitaba reklâm yapmak mümkündür.

Kitap sergilerinin sadece İstanbul ile Ankara'ya hasretmemek; bütün vilâyet, hattâ kaza merkezlerinde bile vakit vakit sergiler kurmak ve hattâ köyler arasında dahi seyyar sergiler dolaştırmak lâzımdır.

Keza memleketin her tarafında kitaba alâka temin etmek üzere konferanslar, kitap kontrandüleri, hattâ kitaplara dair musahabe ve münakaşalar da tertip edilmelidir.

Genç nesilde kitap sevgisini temin maksadiyle mükâfat tevzii sisteminin ihyası muvafık olur. Mükâfatlar, tabii kitap olarak tevzi edilecektir. Resmî ve hususî neşir teşekküllerinin birlikte veya ayrı ayrı mükemmel kataloglar bastırıp dağıtması da lâzımgelir.

X — Kitap satışını intizama sokmak ve arttırmak her şeyden evvel bir teşkilât meselesidir. Gerek resmî ve gerek hususî neşir teşekküllerinin yine birlikte olarak bu meseleyi halle çalışması icap eder. Bilhassa Anadolu şehir, kasaba, hattâ köylerinde ya hususî satış müesseseleri kurmalı, yahut bu kitap satışı işini yine hususî teşebbüslere bırakıp

Vekâlet teşkilâtının kontrolü temin edilmelidir. Meselâ şehir ve kasabalarda maarif müdür ve memurları, köylerde ise bizzat eğitimci bu hayırlı işle pekâlâ meşgul edilebilirler. Ancak bunun için de iyi bir nizamname hazırlanması lâzımgelir.

Kitap satışı azamî derecede kolaylaştırılmalıdır. Tenzilâtlı ve uzun vadeli taksitle kitap satmak usulü kabul edilmelidir. Yapacakları propaganda ile kitap satışı üzerinde müessir olabileceklere meccanen nümuneler göndermekten çekinilmemelidir. Maarif Vekâletinin Devlet Matbaası vasıtasıyla neşrettiği eserlerin nefis bir tarzda bastırılmış olduğu, inkâr kabul etmez bir hakikattir. Ancak, bu kitaplara, bir türlü kültür hayatımıza karışmak nasip olmadığı için büyük bir verim imkânı hâsıl olamamıştır. Buna sebep olarak kitap yayımını temin için propaganda ve reklâma hiç bir zaman ehemmiyet verilmemesi gösterilebilir. Gazetelerle mecmualar Devlet Matbaasının neşriyatından kat'iyen bahsetmezler. Güncü haberdar edilmezler. Devlet Matbaası, hiç bir zaman gazetelere, faaliyetinden bahsettirmek ve dolayısıyla kitaplarına reklâm yaptırmak gayesiyle neşriyatından meccanen nümuneler göndermez. İlân da vermez. Hattâ neşriyatının yayımını temin edecek bir katoloğu da yoktur. Vekâletin çıkarmakta olduğu "Bibliyografya Mecmuası," her ne kadar Devlet Matbaasının neşriyatını da kaydederse de, bu mecmua kitap satışını temin edecek evsaf ve şeraitte olmadığı gibi yayılma sahası itibariyle de hayli dardır.

XI — Bugünkü telif hakkı kanunumuzun, yeni bir tadil projesi hazırlanmakta olan sınaî mülkiyet mevzuatımıza paralel olarak zamanın ve teknik terakkinin icaplarına göre esaslı bir tadile tâbi tutulması daha doğrusu yeniden tanzim edilmesi bir zarurettir. Burada tadili veya tanzimi icap eden bütün hükümleri saymaya lüzum yoktur. Sadece tadil ve tanzime hâkim olması icap eden iki prensibe işaret etmek kâfidir.

Bugünkü telif hakkı kanunumuz, müellifi malî bakımdan ancak kifayetsiz bir tarzda himaye etmektedir. Halbuki eser, her şeyden ziyade şahsiyetin, şahsiyette mündemiç fikrî kıymetin tecellisidir. Bu itibarla kanunun himayesini şahsî cepheden genişletmek gerektir. Bundan başka telif hakkı kanunumuzla daha yeni olan borçlar kanunumuzun neşir mukavelesine ait hükümleri arasında mutabakat ve ahenk tesis edilmelidir.

Tadil projesine hâkim olacak ikinci prensip, telif hakkı mevzuunun neşir tekniğinin tekemmülünden doğan yeni sahalardan ve bu sahalardaki girift münasebetlere teşmilidir. Modern bir neşriyat kongresi, zamanımızın en kuvvetli neşir vasıtası olan sinema ve radyoyu ve bu vasıtalarla vaki neşriyatın doğurduğu hukukî vaziyet ve münasebetleri tetkik harici bi-

rakamaz. Gerek millî terbiye gerek kültürel inkişaf bakımından Türk cemiyetinin neşriyat sahasındaki hukukî statüsü, millî ihtiyaçlar göz önünde tutulmak şartıyla Maarif Vekâletinin nezaret ve mürakabesi altında bütün münasebetleri kavramak üzere esaslı bir surette ve yeniden tanzim edilmelidir.

Bu meyanda Bern mukavelenamesine iştirak taahhüdünden ve diğer ticarî anlaşmalardan doğan ecnebi eserlerin himayesine ve bilhassa tercümeyle taallük eden vaziyet te kat'î bir tarzda tesbit olunmalıdır.

VII

GÜZEL SAN'ATLER AKADEMİSİNİN RAPORU

Türk Neşriyat Kongresi hakkında Maarif Vekillığının 27 mart 1939 tarih ve 81/2409 sayılı emri okundu.

1 — Türk Neşriyat Kongresine Akademiyi temsilen gönderilmesi icabeden profesör hakkında cereyan eden müzakereler neticesinde Celâl Esad Arseven işarı rey ile mümessil seçildi. Keyfiyetin Maarif Vekillığıne bildirilmesine karar verildi.

2 — Türk Neşriyat Kongresinde müzakere edilecek mevzular tetkik olundu. Kongreye arzedilmesi istenen teklifler üzerinde münakaşalar yapıldı. Neticede, aşağıdaki maddeler tesbit edildi:

A — Kitap satış ve yayımının inkişafı hakkında ittihazı lâzımgelen tedbirler ve bu işin teşkilâtlandırılması,

B — Matbua posta ücretlerinin indirilmesi,

C — Memleketin ihtiyacı olan bir Türk ansiklopedisine esas olmak üzere evveleminde her ilim ve san'at şubesine ait ıstılahları cami ansiklopedik mahiyette birer lûgat tertip ve neşri,

D — Lisanımızda kullanılan ıstılahların tesbitiyle bugün mevcut olan mana müphemiyetlerini izale edecek ve mevcut anarşiyi ortadan kaldıracak bir san'at ansiklopedisinin neşri,

E — Türkiye'deki bütün arkeoloji eserlerine ait fotoğrafları ve resimleri bu husus ile alâkadar olanlara satmak üzere bir fototek tesisi.

A. Kitap yayım ve satışının teşkilâtlandırılması :

Kitap satışlarının arttırılması meselesi yalnız müellif ve mütercimlerin maddeten terfihini teminden ibaret kalmıyacak; aynı zamanda memleket

irfanının yükselmesine ve bunun neticesi olarak neşriyatın keyfiyet itibarıyla da kıymetlenmesine imkân verecektir.

Bugün memlekette tabii adedi bini geçen kitap mahduttur. Tecrübe ile anlaşılmalıdır ki 15 formalık iyi harflerle ve iyice bir kâğıt üzerine basılmış bir kitap ancak 600 nüsha satarsa sermayesini çıkarmakta ve tabii olarak ancak bu miktardan fazla satış yaptıkları halde bir kazanç temin edebilmektedirler. Bu hususta memleketin irfan derecesi ve iktisadî vaziyeti büyük bir amil olmakla beraber mühim sebeplerden biri de tabii olarak edilemeyen eserlerin halka lâyık ve vechile arz edilememesi ve dağıtılamamasıdır. En büyük vilâyet merkezlerinde bile bu işi lâyıkıyla başarabilecek kitapçılarımız yok gibidir.

Esasen pek çok vilâyetlerde kitapçılık bir nevi gazete ve mecmua bayiliği veya bunun az daha büyük bir mikyası halindedir. Kitap okumak ve bir kütüpane sahibi olmak zevkının bizde henüz arzu edildiği dereceye vâsıl olduğu iddia edilemez; fakat umumî mahiyette bir kitabın bin nüsha gibi gayet az bir sayı ile basılmasını mucib olacak derecede neşriyata kayıtsız kalınmasının en mühim sebebinin halkın okumaya rağbetsizliğinden ziyade tabii olarak kitaplarımızın satılmamasıdır.

Binaenaleyh bir taraftan halkta okuma zevkını yaratmaya çalışır ve bu yolda lâzımgelen tedbirler alınırken, yüksek tahsil görmüş münevverlerimizde teessüs etmiş olması tabii olan bu zevkın tatminini kolaylaştırmak ve kitap edinmek için uğranılan güçlükleri ortadan kaldırmak icap eder. Bugün 350 yi müteceviz kaza ve 62 vilâyet merkezimiz vardır. En uzak vilâyet merkezlerimizde bile idarî şubelerin başındaki müdürlerden başka hâkim, doktor, muallim ve zabıt olmak üzere 20 ilâ 30 yüksek mektep mezunu bulunur. Serbest meslek erbabı; ticaret, ziraat ve sanayi ile meşgul bazı münevverler bu hesabın haricindedir.

Sayısı 3000 i geçen bu münevver zümrenin kendilerini alâkadar eden neşriyata yabancı kalmaları tasavvur edilemez. Halbuki bunlar çok defa çıkan kitapların isimlerini bile duyamamaktadırlar. Vakiâ Maarif Vekâletinin şükre çok şayan olan bir teşebbüsü ile muntazaman neşredilmekte bulunan Bibliyografya Türkiye'de tabedilen kitapları bildirmekte ise de bunda ancak ihtisas sahibi olanlar kitap ismi aramakta ve henüz halkın bu risale ile lâyık derecede alâkadar olmadığı görülmektedir.

Zaten kitapların daha ziyade kitabı görüp mündericâtı hakkında bir fikir edinenler tarafından alındığı ve hattâ kitap almayı niyeti olmadığı halde kitabı görünce dayanamıyarak alanlar bulunduğu tecrübe ile sabit-

tir. Bu itibarla bir kitabı alıcının gözü önünde bulundurmak satış miktarının yükselmesine sebep olan amillerden biridir.

Bu neticeyi temin edecek olan teşkilâta gelince :

Aynı zamanda bir devlet işi olan irfan meselesinin memlekette inkişafı için şimdilik devletin yardımında bulunması zaruridir.

Bu hususta da posta teşkilâtından istifade edilebileceğini düşünmekteyiz. Şöyle ki: Tabiler bastıkları yeni kitaplardan münasip görecekları memleketler için yine münasip görecekları miktarda ve ücreti mukabilinde postaya teslim ederek memleketin muhtelif posta merkez ve şubelerine gönderirler. Bu suretle gönderilmiş kitaplara alan postahane halkça kolay görülebilecek bir yerde ve hususî bir camekân içerisinde bu kitaplara on gün müddetle teşhir eder. Bundan maada posta müdürleri bu kitaplardan posta müvezzilerine de tevdi ederek alâkadarlara gönderilmesini ve almak isteyenlere bedeli mukabilinde satılmasını tembih ederler.

Satılık kitap bedellerinin yüzde 20 si müvezziye verilir. Ve satılmayan kitaplar posta ücreti sahibine ait olmak üzere on gün sonra mürsiline iade olunur. Bu hususta bir kanun veya talimat yapılmasını teklif ediyoruz.

B. Matbua posta ücretlerinin indirilmesi :

Matbua posta ücretleri memleketimizde pahalıdır. Postalarımız memleket dahilinde iki kiloluk bir paketi otuz kuruşa almaktadır. Halbuki Almanya'da beş kiloluk bir kitap paketi için alınan posta ücreti bizim paramızla ancak otuz kuruş tutar. Fransa'da ise matbuaların kilo başına ücreti bizim paramızla on kuruştur. Kültürü yüksek olan ve neşriyat hususunda devlet yardımından azade bir dereceye varmış bulunan bu memleketler bu kadar kolaylık gösterirken kitap tevzi ve satış işinin devletçe himaye edilmesi çok zarurî bulunan memleketimizde matbua nakil ücretinin bu derece yüksek bulunması doğru olamaz. Binaenaleyh matbua ücretlerinin en küçük hadde indirilmesini ve bu hususta mektep kitaplarına ait tarifinin tatbik edilmesini elzem görmekteyiz. Bu teklifin de kanunlaştırılması lüzumunu arz ederiz.

C. Bir ansiklopediye esas olmak üzere her ilim ve san'at şubesi için birer lûgat neşri :

Memleketin bir ansiklopediye ihtiyacını takdir etmiyen yoktur. Bu hususta şimdiye kadar teşebbüslerde bulunmuş ve fakat bunların hepsi de

yarıda ve akim kalmıştır. Bunun sebebi ise elimizde henüz dilimizin istikrar kesbetmiş bir lûgati ve yabancı dillerdeki ilim ve san'at ıstılahlarının tamamıyla mukabilini gösteren ihtisas lûgat ve ansiklopedilerinin mevcut olmamasıdır. Ansiklopedi teşebbüslerinin akim kalması bu ihtisas lûgatlerinin tertibinden evvel umumî bir ansiklopediye başlanılmış olmasıdır. Ümit ederiz ki muhterem Dil Kurumu lisanımıza ait kelimelerin mefhumlarını tesbit suretiyle mükemmel bir lûgat vücade getirecektir. Bir taraftan bu iş yapılırken diğer taraftan da her ilim ve san'at şubesinin kendine mahsus lûgatleri yapılmak icapedir. Büyük Türk ansiklopedisi ise ancak bunlardan sonra yapılabilir. Bizde neşriyatın lâzım geldiği derecede inkişafına mâni olan sebeplerden biri de hiç şüphesiz ki ilim ve san'at ıstılahlarındaki müphemiyet dolayısıyla ecnebî dillerdeki kitapların tercih edilmesidir.

D. Bir san'at lûgatinin neşri :

Başka sahalarda olduğu gibi güzel san'atler sahasında da neşriyat ve öğretimin inkişafı için vazih ve sabit bir san'at diline ihtiyacımız vardır. Bugün san'ate dair yazı yazmak veya bir kitap tercüme etmek isteyenler büyük bir güçlkle karşılaşmaktadırlar, ki o da san'at ıstılahlarının sarih ve sabit mefhumları ifade edememesi ve yabancı dillerdeki ıstılahların şimdiki türkçemizde karşılıkları bulunmamasıdır. Elimizde mevcut lûgatlerde bunlar mana ve mefhum itibariyle çok karışıktır. Bazan aynı tabiri bir çok muhtelif manalar ifade ettiği ve san'ate ihtisası olmıyan lûgatçilerimizce yanlış tercüme ve tarif edildiği görülmektedir.

Halbuki vaktiyle san'at sahasında çok yüksek dereceye vasil olan Türklerin gayet vazih ıstılahları vardı. Fakat ne yazık ki bu eski tabirlerin bir çoğu zamanla unutulmuş ve bir çoğu da mefhum itibariyle birbirine karıştırılmış olduğundan bugünkü anarşi vücade gelmiştir.

Esef olunur ki belli başlı bazı ıstılahlar müstesna olmak üzere birçok tabirler muhtelif san'atkâr ve ustalar tarafından başka başka manalarda kullanılmakta ve bunların yanına fransızca veya almanca karşılıkları konulmadıkça bir ilim veya san'at kitabından birşey anlamak kabili olamamaktadır. Yabancı kelimelerin bu suretle lisanımıza girmesi dilimizi tereddiye uğrattığı gibi türkçe yazılmış eserlere de iltifat edilmemesine sebep olmaktadır. Halbuki bazılarının sandığı gibi buna sebep dilimizin fakirliği değildir. Bu hususta yapılacak derin tetkikat bize lâzım olan bütün san'at ıstılahlarını yabancı kelimelere muhtaç olmaksızın Türkçede bulmak imkânını vereceğine eminiz.

Güzel san'atler sahasında bu kadar fedakârlıklar yaparken bir tarafan da, onun muhtelif şubelerine ait isimlerini sarahaten tayin ve tesbit icap eyler.

Meselenin tafsilâtına girişerek bu işin ne derece lüzumlu olduğunu ve gidilmesi lâzımgelen yolları göstermekten çekinmiyoruz.

Yalnız misal olarak şunu söyleyelim ki şark mimarisinin en karakteristik bir unsuru olan ve tamamiyle Türklerin icadı bulunan mensurî şekillerdeki kabartma tezyinatına yunancadan gelen (istalaktit) kelimesini kullanmakla bunun bir Türk icadı olmadığını zımnen ifade etmiş bulunuyoruz.

Halbuki Arapların (mukarnas) dedikleri bu şeyin Yakut türkçesinde (karnas) kelimesiyle ifade edildiğini ve bu istilahın Araplara bizden geçtiğini görmüş oluyoruz. İşte bu husustaki çalışmalar yalnız neşriyatın yükselmesine değil; aynı zamanda millî kültürümüzün yüksekliğinin âlemce görülmesine de hizmet edecektir.

Bu sebepler diğer ilim şubelerinde olduğu gibi güzel san'atler sahasında da neşriyatı kuvvetlendirecek bir san'at ansiklopedisinin tertip ve tab'ına teşebbüs edilmesini teklif ediyoruz.

E. San'at ve arkeoloji eserlerine ait bir fototek teşkili:

Yabancı her memlekette maarif veya güzel san'atler vekâletinin teşkil etmiş olduğu birer fototek vardır ki bunlar bir nevi umumî fotoğraf kütüpaneleridir. Buralarda o memleketin güzel san'at ve arkeoloji eserlerinin fotoğrafları bulunur. Bu hususta tetkikat yapmak, eser yazmak isteyenler veyahut meraklılarla seyyahlar kendilerine lâzım olan resimleri kolaylıkla fototeklerden tedarik edebilirler. Memleketimizde ise henüz böyle bir müessese bulunmadığından muharrirler ve seyyahlar bunları ancak fotoğrafçılardan tedarik etmektedirler. Halbuki ekseriya ticaret kastiyle yapılmış olan bu resimler hem san'at noktai nazarından lâzım gelen kıymeti haiz olmamakta ve hem de memleketi ecnebilere fena tanıtmaktadır.

Bugün yazı derecesinde ehemmiyet kespemmiş olan resim ve fotoğrafın da neşriyat ve propaganda sahasında bir mevki tutması elzemdır.

Böyle bir fototek satış bedeli ile kendisini koruyacaktır. Bu müessesenin matbuata büyük hizmetlerde bulunacağı ve san'at eserlerimizi halka tanıtmıya sebep olacağı meydandadır.

Bu itibarla Maarif Vekâletine bağlı olmak ve mütedavil bir sermaye ile işletilmek üzere bir fototek tesisini ve buna lâzım gelen ilk sermayenin devletçe tahsisini teklif ediyoruz.

VIII

Muallim Ahmet Halit Kitabevi Sahibi HALİT YAŞAROĞLU'NUN TEKLİFLERİ

Memleketimizde kültür kalkınması için teşebbüs edilen işlerin en başında gelen Neşriyat Kongresi münasebetiyle düşündüklerimi arza fırsat bulduğum için bahtiyarım.

Bizde şimdiye kadar kitapçılık adeta gazete müvezziliği kabilinden bir iş olarak telâkki edilmişti. Bunun başlıca sebebi de daha otuz yıl evveline kadar memlekette bir Türk kitapçılığı teşkilâtının vücade getirilmiş olmasıdır. İleme, bilgiye ve metoda istinat eden kitapçılık ancak Cumhuriyet devrinden sonra başlamıştır.

Bugün kitap basımına nazaran kitap satışının pek te iyi olmadığını itiraf etmeliyiz.

Birçok kitaplar, hele ilmi eserler çok kere masrafını çıkarmamaktadırlar.

Şu halde kitapçıların nasıl olup ta bukadar eser vücade getirebildikleri ve yaşama kudretlerini muhafaza ettikleri hatıra gelebilir.

Bugüne kadar varlıklarını muhafaza edebilen eski kitapçılar mevcudiyetlerini sadece okul kitaplarına borçludurlar. Nitekim bu kitaplar devlet eline geçince bunlar ne yapacaklarını şaşırmışlardır. Bu nokta çok ehemmiyetlidir. Harf inkilâbından sonra ilk hızla basılan binlerce eserler okul kitaplarından kazanılan paralarla meydana gelmiştir. Yoksa halkımız bugün de henüz kitaba karşı büyük bir iltifat göstermemektedirler.

Bugün bir alfabe beş kuruşa satıldığı halde çocuğuna kitap alacak bazı babalar kitabın fiyatını sorarken: Ceremesi kaç kuruş? demektedirler. Başka memleketlerde örneği ancak elli kuruşa satılan bir alfabe beş kuruşa verilirken onu bile bir cereme telâkki eden kimseler mevcut oldukça kitap sevgisinin derecesi kolayca ölçülebilir.

Şu halde maarifimizin başkaca sahalarda seferberlik ilânına başlamak üzere olduğu şu sırada kitap okutma hareketini de devlet eliyle hızlaştırmak çarelerini aramak zaruretindeyiz.

İşte arzedeceğim fikirler bu mesele etrafındadır. Bunları 9 madde üzerinde tesbite çalışacağım.

1 — Herşeyden evvel kâğıt fiyatlarını ucuzlatmak lâzımdır.

Geçen seneler konulan yeni vergilerle kâğıt fiyatları "gazete ve mecmualar müstesna," yalnız kitaplar için iki misline çıkmıştır. Bu hal tabiatıyla kitap basımını azaltmağa sebep olmuştur. Bu hususta bir dilekçemiz ayrıca takdim edildiğinden burada tekrar etmiyeceğim.

2 — Kitapçılara maddî ve manevî yardım:

Bugün bir kitapçı bir kitap basar basmaz iki kapağa baş vuruyor; Maarif ve Parti... Bu, çok sakat bir iştir. Maarif ve Partiye güvendiğince kitapçı lâzım olan enerjiyi bulamıyacak, halkı okutmayı değil; masrafını çıkarmayı düşünecektir. Halbuki biz, kitapçının resmî makamlardan alacağı para ile masrafını çıkarmasını değil; millettan tane tane toplayacağı para ile zengin olmasını istiyoruz. Ancak bu suretledir ki kültür yayımı yapılmış olacaktır. Gerçi Külür Bakanlığı ve parti kitapsaraylar ve halkevleri için bütün faydalı eserlerden birer miktar satın alabilir. Fakat bu, kitabı basmak için şart koşulmamalıdır.

Kitapçılara yapılacak maddî yardım bilhassa şu olmalıdır:

Bugün devlet, okul kitaplarını tek kitap haline getirmiştir. Bunun leh ve aleyhinde söz söylemek bizim haddimiz değildir. Bu iş, Maarif Şûrasının ve devlet otoritesinin hâkim olacağı bir meseledir. Ancak bu kitapların Maarif Matbaasında basılıp hazırlanmaları bir çok külfete sebep olmaktadır. Bu yüzden vekâletin birçok yayınları da bazan yıllarca gecikmektedir. Binaenaleyh artık formları, kâğıt cinsleri ve fiyatları takarrür etmiş olan bu kitaplardan hiç olmazsa ilkokullara ait olanların tamamı veya bir kısmı bütün kitap tâbillerinin iştirakiyle kurulacak olan Türkiye kitap basanlar ve yayanlar kooperatifine verilir ve ayrıca yüzde beş nisbetinde fakir çocuklara da parasız kitap temin edilirse hem vekâlet, Maarif Matbaasını daha serbest işletir, hem de kitapçılar kitabı daha ucuza maletmenin sırrına vâkıf olduklarından bu yüzden bir miktar kâr temin ederek ciddi eserleri basmak imkânını bulurlar.

İşte Maarifin kitapçılara en yerinde maddî yardımı bu olacaktır. Bunun için de bir kanun teklifi iktiza etmektedir. Şimdi manevî yardımları arzedeceğim.

3 — Kitapçılara direktif vermek lâzımdır.

Kitapçılar bu suretle bir kuvvet bulduktan sonra ciddi eserler neşrine başlayacaklardır. Fakat bugün bilgisizlik içinde bocalıyan kitapçılar şayet iyi muharrirlere düşerlerse birkaç iyi eser çıkarmakta, aksi takdirde bir sürü manasız kitaplar basarak günün birinde bunları sergilerde kilo

ile satmaktadırlar. Binaenaleyh kitapçılara basacakları eserler için direktif vermek lâzımdır. Bu da şu suretle olmalıdır :

Her sene, garbin klasiklerinden ve yeni kıymetli neşriyatından memleketimizi alâkadâr edecek olanlarla telifi lüzumlu görülenlerin mevzuları kitapçıların teşkil edecekleri kooperatife bildirilmeli, kooperatif te bunları basmalıdır.

Bu arada vekâlet bazı kitapların basılmasını teşvik için bunların telif ücretini kendisi vererek basımını kooperatife teklif edebilir.

Kamusülâlâm, Vak'anüvis tarihleri gibi bir kısım çok masraflı eserlerin yüzde muayyen bir masrafına Vekâlet iştirak eder ve buna mukabil birkaç yüz tane parasız kitap alır. Böylece kendi bütçesiyle senede elli kitap basmak imkânına karşı bu usul dairesinde meselâ 150 kitabın neşrini temin etmiş olur. Fakat bunun için bir basın ve yayın kooperatifi teşekkül etmesi şarttır. Aksi takdirde kitapçılar birbirleriyle boğuşmağa ve Vekâleti rahatsız etmeğe başlarlar. Kooperatif olunca Vekâlet te hiç tereddüt etmeden kitapçılarla her hususta anlaşmak imkânını bulacaktır.

4 — Devlet kendi yayınlariyle kitapçılara rekabet etmemelidir.

Bazen tercüme veya telif bir kitabı aynı zamanda devlet te çıkarıyor. Böylece adeta kitapçı ile rekabet mevkiine düşüyor. Halbuki devlet kitapçıya sadece yardım etmek ve bu suretle bunun fazla randıman vermesini temin etmekle mükellef olmalıdır. Satış şubesi perakende kitap satmamalı, toptan kitapçılara vererek perakende işini onların yapmasına fırsat bırakmalıdır. Düşünmelidir ki bir kitapçı zarurî masraflar haricinde bir de kazanç vergisi vermektedir ki Devlet bunu vermez. İşte bir kooperatif kurularak Vekâletle anlaşmak imkânı olursa bu mesele kökünden halledilmiş olacaktır.

Bu sene devlet yayınları için alınan tabirler ve bilhassa iskonto meseleleri vilâyet kitapçıların mahvolmak derecesine getirdiğini burada zikredebilirim.

5 — Posta meselesi :

Bugün okul kitapları bir kilosu beş kuruştan, diğer neşriyat ise kilosu on beş kuruştan sevkedilmektedir. Birkaç sene evveline nazaran bu hal şükranâ lâyıktır. Ancak zaten sürümü az olan diğer neşriyatın posta parası da yüklenince vilâyetlere sevkiyat azalıyor. Çünkü: bayi satamadığı kitabı iade edeceği için bu posta masrafından ürkerek ancak

her kitaptan bir iki tane ismarlıyor; elinde mevcude kalmayınca da zaten hararetle bir satış olmadığı için tekrar siparişe üşeniyor. Halbuki bütün neşriyat kilosu beş kuruştan sevkedilirse bu takdirde iade masrafı pek az olacağından külliyetli miktarda sevkiyat yapılabilecektir. Posta idaresi de bu fazlalık dolayısıyla hiç bir zarar etmemiş belki daha çok kazanmış olacaktır.

Son zamanlarda Avrupada kâğıt fiyatlarının yükselmesi üzerine bazı yerlerde kitapların memleket içinde parasız sevki için teşebbüsler yapılmıştır. Bunların tetkiki da faydalı olur.

Tediye şartları muamelelerinin daha basit ve uygun bir şekle getirilmesi için teşebbüsler yapılması da lâzımdır. Posta işleri için her halde bir kanun teklifi iktiza etmektedir.

6 — Reklâm işleri:

Bizim en büyük noksanlarımızdan biri de neşriyatı reklâm etmeyi bilmemeliğimizdir. Bir kere reklâmın ticaretteki rolünü kavriyamadık. Bundan başka gazetelerdeki reklâm ücretleri çok pahalıdır. Son zamanlarda traşları artan gazeteler reklâm ücretlerini yüzde otuz nisbetinde arttırdılar. Zaten halleri iyi olmıyan, kâğıtlarını bono ile alan kitapçılar reklâma para vermeğe korkuyorlar. Bunun için devletin reklâm işlerine el koyması lâzımdır. Romanya'da son zamanlarda devlet reklâm işini eline almıştır. Böylece kitaplar için en mutena bir sayfa ayrılır, ucuz fiyatla ve başka ilânların nihayet yarı parasiyle kitaplar reklâm edilir; fazla olarak mühim kitaplar için tenkit makaleleri de yazdırılarak halka tanıtılırsa bu iş başarılmış olur.

Hûlasa : Bu işte de hükümet, kitapçının elinden tutmalı ve ona reklâmın manasını öğretmelidir. Ve bunu çok kitap okutabilmek ve milleti yükseltmek bakımından kültürel bir vazife telâkki etmelidir.

7 — Muharrirleri de yetiştirmek lâzımdır :

Tecrübe ile sabittir ki iyi bir kitap satılıyor. İster tecrüme, ister telif olsun, basana kâr bırakan kitaplar vardır. Elverir ki iyi seçilmiş olsun. Maalesef kitap satışı az olduğundan biz muharrirlere iyi para veremiyoruz. Böylece iyi muharrir de yetişmiyor. Hattâ çok kere kendini tanıtmak istiyen bir muharrir kitabını parasız terk ediyor, basamazsak kızıyor, ba-

sarsak tabiatıyla satılmıyor, hem biz zarar ediyoruz, hem de o hevesini kaybediyor.

Kooperatif teşekkül eder, Vekâlet bize direktifler verir ve böylece kitap satışı çağalırsa şüphesiz muharrirler artık yok pahasına çalışmaya-
rak emeklerinin tam karşılığını alacaklar ve böylece memlekette münev-
ver bir yazıcı zümresinin yetişmesi imkân dahiline girmiş olacaktır.

8 — Bayi teşkilâtı:

İşte, devleti de bizim kadar düşündüren mühim bir nokta bayi teşkilâtıdır. Bugün vilâyet ve kaza merkezlerinde dört yüzü geçen büyük şehirlerimiz ancak yüzde onunda bayi vardır. Onun da ancak yarısı iyice iş yapmaktadır. Altmışa yakın vilâyetimizin yarısında bayi yoktur ve ben şahsen on senedir bunlara bir tane bile kitap yollamadım. Bu nokta çok dikkate şayandır. Ve şüphesiz kitap satılmayışının en mühim sebeplerinden biri de işte bu hastalıktır. Devlet te romana varıncıya kadar bir çok neşriyat yapıyor. Kazanç vergisi vermediği için nisbeten ucuz fiyatlar de koyuyor. Onların basımlarından itibaren üç sene zarfındaki satış miktarının bir istatistiği yapılırsa neticenin çok hazin olduğu görülecektir. Bu sene bilhassa okul kitaplarının tam zamanında uzak vilâyetlerde hazır bulunmasını temin için birkaç vilâyette satış şubeleri açılmıştır. Lütfen bunların masrafları tetkik edilirse ne kadar pahalıya mal oldukları görülecektir. Bir çok kitapların buralarda istok edilmesi neticesinde başka tarafların kitapsız kalmış olmaları da muhtemeldir. Halbuki devletin de iştirakiyle kitapçıların teşkil edecekleri basın ve yayım kooperatifi bu işi pek güzel yapabilir. Taşrada yüzlerce merkez ve şubeler açarak kültür için sonsuz bir saha meydana gelmiş olur.

Kâğıt için böyle bir kooperatif kurulmuş olduğundan kitap kooperatifi çok kolay teşekkül edecektir.

Halkımız kitabın yüzünü görmek ister. Biz bu günkü vasıtalarla bunu yapamıyor ve neticede satamıyoruz.

Vilâyet kitapçıları kooperatifin şeriklerinden olacakları için mesele daha çok kolaylık arzedecektir. Devlet te kooperatife büyük krediler açarak ve bir takım formalitelerle kayıtlar ve şartlardan azade formüller bularak işin en basit, en kolay tarafını takip suretiyle elinden gelen yardımı yapacaktır. Posta ücretleri de beş kuruşa inince devletin

ve bizim bu gün basıp ta beş senede 200 tane satamadığımız kitapların iki senede 5000 tane satıldığı görülecektir.

Bayi teşkilâtının ne suretle yapılabileceği cidden münakaşaya değer bir meseledir. Bugün vilâyet ve kazalarımızın sayısı 500 kadar olduğu halde bu yekûnun - gazete bayileri müstesna - yüzde onunda ancak bayi vardır. İşin bütün fecaati de buradadır.

Demek ki bayi teşkilâtını yaparken bütün vilâyet ve kaza merkezlerinde bayilik yapacak evsafa satıcılar bulmak zaruretindeyiz. Posta merkezlerinden bu hususta istifade etmek hatıra gelebileceği gibi muhtelif suretlerde de arayıp bulmak işiyle uğraşacağız.

Bayi bulmak meselesinin kolayca halli bu işi yapacaklara menfaat temin etmekle kabil olacaktır.

Mecmualar gibi posta ücretleri de asgarî tarife ile sevkedilirse ve iade meseleleri de halledilerek iskontolar çoğaltılırsa bayi bulmak o nisbette kolaylaşır.

Bunun için devlet yayınlarının da iskontosunu bizim yaptığımız gibi % 30 nisbetine çıkarmak için bir kanun teklifi lâzımdır. Bundan sonra devletin % 51 hissesine sahip olacağı bir şirket teşkili icap eder. Bu işin devlet eli girmedikçe başarılması imkânı yoktur.

Her vilâyette şirketin bir baş bayii olacak ve gerek o vilâyet gerek kazalarında mevcut veya ihdas edilecek yerlere kitap oradan sevkedilecektir. Bu umumî bayie biraz fazla iskonto verilebilmesi yani menfaat temin edilmesi şarttır.

İşte devlet yayınlarının iskonto miktarını % 30 nisbetine iblâğ zarureti bu noktanın temini için de elzemdir.

Bu şirkete vilâyetler de dahil olmak üzere bilhassa naşirlik yapmakta olanların girmesi şart koşulmalıdır.

9 — Milleti ve çocukları okutma yolları:

Bütün bu tedbirleri bir an için yerine getirilmiş farzederek şimdi de halkımızı ve çocuklarımızı okutmak çarelerini arıyalım.

Kültür Bakanlığı kitapçılığı kendi eliyle bir meslek haline koyduktan sonra yakın zamana kadar olduğu gibi onlara yabancı bir gözle değil; kendi en samimî dostu ve iş birliği yaptığı ülkü ortağı telâkki etmeğe

ve bir yardımcı tanımağa başlayınca artık düşünülecek iş sadece milleti okutmak yolları olacaktır.

Şükranı lâyıktır ki memleket okuyucularının en başında çocuklarımız ve ilkokul öğretmenlerimiz gelmektedir. Buna mukabil ortaokul ve lise talebesi ile öğretmenleri bunlar derecesinde ilgili değildir. Bunun sebebini araştırmak ve hastalığı tedavi etmek lâzımdır.

Çocuklarımızı daha çok okutmak için şunları düşünüyorum :

Her sene çocuklar ve gençler için, Kültür Bakanlığının direktifi dahilinde veya tetkikından geçen kitaplar, eylül ve ikincikânun aylarında okullara tamim edilmelidir.

Her okulda bir kitap odası kurulmalıdır.

İsim günü, yılbaşı ve bayram hediyesi olarak çocuklara kitap verilmesi için gazetelerle vesair vasıtalarla ailelere propagandalar yapılmalıdır.

Okulları en iyi derecede bitiren çocuklara kitap hediyesi de maddi mükâfatın zararlı olması iddiasına rağmen hiç te fena bir şey değildir.

Böylece kitaba alışan çocuklarımız zararlı spor iptilâsından ve fena sinemaların verdiği mazarratlardan kurtulmuş olacaklardır.

Bir çok sinemaların yalnız çocuklar için değil büyükler için de gündelik gazetelerin bir sürü tefrikaları gibi kitap okunmasına mâni olduğu göz önünde tutulacak hakikatlerdendir.

Öğretmenler ve halk için de aynı şekilde tamimler ve propagandalar yapılacaktır.

Bundan başka maaşının azlığı bakımından kitap alamıyan öğretmenlere taksitle ödemek suretiyle kitap temini usulü ihdas edilmelidir.

Her sene muvaffakiyet gösteren öğretmenlere takdirname mahiyetinde meslekî neşriyattan Vekâletin hediye etmesi usul ittihaz edilmelidir. Bütçeye konulacak bir kaç bin lira ile temini kabil olacak bu usul sayesinde hem kitap yayımına hizmet edilmiş, hem de çok büyük neticeler elde edilmiş olacaktır.

Okullarda öğretmen kitap odaları kurulacaktır.

Halkımızın okutulmasına gelince :

Maalesef halkımızın biraz okur yazar kısmı yani eski nesle mensup olanlar sadece âşık kitapları denilen manasız ve zararlı kitapları okumaktadırlar. İmlâsı, resimleri, ifadesi ve fikirleri itibariyle zararı daha çok olan bu eserlerin basımını bir kanunla menetmek çok yerinde bir hareket

olacaktır. Fakat buna mukabil onların yerine koyabileceğimiz eserleri de hazırlamak lâzımdır.

10 — Bu arada kitap fiyatları hakkında birkaç söz söyleyeceğim.

Memleketimizde umumiyetle kitap fiyatları ucuzdur. Hele tercüme kitaplar asıllarının çok kere yarı fiyatına satılmaktadır. Kâğıtlar ucuzlar, satış çoğalırsa bugünkünden daha çok ucuzlayacağı da şüphesizdir.

Bu arada yüksek makamınızdan bir dileğimiz de okunmuş olmıyan yeni kitapların da eskiden olduğu gibi gazete ve mecmualar kabilinden kese kâğıtçılara satılmasına Büyük Millet Meclisinden müsaade istihsalidir. Satılmıyan kitaplar günün birinde sokaklara dökülünce çok feci manzaralar hâsil oluyor. Bunların kilo ile satılması her halde çok hayırlı olur. Bu hususta kanunun tadilini dileriz.

Tekrar maksada gelerek, kitap fiyatlarının tesbiti için Vekâletin bir formül bulmasını memnunniyetle kabul edeceğimizi arzede bilirim. Mürüvete endaze olmaz. İstiyen kitabını parasız satsın. Fakat forma başına ve her türlü masrafları, renkli resimleri, birinci hamur kâğıtları da düşünerek azamî bir fiyat konulursa hem halkın “kitaplar pahalıdır!”, iddiasının önüne geçilmiş olur, hem de pazarlıkla kitap satışına nihayet verilir.

Şimdi de temiz, faydalı ve ucuz kitapları hazırladıktan sonra bunları okutma çarelerini arıyalım :

a) Vilâyetlerden köylere varıncaya kadar halk okuma odaları açılması için vilâyet ve belediye bütçelerine az veya çok tahsisat konulması temin edilmelidir.

Bilhassa köy okullarını bitiren çocukları ve askerde okuma öğrenip dönen gençleri okuma gıdasından mahrum bırakmamak için bunları gazete, mecmua ve kitaplara alâkadar edersek ihtiyar köylülere yeni nesil hâkim olacağı zamana kadar, yani daha beş on sene bunlar adeta öğretmenlik yapacaklardır.

Bir zamanlar 1700 kadar okuma odası açılmıştı. Bunların bugünkü vaziyeti her halde pek te memnuniyeti mucip olmasa gerektir. Ancak ıslahları kabildir.

c) Halkevleri kitapsaraylarını halk için daha faydalı bir şekilde sokmalıdır.

d) Kasabalarımızda yaşıyan birçok halkın fena âdetlerinden biri de kahvelere düşkün olmalarıdır. Bazı ilçelerde yüzden fazla

kahve ve gazino vardır. Bunlara dadanmış olanlar ya saatlerce âtil bir surette hayat geçirirler; yahut münasebetsiz dedikodular yaparlar. Ve nihayet iskambil, tavla, domino veya kumar oynarlar.

İşte bu gibi kahve ve gazinolarda oyunu yasak etmekle beraber birer de kitap dolabı tesis eder ve onları senede onar kitap almağa mecbur tutarsak hem halka bir meşgale bulnür, hem de kitap yayımı çoğaltılmış oluruz.

e) Her sene vilâyetlerde birer kitap sergisi ve ayrıca kasabalar için seyyar kitap sergileri tertibiyle bunları memleketin en uzak yerlerinde dolaştırılarak halkı kitaba tanıtmak ta çok faydalı olacaktır.

f) Zaman zaman gazetelerde tasarruf haftasında olduğu gibi reklâmlar ve ayrıca kitapçıların usullerine uygun umumî kataloglar on binlerce basılarak her tarafa dağıtılmalıdır

g) Okullarda propagandalar yapılmalıdır.

h) Devamlı konferanslar verilmelidir.

ı) Radyo vasıtasıyla ve parasız reklâmlar yapılmalıdır.

İşte çok geniş bir mevzuu dar bir çerçeve içerisinde arzetmeğe çalıştım. Bu noktalardan herbiri için ayrıca malûmat ve izahat vermeğe hazırım. Davamız şahsî değildir. Yurtseverlik ve kültür kalkınması işidir. Bu iş bize maddeten refah temin ederse bu da mevzuun başarıldığına delâlet edeceği için bizden evvel sizi memnun edeceğine eminim.

IX

Gazi Lisesi İngilizce Öğretmeni

AZİME İPEK'İN TEKLİFLERİ

Maarif Vekâletine vermiş olduğum raporun encümeninizi alâkadar eden kısmının encümeninize tevdiini sayın Maarif Vekili emrettiler. Mezkûr kısmı takdim eder; saygılarımı sunarım.

Gençliğin inkişafında müessir olan amillerin tesirlerini müsbete imale etmek için faydalı bulduğum neşriyat:

1 — Yeni Maarif nazariyelerini, mektep sistemindeki yeni inkişafı, yeni usulleri ve bu usullerle alınan neticeleri izah eden eserlerin, dergilerin devamlı tercümesi,

2 — Mekteplerde “mesele teşkil eden çocuklar,” da görülen hareketlerin şekilleri ile değil; saikleri ile meşgul olacak bir zihniyeti muallimlerde hazırlıyacak olan eserlerin, yazıların devamlı tercümesi,

3 — Mekteplerde mesele teşkil eden bu çocukları cemiyete faydalı kılmak üzere vücut bulmuş ve çok semereli mesaisi olan ve mekteplere bağlı bulunan bir teşekkülün vücudün olane lüzumue izah eden eserlerin tercümesi,

4 — Maarif işlerini muallim ve ebeveynle paylaşma lüzumunu ve bu paylaşmanın elde ettiği semereleri gösteren eserlerin tercümesi,

5 — Çocuklara kitapları sevdirmek usullerini aileye, mektebe öğretecek eserlerin tercümesi,

6 — Bir gün kanuna dahi müessir olabilmesi gayesiyle aileye, mektebe ve nihayet cemiyetin umumî kanallarına = ticaretine, endüstrisine ilâh... = müessir olabilecek çocuk terbiyesi ve gençlik inkişaf kanunları üzerinde telif ve tercüme. = Bu eserler mezkûr kanalların bugünkü sistemlerinin çocuk hayatına hürmetkâr esaslara dayanmadığını ve bunun netayicini ilmî bir etütle gösterecektir.

7 — Çocuk mahkemeleri olan memleketlerin = bu mahkemelerin mevcudiyeti dolayısıyla = cemiyetin insan enerjisindeki kazancını bildiren ve bu memleketlerle bu mahkemelerin olmadığı memleketleri karşılaştırmaya imkân veren neşriyat,

8 — Sağlam gençliğin ihtiyaçlarını ve bu hususta ev ve mektep ve diğer müessese ve gruplara teveccüh eden mes'uliyetleri izah eden dergiler,

9 — Sporu gayesi kendinde olan bir faaliyet olarak telâkki ve tatbik etmiyen memleketlerde sporun tatbik usullerini bildiren neşriyatın tercümesi.

X

MUHARRİR FİKRET ÂDİL'İN TEKLİFLERİ

Telif :

Beynelmîlel tercüme ve adapte anlaşmasını kabul ve tatbik etmeliyiz.

Lozan konferansında bizi muayyen bir müddet bu anlaşmadan hariç tutmuşlardı. Esasen tayin edilen müddet de geçmiş bulunuyor, zannederim.

İlk bakışta, bu hakkı kabul ve tatbik etmekle birşey gaybedecekmişiz gibi geliyor. Hayır, bir şey gaybetmeyiz. Çünkü bu salâhiyetin bize verdiği haktan şimdiye kadar nasıl, ne kadar istifade ettik, ne gibi istifadeler ettik? Bana kalırsa istifade şöyle dursun; iki büyük ve ayrı cepheden tasavvurumuzun daha üstünde zararlar gördük. Bunu kısaca anlattayım :

Mülkiyet hakkı, Avrupa'da, müellif öldükten muayyen bir müddet sonra biter; onun eserleri umumun ve beşeriyetin malı olur. Bu itibarla bu gibi eserlerin tercümesi için hiç bir kimseye telif hakkı vermek icabetmez. Meselâ bugün ben kalkıp Voltaire, Rousseau, Edgar Poe, Tolstoi, Dante, Oscar Wilde, Goethe gibi müelliflerin eserlerini tercümeyle kalkışsam ve Türkiye'de mülkiyet hakkı tanınmış bile olsa, hiç bir kimse benden bir hak iddia edemez. Çünkü bu büyük adamların eserleri mülkiyet hakkı hudutlarının ötesine aşmışlardır. Halbuki, bir «Arsene Lupin» bir «Sfenks Konuştu» tercümesine başlasam, bütün dünyada şubeleri olan mülkiyet hakkı bürosu gelip benim yakama yapışır; bu eserlerin sahipleri «Maurice Leblanc» ile «Maurice Dekobra» sağ oldukları için tercüme hakkı isterler ve alırlar.

Ne yazık ki, bize verilen muafiyet müsaadesinden biz ancak bu sonuncu müelliflerin eserlerini tercüme etmek suretiyle istifade ediyoruz.

Türkiye ile İran'dan gayri bütün medenî dünya milletlerince - Rusya dahil - tanınmış olan bu hakkın bizde de kabul, tasdik ve tatbikinin bir faidesi de şu olacak ki, memlekete tercüme olarak, zamanın tecrübesine dayanmış, yaşamış, klasik olmuş veya olmağa namzet eserleri bir bakışta görecek, çok satışlı mecmualar, ve endüstri haline sokulmuş kitapçılık tarafından moda halinde ileri sürülen bazı muharrir ve müellifler üzerinde yapılan reklâm tesirleri dışında kalabileceğiz, memlekette muharrir ve müellif yetişebilecektir.

Tercüme :

Tercüme devresini bir an evvel organize ederek kapatmalıyız.

Türk edebiyatı, kendini tercümeden kurtaramadı. Pek eskiden, Arap ve Acem edebiyatından tercüme yapıldı. Edebiyatı cedide fransızcadan tercüme başladı. Ve bu hâlâ devam edip gidiyor.

Tercüme ihtiyacımız yok mu? Şüphesiz var. Yalnız bu güne gelene kadar olduğu gibi, başıbozuk bir tercüme değil; şuurlu bir tercüme.

Kültür Bakanlığı, Üniversite vasıtasıyla bir tercüme seferberliği açmış bulunuyor. Babıâli kitapçıları da, geçen senedenberi hemen yalnız tercümelerle meşgul. Bu iki cereyan, plânlaştırıldığı, basit fakat zeki bir mekanizma tarafından idare edildiği takdirde maksada varmak gayet kolaylaşır.

Maksat nedir? Bence şu :

- 1 — Klasik eserlerin tercümeleri,
- 2 — Vulgarisation tercümeleri.

Burada «Vulgarisation» tercümelerden ne kast ettiğimi anlatmak isterim:

Dünyanın her tarafında, klasik eserlerin halk arasında taammüm etmesini temin için izahlı, tefsirli hulâsalar neşredilir. Ve bunlar ucuz fiatle satılır.

Bu eserleri okuyup zevkine varan halk, zevkini artırmak istediği takdirde, hulâsasını okuduğu, izahlar, tefsirlerle manasını kavradığı klasik eserin tamamını alır, okur, istifade eder. Bunu yapmasa da, umumî kültürü, zevki pek te eksik kalmış olmaz. Nitekim, bir çok kimseler Romeo-Jülyeti, buna benzer klasik eserleri filimlerden bilirler.

Bu çeşit eserle i kitapçılar basar ve klasiklerin tam ve asıl tercüme-leri Üniversiteye bırakılırsa; mesele kendiliğinden halledilmiş olur.

Bununla, kitapçıların istedikleri eserleri basmalarının menedilmesini söylemek istemiyorum. Hayır, sadece, birisi ticaret yolu ile, birisi kültür endişesiyle aynı gayeye varmak isteyen iki teşekkülün, gayretlerini organize etmelerini, hem neşriyat sahasında karışıklığa meydan vermemele-ri hem de ticaret sahasında rekabet vaziyetine düşmemelerini istiyorum.

Bundan başka klasik eserlerin kitapçılar tarafından tercüme ettirilmeleri imkânsız gibidir. Bu güne kadar yapılan tercümelerin yüzde doksan beşi yanlış ve fenadır.

Çünkü kitapçılar **iyi tercümeden** ziyade, **ucuz tercüme**ye rağbet gösteriyorlar, ve yapılan tercümeleri kontrol etmek salâhiyetine, imkânlarına sahip değildirler. Halbuki, Üniversite, tercüme ettirmek istediği eserleri salâhiyettar kimselere vermekte, yapıldıktan sonra da kontrol ederek hataların, nisbeten de olsa, önüne geçmeğe çalışmaktadır.

Kısaca esasını vazettiğim meselenin pratik bir şekilde tanzimi ne şekilde kabil olacaktır?

Her şeyden evvel, hüsünüyete ve mütekaabil menfaate dayanacak bir anlaşma olmazsa, böyle bir tasavvurun tahakkukuna imkân olamaz.

Evvêlâ, şimdiye kadar yapılan tercümelerin gözden geçirilmesi, iyilerinin bir tarafa, kötülerinin bir tarafa ayrılması lâzımdır. İyi ve klasik

tercümeler, (*Üniversite veya Tercüme, Telif Bürosu, tarafından görülmüşdür) tarzında bir ibare ile tasdik edilmeli; ve tekrar onların tercümesine kalkışılmamalıdır. Fenaların vulgarisation sınıfına dahil edilmesi de muvafık değilse de, elden çıkarılana kadar bu arada satılabilir ve bir daha basılmaz. Veyahut, iyilere yapılacak hafif bir zam ile, onları satın alıp imha etmek te kabildir.

Yalnız, burada halli müşkülce bir mesele var: Kitapçılar aralarında nasıl anlaşabilecekler ?

İşte mühim nokta !

Bence bu hususta makul ve ticarî bir müşkül yoktur.

Her kitapçı, bir sene içinde basacağı kitapların sayısını aşağı yukarı bilir. Bunu ve tercüme ettirmek istediğini tesbit ettikten sonra, yukarda yapılmasını teklif ettiğim teşekküle bildirir. Kitapçıların aralarında seçecekleri bir heyet toplanır, listeyi tetkik eder, aynı eseri bastırmak niyetinde olan kitapçılar arasında bir hal çaresi bulur, işi tanzim eder.

Kolay gibi görünen bu hal çaresini tatbik etmek zannedildiğinden daha güç. Çünkü, kuruluş maksatları ticaret ile beraber kültüre de hizmet etmek olan kitapçıların aralarında öyleleri var ki, herhangi bir sebepten kızdığı meslekdaşına ziyan vermek için, bekleyip, onun bastıracağı eserin bir aynısını kendi de bastırıyor ve aklınca rekabet yapıyor.

Geçen sene, aynı hafta içinde, muhtelif beş kitapçı beş Romeo-Julyet tercümesi çıkarmıştı. Gayet tabii, hepsi birden zarar ettiler.

Maamafih bu noktaları halletmek te kolaydır.

Malûm olduğu üzere kitapçılar; eserlerinin satışını ekseriya; Maarif Vekâletinin ve halkevlerinin alacakları miktar üzerine istinat ettirirler. Yukarda teklif ettiğim anlaşma haricinde hareket edecek kitapçıların eserlerinin; Vekâlet ve halkevleri tarafından muayyen müddetle alınması; onları yola getirmeğe kâfi bir hususî tetbirdir.

XI

ÖĞRETMEN VE MUHARRİR HALİT FAHRİ OZASOY'UN TEKLİFİ

Şehir ve kasabalarda mahalle içlerine ve en küçük köylere kadar bir halk kütüphanesi yerleştirmeli; en ufağında (100) kitap dahi olsa.

Millî bayramlarda, bilhassa Cümhuriyet Bayramında ve Çocuk haftasında, çocuklarımıza seviyeleri ile mütenasip zarif basılmış istifadeli

kitaplar hediyesini memlekette an'ane haline koymalı. Daha yüksek eserleri de ortamektep ve lise talebesi olan gençlerimize aynı suretle hediye olarak vermeli.

Sinema ekranlarında ve Ankara radyosunda istifadeli eserleri (Mf.V. nin tavsiyesi üstüne) muntazam, ilân ve ayrıca tahlil ve izah etmeli. Bu eserlerden manzum ve mensur parçalar okumalı.

Bilhassa edebî ve ilmî mecmualara, kültüre hizmetlerinden dolayı Vekâletçe yardım çoğaltılmalı. Abone adetlerini ziyadeleştirmeli.

Yılda bir gün bir kitap günü yapmalı ve o gün her vasıta ile, nakil vasıtalarına kadar teşmil edilecek duvar ilânlarıyla, kültür sahiplerinin yapacakları toplantılar, verecekleri kısa ve canlı hitabeler ve saire ile yurdun her tarafında bir kültür seferberliği manzarası uyandırmalı.

Vekâletin yardımı ile, ciddi bir tenkit gazetesi çıkarmalı. Bu gazete on beş günlük olabilir. Yahut ayda bir kitap halinde çıkarılır. Geniş tahlil makaleleri ile beraber birçok bibliyografya sahifelerini ihtiva edecektir. Aynı zamanda Türk edebiyatı ile dünya edebiyatına ait geniş mikyasta tetkik makaleleri de...

XII

Hilmi Kitapevi Sahibi

İBRAHİM HİLMİ ÇİĞİR AÇAN'IN RAPORU

Maarif Vekâletinin hayırlı teşebbüslerinden biri ve belki en büyüğü olan "Birinci Türk neşriyat kongresi," nin açılması münasebetiyle irfan hayatımıza vereceği inkişaf ve nimeti bütün varlığımızla takdis eder, ve bu hususta Millî Şefimiz İsmet İnönü'nün yüksek direktiflerine ve Sayın Vekilimiz Hasan - Âli Yücel'in himmetlerine sarsılmaz minnet ve şükran hislerimizi arz ederiz :

NEŞRİYAT EVLERİ — Türkiye'de neşriyat evleri henüz bir nizam ve intizam altına alınmış, teşkilâta uymuş, varlıkları ve müktesep hakları tanınmış hürmetkâr bir müessese olmaktan çok uzaktırlar. Hüdayi nabit üremiş, kendi kendilerini yetiştirmiş, tesadüfün yardımıyla ve kendi sâyeleriyle yükselmiş veya aksine arızî darbelere uğrıyarak çöküntü halinde varlıklarını muhafazaya çalışmışlardır.

Bizdeki neşriyat evleri ve neşriyatı Avrupa evleriyle bile mukayese edilemeyecek kadar ibtidai ve zayıf bir halde kalmışlardır.

Bunun iki sebebi vardır: Biri halk kütesinin büyük bir kısmı okumanın zevk ve kıymetini anlamamış olması, ikincisi de ait olduğu dairenin neşriyat evlerini hakkiyle himaye etmemesi ve bilâkis onların cesaret ve teşebbüslerini kırarak kararlar ısdariyle veis ve acze düşürmesidir.

Kemâli iftiharla iştirak ettiğimiz Türk neşriyat kongresinin müzakerat ve mukarreratı arasında bu iki manianın az zaman içinde ortadan kalkması hususunda mühim kararlar vereceği ümidindeyiz. Zaten her sınıf halkın okumak zevkini tatması, kitap, gazete ve mecmua satışının artmasını mucip olacağından neşriyat âleminde görülen müşkülâtın, şikâyetin ve intizamsızlığın bir çoğu kendiliğinden halledilmiş olacaktır.

NEŞRİYATIN ARTMASI VE OKUNMASI — Müteaddit ve muhtelif teşekküllere ihtiyaç vardır. Bu ihtiyaçlardan biri de yayın işlerinin tanzimi ve teşkilâta raptıdır. Bu hususta bütün Türkiye dahiline teşmil edilebilecek bir yayın evinin ihdasıdır. Bu evi de şu yolda teşkil edebiliriz:

“Mahdut meş’uliyetli yayın ve satım Türk neşriyatı kooperatifi,”

Bu kooperatifin ilk müessisleri 10 veya 20 şer naşirden mürekkep olacak ve bu kooperatifin nisif veya sülüsüne doğrudan doğruya Maarif Vekâleti iştirak edecektir.

Maarif Vekâletinin mühim miktarda hissesi olan bu neşriyat şirketini daima himayesi altında tutmasına, muamelâtını kontrol altında bulundurmasına şirketin geniş miktarda iş görmesi için icap eden kredinin teminine büyük yardımcı olacaktır.

Devlet Basımevinin bütün neşriyatı ve bahusus mektep kitapları satışının yayın kooperatifi elinde bulunuşu şirketin Maarif Vekâleti murahebesi altında bulunmasını da zaruri kılar. Eğer bu yayın işi gazete ve mecmualara da teşmil edilirse muazzam bir müessese haline gelir. Kitapların reklâm işi büyür. kooperatifin yeni neşriyata ait her ay mükemmel bir mecmuası çıkar; her kitap tenkit edilir. Her naşir, neşriyatını süratle memleketin her tarafına duyurur. Böylelikle bir satış hareketi vücade gelir. Eğer bu şirkete ilk mekteplerin ders kitaplarının tabı da bırakılırsa muamelât büsbün artar ve ilk mekteplere ait birçok ders kitapları, yardımcı kitaplar, çocuk kitapları da mebzulen basılır. Bundan başka Devlet Basımevinin belki üç dört ayını işgal eden alfabe ve kıraat tabı gibi külfetler yerine memleketin umumî kültürüne hâdim birçok mühim ve muhteşem ve belki yüz defa daha kârlı ve faydalı eserler vücade getirmesine sebep olur.

Devlet Basımevinin tam 25 sene işgal edebilecek memleket için fevkalâde lüzumlu eserler ve seriler hakkında ayrıca mütalealarımı bildireceğim .

Dileklerimiz:

A — Basım işlerini matbaalara bıraktıktan sonra yayın ve satış işleri hakkında yukarda dermeyan olunan fikirler tevsî edilebilir.

B — Kitap basan naşirler ile kitap satan bayiler veya kitapçılar arasındaki münasebatın tanzimi, kitap kredilerinin miktarı ve müddetlerin tayini, kitapçılar arasındaki iskonto miktarının tespiti, satılmayıp iade edilecek kitapların müddet ve hesapları, kitapçılar arasında mütesanît bir cemiyet kurulması ve kitapçıların birbirleriyle iyi münasebat tesisine çalışmaları, bütün neşriyata mektep kitaplarının tâbî olduğu ucuz posta ücret ve tarifesinin tatbiki ve buna mukabil naşirlerin de taşraya gönderecekleri kitaplardan ambalaj ve posta ücreti gibi bir masraf istememeleri, gazetelerin kitap ilânlarından asgarî bir ücret talebi ve mevcut fiatlerin ucuz bir hadde indirilmesi hususunda kongrenin tavassutla bulunması.

C — Edebî mülkiyet hakkında vazî ahkâmı tamamen memleketimiz dahilindeki neşriyata ait olmalıdır. Harice teşmil edilmemelidir. Şimdiye kadar az çok bizde tercüme suretiyle çıkan eserler mülkiyet hakkında mahfuz bir kaydın hükümetçe henüz kabul edilmemesine medyundur. Aksi takdirde neşriyat o kadar azalır ki bize geçmiş zamanları aratır. Rusya'nın bile henüz kabul edemediği bu edebî mülkiyeti mevzuubahs etmemelidir. İhtimal bizde yazılacak ve rağbet görecek millî bir eserin yabancı dillerde çıkmasından hasıl olacak menfaati düşünenler bulunur. Fakat bu o kadar ender bir fırsattır ki milleti garbin enafisi âsarını ve ummühatı kütübünü okuyup hazmettiği gün garp medeniyetinin tekâmülünü elde etmeğe başlamış olacaktır. Bu da ancak tercümelerin serbestçe tatbikine vabestedir.

D — Gerek Devlet Basımevi, gerek muhtelif neşirler son zamanlarda gençlik ve çocuk edebiyatına ait haylı naşriyat yapmışlardır. Fakat bu neşriyat garp milletlerinin neşriyatı arasında pek ehemmiyetsiz bir mevki işgal eder. Sonra bu neşriyatın bir de edisyon-lüks ciheti vardır ki nefis resimler, süslü ciltlerle müzenyyendir. Bu henüz bizde tatbik edilmemiştir. Bu edebiyatın bizde yürümesi için şu şeraiti temin etmeğe çalışmalıdır:

Aile reislerini çocuklarına sık sık kitap almağa, çocuğuna hediye olarak kitap vermeğe alıştırmalıdır. Mekteplerde çalışkan çocuklara, imtihanında muvaffak olan talebeye kitap mükâfatını ihya etmelidir. Bayramlarda bilhassa çocuk bayramlarında, Cümhuriyet bayramında çocuklara şeker yerine kitap hediye etmelidir. Gençliğe ve çocuk hayatına dair

güzel yazılmış ve nefis basılmış kitaplara Vekâletçe naktî mükâfatlar verilmeli ve yardımda bulunulmalıdır. Çocuk terbiyesi içtimâî hayatça gayet mühim bir branş olduğundan ve çocuk hayatına dair yazılıp basılacak kitaplar da ehemmiyetli bir mevki tutacağından Maarif Vekâletinde bu hususu temin için ayrıca bir encümen tesisi lâzımdır.

E — İyi bir eser yazan, iyi bir tercüme yapana, nefis bir kitap basana mükafat vermek, neşriyatı teşvik için en müessir bir çaredir.

Yani bu şeraiti haiz olarak basılan kitaplardan Vekâletçe 300 ile 500 nüsha arasında satın almak bir yardımdır. Kitap okumasını temin için vilâyet, kaza merkezlerinde birer kütüpane vücade getirilmesini temin etmek her yeni çıkacak mühim eserlerden bu kütüpanelere birer tane göndermek veya satın aldirmek için tahsisat vermek en müsbet bir propagandadır. Bu kütüpane ihdası keyfiyetini belli başlı mekteplere, fabrikalara, devlet müesseselerine, halk evlerine, alay ve livalara teşmil etmek kitap okutmanın ve sevdirmenin en pratik yoludur.

F — Neşriyatı bir programa bağlamak şüphesiz faydalıdır. Fakat takyid, etmek, naşirlerin serbesti teşebbüslerini tahdid eylemek doğru değildir. Garpte bütün neşriyat, vasi hürriyet ve kolaylıklarla temin edilmektedir. Büyük neşriyat evlerinin vücade getirdikleri muazzam ciltler, seriler, ansiklopedik neşriyat tabilerin programları, kendi düşünce ve teşebbüsleri, kendi azim ve cesaretleri mahsulüdür. Bu hususta çok dikkatli davranmalı; naşirlerin, müteşebbüslerin hürriyet ve cesaretlerine engel olacak kararlar ittihazından çekinmelidir.

G — Son zamanlarda görülen fazla neşriyatın mühim bir kısmı tercüme eserleridir. Uzun zaman bu tercüme eserlere muhtacız. Garbin irfan hazinesinden alacak bir çok şeylerimiz vardır. Tercümelerde dikkat olunacak başlıca havas mütercimim her iki lisanda kuvvetli olması, her iki lisanın gramer ve edebiyatına hakkiyle vakıf olmasıdır. Bir eserin muhtelif tercümelerinin yapılması mahzurlu değildir. Bilâkis faydalıdır. Şu kadar ki ikinci bir tercüme birinci tercümeden gerek manaca, gerek üslûpça, gerek tabıca yüksek olmalıdır. Aksi takdirde çirkin bir rekabet olur.

Memlektin en eski bir naşiri sıfatıyla aklıma gelenleri ve memleketim için faydalı gördüğüm noktaları bervechi balâ arz ediyorum. Tabii meslekdaşların, encümenlerde çalışacak salâhiyet sahibi münevverlerimizin müstakbel neşriyatımız hususunda çok esaslı ve mühim kararlar vereceğine ve bu kararların tatbikiyle irfan hayatımızın bir kat daha yükselceğine iman ederek muvaffakiyetler dilerim.

XIII

Kanaat Kitabevi Sahibi

İLYAS BAYAR'IN RAPORU

Yarım asra yakın tâbîlik hayatımın bana verdiği tecrübeye güvenilecek, neşriyatın dağıtma ve tanıtma şeklinin daha verimli bir hale ifrağı hakkında bazı düşüncelerimi bu raporumda tespit etmek istedim.

Kongrenin tetkikına arzedilecek mevzulardan bir tabî sıfatıyla asıl beni alâkadâr eden cihet kitaba hasredilen sermayenin heder olmaması, kitabın depolarda hapsedilmiş ölü bir sermaye vaziyetinden kurtarılması noktalarıdır. Binaenaleyh çıkan herhangi bir eserin süratle yayılması, tanınması, memleketimizde okuma zevkının artması ve netice itibariyle kitap satışının çoğalması için düşündüklerimi burada arz etmeme müsaadelerini dilerim :

1 — Hususî neşriyata şimdiye kadar Devletçe yapılan *yardım* tatmin edici mahiyette olmadığı gibi, satın almada ittihaz edilen fiyat tespiti şekli de yardımın istihdaf ettiği gayeyi teminden uzaktır. Bu yardım için ayrılan tahsisatın arttırılmasına, dört beş misline çıkarılmasına kat'î zaruret olduğu gibi Vekâletin seçtiği kitaplar, bunların maliyetini tespit suretiyle değil; üzerlerindeki satış fiyatlarından muayyen bir tenzilât yapılmak suretiyle satın alınmalıdır. Bu yardımın neşriyatın gerek kemiyeti, gerek keyfiyeti, mevzuu üzerinde büyük bir tesir yapacağı tabiidir. Kemiyet itibariyle tesir yapacak. Çünkü : bu suretle tâbî basacağı kitaba sarfedeceği sermayenin hiç olmazsa bir kısmının garanti edilmiş olduğuna emin olduğu için daha cesaretle iş görecektir, tereddüt etmeden neşir mesaisini çoğaltacaktır. Bu mesainin fazlaşması ile de muharrirlerimiz, münevverlerimiz tatmin edilmiş olacak, fikrî mahsulât büyük bir rağbet kazanacaktır. Aynı zamanda matbaalarımız da işsiz kalmıyacaktır. Yapılacak yardımın neşriyatın mevzuuna, keyfiyetine olan tesiri ise daha mühimdir. Çünkü : Devlet ciddî, ilmî, içtimâî, edebî, fennî eserleri intihap ve tercih ettiği için neşriyat sahasında bu nevi eserler daha ziyade ehemmiyet ve rağbet kazanacak, ahlâkî ifsat edici, batıl itikatları körükleyici neşriyata yer verilmiş olmayacaktır.

2 — *Okumayı teşvik*, okuma zevkını telkin ancak halkın kolaylıkla, hattâ *bedava* okuyabilmesi imkânını temin etmekle olur. Bunun için de ben şu şekli düşünüyorum : Bütün ilk ve orta okullarda, liselerde, meslek ve öğretmen okullarında, hattâ yüksek mekteplerde talebeyi *her ay (1)*

kuruş, yahut *her hafta (10) para* kitap parası getirmeğe mecbur kılmalıdır. Bu para toplandıkça her mektep idaresi yahut metep idaresinin intihap edeceği bir kütüpane heyeti talebenin bulunduğu tahsil seviyesine uygun kitapları tedarik ederek bir kütüpane tesis etmelidir. Talebe makbuz mukabilinde ve muayyen bir müddet için bu kitapları kendi okuyabileceği gibi, evine de götürerek; ebeveyninin de okuması temin edilmiş olacaktır.

Ayda (1) kuruş yahut *haftada (10) para* en fakir bir talebe için bile ağır gelmez. Ebeveyn de bu kitaplardan istifade fırsatını elde edeceği için bu gayet hafif mükellefiyete seve seve katlanır. Çocuğu tarafından evine getirilen muhtelif kitaplar arasında herhangi bir aile kendini alâ-kadar edecek bir eser bulacak ve ona şöyle bir göz geçirmekten kendisini alamıyacaktır. İşte okuma zevkının temeli kendi kendine atılmış oldu. Bu zevk te bir kere tadıldıktan sonra her ailenin malî seviyesine göre kitap tedariki hevesine doğru ikinci bir adım atılmış olur ve bu suretle mektep kütüphanesinin her ailede bir kitap dolabı kurulmasına önayak olması temin edilir.

En fakir aile için bile hissedilemeyecek derecede hafif olan bu ayda (1) kuruş kitap mükellefiyeti, haddizatında istisgar edilemeyecek mühim bir yekûn tutacaktır. İlk mektep çağından yüksek tahsil gençliğine kadar memleketimizde *yarım milyon talebe* bulunduğunu tahmin ediyorum. Bu yarım milyonun yüz binini bu hafif mükellefiyete katlanamayacak derecede fakir olduğunu tasavvur ederek bu yekûndan çıkaralım. *400 bin* talebenin ayda (1) kuruştan temin edeceği kitap parası ayda *4.000 lira*'dır. Bu 4.000 liranın kitapçılık piyasasına dökülmesi bu mesleğin yükselmesi, neşriyat hayatımızın genişlemesi ve tekemmül etmesi için feyyaz bir kaynak olacaktır. Öyle bir kaynak ki kendi kendine, hiç hissedilmeden vücade gelmiş olacak.

Halkevlerinde, kulüplerde, hastahanelerde, kışlalarda, hapishanelerde, fabrikalarda, büyük gazino ve kıraathanelerde, vapur ve şimendifer bekleme salonlarında, vapurlarda, vagon restoranlarda, doktor ve dışçı muayenehanelerinin, avukat yazıhanelerinin bekleme salonlarında, köy odalarında ve köy kahvelerinde, hulâsa büyük ve küçük miyasta umumî yerlerde bu şekilde veyahut bu saydığım müesseselerden herbirinin nev'ine uygun bir şekilde kitap köşeleri tesisi ve bu suretle halka neşriyatı arzetme imkânı ufak bir himmetle husule gelmiş olur.

Neşriyat sahasına bu mühim kaynak temin edildikten sonra artık bu sahanın büyük bir hızla inkişaf etmemesi için sebep tasavvur edilemez. Kitap rağbet ve revaç bulunca *müellif, muharrir refaha kavuşur*. Münevver zümre tatmin edilmiş müreffeh bir tabaka seviyesine yükselir. Matbaacı iş bulur, *matbaacılık kazançlı bir meslek olur*, yüzbinlerce işçinin maişeti temin edilir.

Diğer taraftan senelerdenberi bir türlü halledilemeyen tevzi işi de kendi kendine teessüs etmiş olur. Çünkü kitap rağbet ve alâka kazanan, binaenaleyh kazanç temin eden bir mata olacağı için memleketimizin en ufak bir kasabasında bile kitapçılığı kırtasiyecilik gibi meslek edinen esnaf çoğalacaktır.

3 — Memleketin her tarafına kitap sevkını kolaylaştırmak için ilk defa yapılması lâzımgelen *posta ücretlerinin tenzildir*. Halihazırda kitaplara tatbik edilen posta tarifesi yüksektir. Bu tarife mektep kitapları ve gazete ve mecmualar için tatbik edilen tarifenin aynı olmalıdır. Posta ücretlerinin tenzili ile beraber taahhüt muamelesinin de basitleştirilmesi ve dahilî taahhütlü muamele ücretlerinin indirilmesi icap eder. Yahut kitapların posta idarelerine bir imza mukabilinde tevzii temin edilmelidir.

Kitap katalogları, posta ücretinden muaf tutulmalıdır. Bu suretle memleketin her tarafına, mekteplere, müesseselere, umumî yerlere bol bol ve sık sık kitap katalogları göndermek imkânı temin edilmelidir. *Kitap kataloglarının damga resminden de muaf tutulması lâzımdır*. Bu resim neşriyatın kataloglarla tanıtılmasına mühim bir mâni teşkil etmektedir. Bu külfetten kurtulmak için tabi kataloglarına cüz'î bir fiyat koymak zaruretinde kalıyor. Halbuki katalog parasız olarak bol bol ve sık sık tevzi edilmek suretiyledir ki kitapları tanıtmak imkânı bulunabilir.

4 — *Mektep kitaplarının tabi ve neşir haklarının hususî tabilere terkedilmiş olması* da, diğer kitapların yayımı ve tanınması bakımından mühim bir mevzu teşkil eder. Mektep kitaplarının, bhusus ilk mektep kitaplarının devlet tarafından tabi ve neşri, hem Devlet Matbaasını fuzulî yere işgel etmekte, hem de bu suretle kitap tabileri mühim bir işten mahrum kalmaktadır. Devlet Basımevinin tabedeceği eserler mektep kitapları değil; hususî tabilerin ve küçük sermayelerin başaramıyacağı ansiklopediler, eski basma tarihî, ilmî eserler olmalıdır. Ancak devlet, tabi ve neşri hakkını hususî tabilere vereceği mektep kitaplarını esaslı bir kontrol altına alabilir. Bunların basılacağı kâğıdın cinsini, evsafını tesbit ve klişe, tabi ve cilt nefasetini temin eder, fiyatlarını tayin eder

ve muayyen evsafı haiz olmiyan kitapları neşirden meneyler. Bu suretle tabiler tiraj itibariyle daha fazla olan mektep kitaplarının temin edeceği kazançla diğer neşriyatına kuvvet vermek imkânını elde etmiş olmakla kalmazlar; aynı zamanda mektep kitapları dolayısıyla *bütün mekteplerle de temasa girecekleri*, muamelede bulunacakları için katalokları, nümuneleri ile mektep kitapları haricinde kalan bütün neşriyatını da bu müesseselere tanıtmış olurlar. Mektep kitapları fiyatlarından yapacakları iskontolar mukabili mektep kütüpanelerine diğer kitaplarını teberrü etmek imkânını elde etmiş bulunurlar.

5 — Alelûmum matbuatın ve bilhassa gündelik gazetelerin neşriyatla günü gününe alâkadar olmaları ve meslektaşları kitap tabilerinin kalkınmaları için kendi sahalarında fazla alâka ve himmet göstermeleri şayanı temennidir. Kitap ilânı tarifesi halihazırda tatbik edilen tarifenin nisfı derecesinde olmalıdır.

Her gazetenin sinema ve spor gibi hiç olmazsa haftada bir *bibliografî sahîfesi* bulunmalı ve o hafta çıkan kitapların bu sahifede tenkitleri yapılmalıdır.

Her gün hava vaziyeti gibi gazetenin muayyen bir köşesinde günün neşriyatı bildirilmelidir.

Gazeteci arkadaşlarımızın bu müşterek davaya bu suretle iştirak lûtfunda bulunacaklarına eminim.

6 — Bu tedbirler tatbik edilecek olursa, memleketimizde kitapların *tirajı artacaktır*. Bu gün vasatî olarak bir kitap, 1.000 - 1.500 arasında basılıyor. Tabiidir ki bu pek mahdud tiraj, kâğıt, tabî, tertip, cilt masrafları, telif hakkı çıktıktan ve bey'îye tenzil edildikten sonra, kalan kârın tabiin senelerce sermayesini hapsedmesini karşılmasına müsait değildir. Fakat, tiraj adedi arttıkça, kitabın maliyet fiyatı de azalacağı için, zaman zaman şikâyet mevzuu teşkil eden kitap fiyatı meselesi de kendikendine halledilmiş olacaktır. Bugün 1.000 - 1.500 nüsha basılan 20 formluk bir kitaba 75 kuruş fiyat konuyorsa, tirajı 5.000 nüshayı bulunca bu fiyat 50 kuruşa, hattâ daha aşağıya düşecektir.

Kongrenin mevzuunu teşkil eden diğer ilmî ve fikrî tasavvurlar daha ziyade Vekâlet Yüksek makamını ve fikir erbabını alâkadar edeceği için bu hususta rey ve mütalea dermeyanına kendimi âciz bulurum. Kendi saham ve mesleğim dahilindeki bu maruzatımın muhterem kongre âzasına iblâğı lûtfunu derin saygılarımla dilerim.

XIV

Maarif Kitabevi sahibi NACİ AÇIKEL'İN RAPORU

A — *Okumayı tamim:*

Okumayı temin ancak, okumayı itiyat haline getirmekle mümkündür.

B — *Okuma itiyadı:*

Herkesin okumayı itiyat edinmesi için şu işlerin yapılması icap ediyor:

I — Her tabakayı alâkadar eden kitapları basmak.

II — Bu kitapları mümkün olduğu kadar ucuz fiatle satmak.

III — Bol reklâm yapmak.

IV — Memleketin her tarafına yaymak.

I) Her tabakayı alâkadar eden kitapları yazmak, ancak her tabakanın ruhunu anlıyan muharrirler vasıtasıyla mümkündür.

Bu husus aşağıda izah edilecektir.

II) Ucuz kitap ancak, kitap malzemesindeki külfetleri elden geldiği kadar azaltmakla mümkün olabilir. Bunun için de:

1 — Kitabın iptidai malzemesi bulunan kâğıdı, gazete ve mecmua kâğıtları gibi kolaylıkla temin etmek... Fazla gümrüğe tâbi tutmamak.

2 — Tabiler arasında rekabet sahası açmak, ve inhisara meydan vermemek (Bu inhisar keyfiyeti de aşağıda izah edilecektir).

III) Bol reklâm:

Okumayı itiyat haline getirmek için, kitabı, bol reklam etmek icap eder. Bol reklâm için de şunlar yapılmalıdır:

1 — Kitap fihristlerinin gazeteler gibi puldan muaf tutulması.

2 — Kitap fihristlerinin posta ücretlerinin, gazeteler fiatine indirilmesi,

3 — Kitap reklâmlarının gazeteler tarafından çok ucuz bir tarifeye tâbi tutulması.

Dikkat:

1. Gazeteler, neşriyat vasıtası olduğu için, devlet tarafından her türlü teshilâta mazhar olmaktadır. Binaenaleyh, gazeteler de aynı derecede neşriyat vasıtası bulunan kitaplara yardım etmeyi, bir vazife ve bir borç bilmelidir.

2. İlânlar pahalı olduğu için, bugün, tabii gazetelere ilân veremiyor ve gazeteler, esasen kitabın ilânından bir menfaat göremiyor. Reklâm ucuzlarsa, o zaman kitaplar bol bol reklâm edilir. Gazeteler de bundan maddeten istifade eder.

IV) Kitabı yayma işi nasıl mümkün olabilir?

1 — Türkiye'nin her tarafına kitap sevki için, postadan başka bir vasıta yoktur. Postaneler, gazete ve mecmualarla, mektep kitapları bir kilosundan beş kuruş aldığı halde, kitabın bir kilosundan on beş kuruş almaktadır.

Posta ücretleri, pahalı olduğu için, dışarıya kitap gönderilemiyor. Kitap postaları da gazeteler gibi, beş kuruşa indirilirse, o zaman her tarafa bol bol kitap sevkedilir. Postane de para almış olur.

2 — Kitabın yayılması için, her yanda bir yayın teşkilâtının vücade getirilmesi lâzımdır. Bu husus ta aşağıda izah edilecektir.

C — Devlet yardımı :

Kitap işi, memleketin bir kültür işidir. Halk okumayı itiyat edinceye kadar, devletin buna yardım etmesi lâzımdır. Vaki devlet, neşriyatı yardım etmiyor değil, fakat yardım, tabii surette olmadığı için, büyük bir kısmı heder oluyor ve bu yardımdan icap eden faide elde edilemiyor.

Devlet yardımının heder olmaması için şu hususlara ehemmiyet verilmelidir :

- 1 — Sırf para kazanmak kasdiyle, kitap basanlara yardım edilmemesi.
- 2 — Neşriyatı *meslek* edinenlere yardım edilmesi.
- 3 — Bu yardımın bir, iki tabie inhisar ettirilmemesi.
- 4 — Yardımın bütün tabiler arasında müsavi surette tevzi edilmesi.

Devlet, yardımını bir iki kişiye inhisar ettirirse, bu yardım bir faide temin etmez. Çünkü :

1. Kendisine yardım edilen kimse, bir inhisarcıdır. Bu zat, başta malın devlet tarafından yardım göreceğine emindir. Halka kitap satmak için değil; devlete satmak için kitap basar.

2. İnhisarcı, başta kitabı devlete satacağından emin olduğu için, kitabın yayımına ehemmiyet vermez.

Yardım inhisar şeklinde olmayıp, bütün tabiler arasında yapılırsa şu faydalar temin edilir :

1. Tabiler, çoğaldığı için, bir rekabet sahası açılmış olur. Rekabet, tekâmülün yegâne vasıtası olduğundan, bu sayede tekâmüle doğru adım atılır.

2. Tabiler teaddüt ettikçe bunların temas ettikleri muharrirler ve matbaalar da çoğalır, muharrir sahası genişler. Basılan kitaplar bir tabiiin temas ettiği muharrirlerin çerçevesinden harice çıkar. Memleketin matbaacıları da bundan istifade eder.

3 — Tabiler arasındaki rekabet, eserlerin daha kıymetli, daha ehemmiyetli olmasını iltizam eder.

4 — Her tabi kendisine gadredilmediğini gördüğü için, şevke ve gayrete gelir. Memlekete hizmet etmek ve devlete yardım etmek için, elinden gelen bütün gayretleri sarfeder.

Ve böylelikle kitap işinde inhisarcılığın dar çerçevesinden çıkılmış, rekabetin geniş ve feyyaz sahasına girilmiş olur. Kitap, ehemmiyetli bir mevki kazanacağı için, muharrire de ehemmiyet verilir. O zaman, bütün tabakanın ruhunu anlıyan ve herkese faydalı eser yazmaya muktedir muharrirler de yetişmiş olur.

Maarif Vekâleti, on sene içinde yaptığı yardımları bütün tabiler arasında teşmil etmiş olsaydı, kitap ve muharrir işinin daha feyyaz bir hale geleceğinde şüphe edilemezdi.

Ç — Yayın işi:

Yayın işini kolaylaştırmak için yapılması lâzımgelen işler:

- 1 — Yukarda yazıldığı gibi, posta ücretlerinin indirilmesi.
- 2 — Her tarafta yayın teşkilâtının vücade getirilmesi.

Bu teşkilâtın vücade gelmesi için de, devletin alâkadarlara yardım etmesi ve teşvikte bulunması icap eder:

25 sene evvel, 175 i İstanbul'da 600 ü diğer vilâyetlerde olmak üzere, memleketimizde 775 kitapçı mevcuttu. Bugün, kitapçılarımızın sayısı otuzu İstanbul'da ve 65 i de diğer vilâyetlerimizde olmak üzere 95 e inmiştir. Vilâyetlerdeki kitapçılardan çoğunun geçinmesi kırtasiye ve sair işlerle temin ediliyor.

Kitabın yayın işini temin için, her şeyden evvel kitapçıyı yaratmak ve bunun için de kitap satıcısını teşvik etmek lâzımdır.

Satıcıyı teşvik için de:

1. Mümkünse, yalnız kitap işiyle meşgul olan kimselerin vergiden muaf tutulması,

Memleketimizde kitap satıcısı pek mahdut olduğu için, bunların devlete verdikleri kazanç verkişi senede dört, beş bin lirayı geçmez. Kitapçı, vergiden muaf tutulursa, her yanda kitapçılık için büyük bir heves uyanır.

2. Kitaptan başka, diğer eşya satan dükkâncıların da kitaba ait kısmının vergiden muaf tutulması. Meselâ:

Aynı zamanda kitapçılık ve kırtasiyecilik eden bir dükkâncının vergisinin, yarı yarıya inmesi.

Kitapçının vergiden muafiyeti mümkün değilse, vergisinin her halde bugüne nisbetle tenzili lâzımdır.

3. Mektep kitaplarının iskontolarının tezyidi :

Mektep kitaplarının satışı, kitapçılıkta emin bir satıştır. Bu sebeple kitapçı yanında mektep kitabı satışının büyük ehemmiyeti vardır.

Mektep kitabı iskontoaları miktara göre değişmektedir. Yüzde 14 ten başlayarak, on bin liralık kitap alanlara % 20 iskonto yapılmaktadır. İskontonun bu şekilde yapılması da, sermayedarı himayeden başka bir-şey değildir. Yayın işlerinin temini düşünülüyorsa, sermayedarı değil; kitapçıyı himaye etmek icap eder. Memleketimizde on bin liralık kitap alacak bir kitapçı mevcut değildir.

Bu iskonto işi de bir sermayedar ve inhisar işi olmamalıdır. İskonto bütün kitapçılar arasında müsavi olmalıdır.

Mektep kitaplarından asgarî yüzde yirmi iskonto yapılmalı [1] ve bu iskonto, memleketin her tarafı için, müsavi tutulmalıdır. (Mektep kitaplarına ait raporum, ayrıca vekâlete takdim edilecektir.)

D — *Kitabın yayılması için :*

Mekteplerin, halk okuma evlerinin, her yanda açılacak hütüphanelerin, kahvelerin, gazinoların, mütalea salonlarının, köy odalarının kitap alması da faydalıdır. Fakat bunların hepsi, tâli işlerdir. Hepsinden evvel işin esasının kurulması lâzımdır. Çünkü, bu esas kurulmadığı takdirde, yapılacak işlerin hepsi de bir kaç kişiyi zenginletmekten başka bir işe yaramaz.

Her şeyden evvel, yapılması lâzım gelen işleri hulâsa ediyoruz :

- 1) Kâğıt gümrüğünün gazete ve mecmualar gibi olması,
- 2) Posta ücretlerinin gazete ve mecmualar derecesine inmesi,
- 3) Devlet yardımının bir, iki kişiye inhisar ettirilmeyerek bütün tabilere teşmili ve böylece rekabete meydan açılması,
- 4) Satıcıyı teşvik için mektep kitaplarının iskontolarının arttırılması ve vergi işlerinde kitapçıya yardım edilmesi.

Yukarıdaki yazılarımız, nazarı dikkate alındığı takdirde, kitap basım işi velût bir hale gelir; yayın işi de bir kaç sene zarfında kendiliğinden meydana çıkar.

[1] Bu iş yapılmıştır.

Bu gün gazeteci, kâğıdının kilosunu 14 kuruşa mal ediyor. Satamadığı gazetesinin kilosunu da 12 kuruşa satıyor. Ziyanı, kilo başına iki kuruştur. Halbuki, kitapçı bir kilo kâğıdı 32 kuruşa malediyor. Satılmayan kitabı da okka ile satmaya da muvaffak olamıyor.

Çünkü gazetenin okka ile satılması, serbest bırakıldığı halde, kullanılmamış kitabın okka ile satılması, menedilmiştir.

Bu kanun da şayanı dikkattir.

Tabi, kâğıdını gazeteci fiatinde alır, satılmayan kâğıdı da okka ile satmaya muvaffak olur, devletten de yardım görürse, hiç korkmadan bol bol kitap basar ve ucuz da reklâm edilirse, çok ucuz fiatlarla bastığı kitapları ortaya atar. Okuma işi de yavaş yavaş bir itiyat haline gelir. Kitap, zarurî ihtiyaçlar sırasına girer. Memleketin her yanında bu ihtiyaç maddesini satmak için satıcılar meydana çıkar ve yayın işi de düzelmiş olur.

1929 senesinde basılan (matbuat ve neşriyat buhranı) adlı eserimde bu hususlar kısmen tekrar edilmişti.

XV

Maarif Kitabevi sahibi

NACİ AÇIKEL'İN TEKLİFLERİ

Muhterem Vekilimiz,

Birinci Türk Neşriyat Kongresine ait, Vekâletin gönderdiği matbu mektubu aldım. Bu mektubtan, ıslâhat yapmaya büyük bir ciddiyetle karar verdiğiniz anlaşılmaktadır

Esasen bu ıslâhatı zatâlinizden beklerdik. Nitekim Vekâlete geçtiğiniz gün size çektiğim tebrik telgrafında: "Zamanınızın bir ıslâhat devresi olması,, temennisinde bulunmuştum.

Size altı mühim meseleden ve bunların ıslahından behsedeceğim. Fakat bunu arzetmezden evvel, bir iki noktayı nazarı dikkatinize arz ediyorum:

A — *Mektep kitapları:*

I. Mektep kitapları, bugün tek kitap olarak basılmaktadır. Bu sistemin, bir çok aleyhtarları bulunduğu elbette malûmunuzdur. Bunları ikiye ayırmak icabeder:

a) Tek kitap sistemi zıyan görenlerdir.

Kitapçıların, mektep kitaplarından her sene yüz bin liradan fazla kazanç elde ettikleri malûmdur. Tek kitap sistemi kitapçıların bu kazancına mâni oldu.

Kitapçılar, evvelce kazandıkları bu paradan bir miktarını muharrirlerle diğerk alâkadarlara verirlerdi. Şimdi, bu menfaat elde edilemediği için, zarar gören bu partinin aleyhte bulunmaları pek tabiidir.

b) Propaganda neticesinde bilmiyerek tek kitaba aleyhtar bulunanlar.

Ş Tek kitap aleyhinde yapılan propagandanın daha geniş mikyasta yapılması muhtemeldir.

II. Tek kitap sisteminden beklenen fayda henüz tamamiyle elde edilemedi. Fakat, bundaki kusuru, sistemde değil; tatbikte aramak icab eder.

Nitekim; İsviçre kanunu medenisi, bizde de aynen kabul edildi; fakat aynı kanun, İsviçre'de temin ettiği muvaffakiyeti henüz bizde tamamiyle temin etmemiştir. Bundaki kabahati de kanundan ziyade tatbikte aramak lâzımdır. Bunu bir misal olarak arz ediyorum.

III. Hürriyetin ilânından sonra, devlet, her sahada ıslâhat yapmaya karar vermişti. Ön safta da Maarifin ıslâhı geliyordu. Bunun için Emrullah, Abdurrahman Şeref, Baban zade İsmail Hakkı beyler sıra ile iş başına getirildi. Fakat bir muvaffakiyet elde edilemedi,

Kitapahnemin adı, Maarif kitapanesidir. Bu sebeple; Maarif işleriyle alâkadar oluyor, mebusan müzakerelerini günü gününe takip ediyordum.

Muvaffakiyetsizliğin esbabını aramaya karar verdim; memleketin ve bir çok kaza ve nahiyelerindeki mektepleri gezdim. İşleri bir memur göziyle değil; bir iş adamı göziyle tetkik ettim. Mekteplerin vaziyetini ve ıslâh çarelerini göstern bir broşür yazdım.

Bu broşürü 1325 de "Maarif meselesi," adıyla tabederek alâkadarlara gönderdim.

Mektepleri tetkik ederken, kitapçıların çevirdikleri dalavereleri, iyiden iyiye anlamıştım. Bu sebeple, kitapların ıslâhı için, tek kitaptan başka çare olmadığını, kitapların nasıl müsabakalarla kabul, tab ve tevzii lâzımgeldiğini uzun uzadıya izah etmişim.

IV. Baban zade, ıslâhat yapacağını vadedmiş; fakat siyasî dalgalarmın cereyanına kapılarak çekilip gitmişti.

Ben, yirmi üç sene yılmadan bütün Maarif nazırlarının ve memurlarının kapısını çaldım; hattâ bugün yaşayan bir muallim arkadaşım, arapçasını bildiğiniz şu şiiri :

“Eğer seslediğin diri olsaydı, muhakkak seni işidirdi.

Fakat, seslediğin adamda hayat eseri yoktur.,,

banâ söyleyerek, yorulmamaklığım tavsiyesinde bulundu.

V. Muallim arkadaşımın düşüncesi hilâfına olarak, yirmi üç sene çalıştıktan sonra, 1932 de tek kitap usulü, kanunla kabul edildi.

Yukarda arzettiğim veçhile, tek kitap bir çoklarının menfaatine set çekmiştir. Bunların yapacağınız ıslâhata aleyhtar bulunmaları tabiidir. Buna bilhassa nazarı dikkatinizi celbederim.

B — Diğer neşriyat :

I. Maarif Vekâleti, harf inkilâbından sonra, neşriyata yardım için, yüz binlerce lira tevzi etmiştir. Fakat, bundan ne netice elde edildi; Bugün tetkik ve tetebbuu yarar kaç ciddi eser; bulunabilir?

II. Evvelce basılan, Firuz Abâdinin arapça kamusu, Asım efendinin farsca Burhanı Katı tercümesi, Ömer Faik Paşanın Almanca lûgati, Redhavzun İngilizceden Türkçeye ve Türhçeden İngilizceye lûgatleri, Şemseddin Saminin fransızcadan türkçeye ve türkçeden fransızcaya diksiyonerleriyle Kamusu Türkisine muadil bir tek lûgat kitabı bugün mevcut mudur?

Eldeki lûgat kitapları sırf Maarif Vekâletinden ve mekteplerden para almak maksadiyla ismarlanarak yazılmış kavaf işleri değil midir ?

Esasa geliyorum :

Memleketin, Maarifçe büyük ıslâhata ihtiyacı vardır. Nitekim, Vekâletin gönderdiği matbu mektupta on dört mühim meseleden bahsedilmekte ve bunların ıslâhı çarelerinin araştırıldığı yazılmaktadır.

Maarif işlerini otuz senedenberidir, daima dikkatle takip etmekteyim. Bazı meseleler vardır ki, bunlara tamamiyle vakıfım. Bu hususlarda size büyük hizmetlerde bulunabilirim. Meselâ :

1) Mektep kitapları, sık sık değiştirilmektedir. Yazılan kitapların muvafık olmadığı sabit oluyor.

Müşabaka ile kabul edilen kitapların, matluba muvafık olması için, ne gibi tedbitler alınması lâzım geldiğini arzede bilirim.

2) Otuz senedir, mektep kitaplarının zamanında yetiştirilmediğinden ve talebinin kitapsız kaldığından şikâyet edilir.

Mektep kitaplarının vaktü zamanında basılmasının ve hazırlanmasının temini pek kolaydır.

3) Anadolu mekteplerinin kitapsız kaldığından ve mektep kitaplarının vaktinde sevk edilmediğinden daima şikâyet edilir.

Mektepler açılmazdan evvel, bütün kaza ve nahiyelere kitap sevkinin temini de pek kolaydır.

4) Daima, mektep kitaplarının pahalılığından ve talebenin bu suretle kitapsız kaldığından şikâyet edilmektedir.

Bu şikâyetin ortadan kalkmasının - devlet kesesine yük olmadan - temini de mümkündür.

5) Maarif Vekâleti; neşriyatın tevzii için, bir yayın teşkilâtı vücade gelmesini istemektedir.

Bu teşkilâtın muvaffakiyetle tesisi mümkündür.

6) Maarif Vekâleti, neşriyatın genişlemesini, faydalı olmasını ve bu hususta yapılan yardımların heder olmamasını istemektedir.

Bu hususlar için de icap eden izahat verilecektir.

Nasıl her okuyan bir edip, her nazım yazan bir şair olamazsa, her kitap satan da bir mütehasıs olamaz. Bu işlerde evvelâ bir bilgi, sonra zaman ve tecrübe, her şeyden ziyade de bir aşk lâzımdır.

Yukardaki altı meselenin ıslâhı için, icap eden izahatı vermeye, mekteplerin ıslâhı için de noktai nazarlarımı arz etmeye ve bunun için de arzu buyurduğunuz zaman Ankara'ya gelmeye hazır olduğumu arz eder, hürmet ve selâmlarımı takdim eylerim.

XVI

NÜZHET HAŞİM SİNANOĞLU'NUN DİLİMİZE ÇEVİRİLECEK KLASİKLER HAKKINDA DÜŞÜNCELERİ

Yayın Direktörlüğünden yazılı 13. 11. 1936 tarihli 2/100809 sayılı emirlerine cevaptır:

Dilimize çevrilmesini lüzumlu gördüğüm eski Roma klasikleri ile İtalyan klasiklerine ait iki listeyi ilişik olarak sunuyorum.

sureti ile yapıldığını görüyoruz. Yani, bir cümleden anladığımızı, kendi anladığımızı ve kendi ifade ediş tarzımıza göre türkçeleştiriyoruz. Bu biçim tercüme, türkçeye çevirmek demek değil; türkçeleştirmek demektir. Halbuki bir yabancı edebiyatı, aslından okumaya ihtiyaç duymadan başka bir dilde okuyabilmek için, bu edebiyat duyuş, görüş ve ifade edişteki hususiyetleri muhafaza olunarak tercüme edilmiş olmalıdır. İşte güçlük buradadır; bu çok sadık tercüme de yabancı dilin tatsızlığını duyurmaktadır.

3) Türkçe tekstlerde, meselâ anlaşılması güç allegorileri, mitolojik kısımları izah eden notlar bulundurmamak zaruridir.

4) Eski Roma klasikleri serisinin de, İtalyan klasikleri serisinin de başlarında gelmek üzere, her iki edebiyatın tarihlerini, kısa, amma, sonra o serilerde çıkacak eserler okunurken, her eserin ve yazarının o tarih içindeki yerlerini bulduracak birer eser bastırılması lâzımdır.

(Ben, İtalyan klasik liselerinde okutulmakta olanları model diye alarak, amma bizim liselerimizin programlarını göz önünde tutarak, bir Lâtin Edebiyatı Tarihi hazırlamaktayım. Epey ilerlemiş olan bu kitap, ilmi bir eser değil; skolastik bir tekst olacaktır. Yani ekspozisyonlarında kısa ve açık, malûmat verişinde doğru, muhakemesinde, münakaşaları ve bibliyografik notları bir yana bırakarak, mutedil bir tekst. Eeserin giriş kısmında grek edebiyatındaki janrlar kısaca anlatıldıktan sonra, Roma edebiyatının orijini gösterilmekte, sonra sırası ile, arkayık altın, gümüş, dekadan devirleri, bu devirlerin kronolojik sıra ile, şair ve edipleri ve eserleri anlatılmaktadır.

İtalyan liselerinde okutulan bu gibi kitaplarda, ya appendix halinde, yahut tekstin içinde ve her yazarının yanı başında lektür parçaları da vardır. Ben de böyle yapmak fikrinde idim; ancak, eğer bu eser eski roma klasikleri serisinin başında basılacak olursa, o takdirde buna lüzum kalmıyacaktır.

Benim İtalyan Edebiyatı adı altında henüz yalnız bir cildi basılmış olan eserimin, İtalyan klasikleri serisinin başında İtalyan Edebiyatı Tarihi diye bir başka eser vücuda getirilmesine ihtiyaç bırakmadığımı sanıyorum.)

5) Bütün has adlar mutlaka orijinalinin ortografyası ile yazılmalıdır. Yalnız geografik adların, bugün ve eski Türk tarihinde kullanılan şekilleri ayrıca notlarla gösterilmelidir. Orijinaldeki ortografya ile yazılacak has

adların doğru okunabilmeleri için, benim İtalyan Edebiyatı adlı eserimde olduğu gibi, her cildin başına, eserin orijinali hangi dilde yazılmışsa, o dilin alfabesini koymak yeter sanırım.

En derin saygılarımın kabul buyrulmasını dilerim.

Eski Roma Klâsikleri

I — VERGILIUS

a) Aeneis, b) Bucolicum Carmen;

II — Q. HORATIUS FLACCUS

a) Opera Omnia (bütün);

III — P. OVIDIUS NASO

a) Metamorphoseon, b) Fastorum libri;

IV — G. VALERIUS CATULLUS

a) Bütün şiirleri;

V — A. TIBULLUS

a) Elegiarum libri;

VI — T. LUCERETIUS CARUS

a) De Rerum Natura (yalnız V. kitabı);

VII — M. TULLUS CICERO

a) Birkaç tane Oratio'su;

VIII — C. IULIUS CAESAR

a) De Bello Civili, b) De Bello Gallico;

IX — T. LIVIUS

a) Bir Decas;

X — CORNELIUS TACİTUS

a) Annales (bir kitap), b) Historiae (bir kitap);
yahut De Vita et moribus Iulii Agricolae;
yahut ta Germania;

Birinci Türk Neşriyat Kongresi

- XI — L. ANNAEUS SENECA
Küçük eserlerinden bir iki tane;
- XII — M. ACCIUS PLAUTUS
Bir iki komedisi;
- XIII — P. TERENCEIUS
Bir iki komedisi;

İtalyan Klasikleri

- I — DANTE ALIGHIERI
a) La Divina Commedia;
- II — FRANCESCO PETRARCA
a) Canzoniere;
- III — GIOVANNI BOCCACCIO
a) Decameron;
- IV — LUDOVICO ARIOSTO
a) Orlando Furioso;
- V — TORQUATO TASSO
a) Gerusalemme Liberata;
- VI — NICCOLO MACCHIAVELLI
a) Il Principe;
- VII — CARLO GOLDONI
a) I Rustighi, b) La Locandiera; (yahut Il Bugiardo);
- VIII — VITTORIO ALFIERI
a) Virginia, b) Saul;
- IX — GIUSEPPE PARINI
a) Il Giorno, b) Odi;
- X — UGO FOSCOLO
a) I Sepolcri, b) Odi;

XI — ALESSANDRO MANZONI

a) Liriche Politiche, b) I Promessi Sposi (roman);

XII — GIACOMO LEOPARDI

a) I Canti;

XIII — GIOSUE CARDUCCI

a) Odi Barbare;

XIV — GIOVANNI PASCOLI

a) Canti di Castelvecchio ve birçok başka lirik yazıları;

XV — GABRIELE D'ANNUNZIO

a) Il Piacere (roman)! yahut LE Novelle della Pescara, yahut ta Figlia di Iorio (dram).

XVII

**Türk Yüksek Mühendisler Birliği Mümessili
REFİK FENMEN'İN TEKLİFİ**

Memleketimizde telif, tercüme, tabı ve neşir işlerini tanzim ve tesri için, Maarif Vekâletine bağlı, hükmi şahsiyeti haiz ve bütün muamelelerinde hukuku hususiye ahkâmına tâbi, bir Neşriyat Enstitüsü ihdasının pek lüzumlu olduğu ve memleketin acil ihtiyaçlarına tekabül edeceği kanaatinde bulunuyorum.

Bu Enstitünün yapacağı türlü işler hakkında ilişik nizamname projesinde kâfi izahat bulunduğundan, bu lâihanın, tezekkür edilmek üzere Neşriyat Encümenine havale buyrulmasını derin saygılarımla dilerim.

**Neşriyat Enstitüsü İhdası Hakkında Nizamname
(Kanun) Lâihası**

Madde 1 — Hükmi şahsiyeti haiz olmak, ve bütün muamelelerinde bu nizamname (kanun) ile hukuku hususiye ahkâmına tâbi bulunmak üzere, Maarif Vekâletine bağlı bir Neşriyat Enstitüsü kurulmuştur

Neşriyat Enstitüsü, ticarî usullere göre idare olunur. Enstitünün bütün sarfiyat ve muamelâti, Muhasebei Umumiye, Arttırma Eksiltme ve İhale kanunlarına ve Divanı Muhasebatın vize ve mürakabesine tâbi değildir.

Madde 2 — Enstitünün göreceği işler şunlardır:

A) Memlekette kitap telif ve terceme işlerini tanzim ile bu uğurdaki teşebbüsâtı en verimli bir hale koymak.

B) Kitapların tab'ında nefaset, sürat ve ucuzluğu temin etmek.

C) Neşriyatın her kasabada, emin eller vasıtasıyla yayımını gözetmek.

D) Neşriyatın propağanda ve yardım işleriyle meşgul olmak.

Madde 3 — Enstitü, Maarif Vekâletinin inhası üzerine, İcra Vekilleri Heyetinin kararı, ve Reiscümhurun tasdiki ile tayin edilen bir umumî müdür tarafından idare olunur.

Madde 4 — Enstitüde, görülecek lüzum ve ihtiyaç nisbetinde, şube direktörleri, mütehasıs ve diğer memur ve müstahdemler bulunur.

Madde 5 — Enstitü memur ve müstahdemleri halk ile ve mensup oldukları idare ile muamele ve münasebetlerinde, hususî müessese memurları gibi muameleye tâbi olup; haklarında Memurin Muhakematı Kanunu ile Memurin Kanunu hükümleri tatbik olunmaz.

Enstitüye ait mallar devlet malıdır. Bunları çalanlar, ihtilâs edenler, zimmetine geçirenler veya her ne suretle olursa olsun suiistimal edenler hakkında devlet mallarına karşı işlenen bu çeşit suçlara ait cezaî takibat yapılır.

Madde 6 — Enstitünün hesap senesi, malî senedir. Enstitü, her yılın İkcikânun ayının sonundan önce, ertesi yıl içinde yapacağı işlerin programiyle kadrosu, tesisat ve demirbaş eşyanın bedellerinin tutarı ve idarenin masrafları karşılığı olmak üzere umumî bütceden Enstitüye verilmesi lâzımgelen meblâğın tahminî hesabını gösteren bir raporu Maarif Vekâletine verir.

Madde 7 — Enstitünün hesapları, biri Maarif, diğeri Maliye Vekâletince her hesap yılı başında birer yıl için tayin edilen iki mürakipden mürekkep bir hey'et marifetiyle mürakabe olunur.

Madde 8 — Maarif Vekâleti, lüzum gördükçe Enstitünün bütün işlerini muamelelerini ve hesaplarını teftiş ve mürakabe ettirir.

Madde 9 — Enstitünün umumî hey'eti, Başvekâletten intihap edilecek üç murahhas ile T. B. M. M. nin Bütçe, Maarif ve Divanı muhasebat Encümenleri azalarının toplantısından vücade gelir.

Madde 10 — Umumî hey'et, Enstitünün yıllık blâncosu ile raporunu, mürakabe hey'etinin yıllık raporunu, ve Maarif Vekâletinin bunlar hakkındaki mütaleasını tetkik edip, blânçonun tasdiki ve raporların tasvip veya reddi hakkında karar verir.

Madde 11 — Enstitünün varidatı şunlardır :

A — Maarif Vekâletinin bütçesine konulup Enstitüye verilecek olan tahsisat.

B — Tabettirdiği kitapların veya mecmuaların satış bedelinden.

C — Enstitü marifetiyle satılacak türlü neşriyattan alınacak komis-yondan.

D — Enstitü mevcutlarının getirebileceği faiz ve iratlardan.

E — Enstitüye Maarif Vekâletinin muvafakatiyle nakit veya ayniyat suretiyle yapılacak yardımlar.

Madde 12 — Enstitünün yapacağı işlerin teferruatı ve dahilî teşkilâ-tiyle sureti idaresi Maarif Vekâletince tanzim edilecek bir dahilî talimat-name ile tesbit edilir.

XVIII

Ankara Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Latince Profesörü RODE'NİN DİLİMİZE ÇEVİRİLECEK KLÂSİKLER HAKKINDA DÜŞÜNCELERİ

Tercümelere dair mükâlememize mülhak olarak bugün size, türkçeye tercümelerini tavsiye edebileceğim Yunan ve Lâtin şairlerinin bir listesini takdime cür'et ediyorum. Bunları muharrirlerin umumî kıymetlerine ve hususiyetle Anadolu kültür ve tarihî bakımından ehemmiyetlerine göre üç seriye taksim ettim. İlk seride bir çok müverrihlerin bulunması ve (nakıs bir halde bugüne intikal etmiş oldukları için tercümeleri müşkül olacağı halde) Elegie ve Lyrik'ler ile Sokrat'tan evvelki filozofların na-killlerini teklif edişim, bundan ileri gelmektedir.

Şairlerin tercümesi meselesi bence hususî bir teemmüle muhtaçtır. Bunların her lisanda ve bilhassa bir ecnebî sıfatıyla verebileceğim hükme göre, henüz hususî bir şiir üslûbuna sahip olmıyan yeni Türk dilinde,

kendisine has bir takım müşkülâtı vardır. Bana öyle geliyor ki doğrudan doğruya böyle klâsik lisanlardan yapılacak tercümeler bu şekilde bir şiir üslûbunun yaratılması bakımından pek mühimdir. Bunun için şairlerin nakillerine bilhassa itina edilmesini, bunda acele edilmemesini ve her şeyden evvel bütün şairlerin orijinallerinden nakledilip bu işin hiç bir surette diğer dillere yapılan tercümelerden yaptırılmamasını tavsiye ederim.

Şairlerin tercümelerinde esas mesele mevzuun vukuatı değildir. (Buna daha kolay ve çabuk olarak hikâyeyi nakil veya mevzuu telhis yollarından varılabilir). Esas mesele, her edebî eserin asıl hüviyeti olan kendine mahsus dil ve üslûp hususiyetlerini her hangi bir şekilde tercümelerde de ifade edebilmektir. Bunun için bir edebî eserin nakli, ancak mütercim bütün kuvvet ve gayretiyle orijinal dile hulûl eder ve kendi dil ile de onu bu işi yapabilecek yumşaklığa getirinceye kadar uğraşarak müyesser olabilir. Bu sebepten bir tercüme daima bir idarei maslahatı zarurî bir çaredir, ve daima muvaffak olmuş bir tercüme bile olsa orijinalin itnap edilmiş, zayıflatılmış memdut bir şekli demektir. Bir tercümeğe esas olarak bir tercümeği almak ta, bu takdirde, zaten zayıflamış bir eseri bir kere daha zayıflatmaktadır. Buna ilâve olarak bir mütercimin orijinali yanlış anlamış veya kendi lisanının ifade imkânları dar olduğu için yanlış anlamaya mecbur kalmış olması da büyük bir tehlike olarak ayrıca varittir. Bu takdirde bu tercümenin tercümesi, bir yanlış anlamalar yığını vücade getirir. Hiç hatası bir tercüme mevcut olduğunu farzetsek dahi, her lisanın, en zengininin bile, bir hududu vardır. Bunun için her tercüme orijinalin lisan hazinesineden sadece bir müntehat olabilir. Burada pratik hayattan bir misal alalım: Bir tercüme muayyen bir takım renklere karşı gayri hassas olan bir fotoğraf camına, daha değrusu, fotoğraftan alınmış bir klişeye benzer. Bir tercümenin tercümesi de bu klişenin fotoğrafla kopyesini almak demektir. Ve bu esnada, klişe haddi zatında nekadar iyi de olsa, renklerin kuvveti bir miktar dahi ziyaa uğrar. Bunun için meselâ bir Yunan edebî eserini fransızcadan türkçeye çevirmek, çok fena bir fotoğraf klişesini tekrar fotoğrafa almaktan farksızdır. Neticeden şüphe bile etmemelidir. Bilhassa fransızca, klâsik dillerden yapılacak tercümeler için en uygunsuz olan bir dildir, çünkü çok işlenmiş pek hususî bir üslûba maliktir, Hattâ Fransızların ilim kıymetleri yüksek tercümeleri dahi (meselâ Collection Budé) orijinale nazaran gülünç bir tesir yapmaktadır. Ve bunu Fransız dostlarımız da daima tevit etmişlerdir. Fakat ingilizce

ve almançadan yapılacak tercümeler de hiçbir suretle şayanı tavsiye değildir. Yunan klâsiklerinin almanca tercümeleeri ya Alman klâsisi-minden evveldir (ki bunlar pek nakıs olarak modernize edilmiştir). Ya klâsik tercümelerdir. (Meselâ Voss'un Homer tercümesi ki, almanca edebî eser olarak her zaman kıymetli olduğu halde Homer tercümesi olarak modern ihtiyaçlara asla uygun değil ve çok kere de yanlışdır). Yahut ta orijinalin kuvvet ve rengini hiç aksettirmiyen zayıf lisanı ile, klâsiklerden sonraki tercümelerdir. Yeni Edebiyat üslûbu ile yapılan yeni tercüme denemeleri bugün için sadece birer tecrübeden ibarettir ve nekadar iyi almanca bilirse bilsin, bir ecnebi için anlaşılmaz şeylerdir. İngilizce tercümelerde de mesele bu şekildedir ve bu dilde bir tercüme için mahzursuz bir esas olamaz. Burada mevzuubahs olan, orijinaldeki, ancak bir mütehasısın anhyabileceği ve onun alâkadar olacağı birtakım inceliklerin bu tercümelerde kaybolmuş olmaları değildir, bu tercümelerde doğrudan doğruya büyük farklar, lisan hazinesinden kayıplar vardır, her okuyan bunu farkedebilir.

Benim böyle açıktan açığa Yunan ve Lâtin klâsiklerinin türkçeye tercümelerinin orjinallerinden olmasını, milletin münevverlerinin muhik olan sabırsızlıklarını tahrik etmek tehlikesini de göze alarak müdafaa edişim, kendi şubeme fazla merbutiyetimden değil, misafiri bulunmakla şereflendiğim memleketin dil ve kültürüne karşı duyduğum derin müsterek mes'uliyet hissindedir. Kültür Bakanlığı tarafından propaganda edilen bir teşebbüs, benim kanaatimce, temelli esaslara dayanan bir iş olmalıdır. Çünkü hakikî bir kültür vazifesi ifa edecek ve sathî bir eğlence ihtiyacına hizmet etmiyecektir.

Bununla beraber klâsik dillerden türkçeye yapılacak tercümelerin pek büyük müşkülât tevhit edeceğine de kani değilim. Çünkü muhakkak ki Türk dilinin bir hayli lisanî tezahüratı yunanca ve lâtince ile müsterektir. Türk Dili, nahvinin kuvveti, zamanlarının keskin surette birbirinden ayrılışı (ki bu Avrupa dillerinde bu şekilde mevcut değildir). Çok zengin ve mütekâmil kuruluşlu partisipleri ile en iyi imkânları arz ediyor. Bunun için modern bir yabancı dil yolundan dolaşmak, tarafınızdan tasmin edilen işi kolaylaştırmaz, bilâkis zorlaştırır.

Türkiye pek yakın zamanda, Üniversite tahsili Avrupa seviyesine vasil olur olmaz, klâsik dilleri elde etmiş, hem de emniyetle ümit ettiğim gibi, iyi olarak elde etmiş birçok genç elemanlara malik olacaktır. Bu genç nesil, orjinalere doğrudan doğruya giden yol açık olduğu halde başka membalara müracaatin ne diye tercih edildiğini anlamıyacaktır.

Birinci Türk Neşriyat Kongresi

Pek muhterem Cevat Bey, ben, beni de pek alâkadar eden bu meselede daha başka izahat için de emrinize amade ve ihtiramatı faika ile memlû samimî hulûskârınızım.

Birinci Seri

Homer, Ilias ve Odyssee.

Grek Elegie ve Lyrik.

Sokrattan evvelkilerden seçmeler.

Euripides (bilfarz Medea, Herakles, Troerinnen).

Apollonios Rhodios.

Herodotos.

Thukydides.

Xenophon.

Platon (sonraki yazılar hariç olmak üzere).

Aristoteles (bilfarz Politik, Poetik, Atinalılar devleti).

Polybios.

Diodor.

Strabon.

Plutarch (Biografiler).

Arrian.

Appian.

Dio Cassius.

Prokopios.

Catullus.

Vergilius.

Horatius.

Ovidius (Metamorphosen ve Fasti).

Lucanus.

Cato, de agri cultura.

Cicero, (nutuklardan ve mektuplardan seçmeler) de re publica, (felsefi yazılardan seçmeler).

Caesar.

Sallustius.

Monumentum Ancyranum.

Velleius Paterculus. Tacitus.

Ammianus Marcellinus.

İkinci Seri

Hesiodos.
Homerisch Hymnen.
Pindaros.
Aischylos.
Aristophanes.
Theokritos.
Griechische Anthologie (seçmeler).
Platon (sonraki yazılar).
Aristoteles (bilfarz Rhetorik, hattâ Metaphysik).
Hippokrates, Galenos ve başka tıbbî literatürden seçmeler
Iosephos (seçmeler).
Herodianos.
Lukianos (seçmeler).
Pausanias.
Marcus Aurelius.
Iulianos
Eusebios, ve Konstantin'in hayatı
Plautus ve Terentius (seçmeler).
Lucretius.
Tibullus, Properitus, Ovidius.
Persius.
Livius.
Seneca.
Suetonius.
Apuleius.
Scriptores historiae Augustae.

Üçüncü Seri

Bakchylides.
Sophokles Euripides'ün henüz tercüme olunmamış parçaları
Menander.
Callimachos.
Attische Redner (seçmeler).
Eukleides.
Aristoteles (Tarihi tabiiye ait yazılar).
Archimedes.

Dionysios von Halikarnassos (seçmeler).
Plutarchos (Moralia).
Aristeides (seçmeler).
Philostratos (seçmeler).
Libanios (seçmeler).
Plotinos, Iamblichos, Porphyrios.
Griechische Romane (Xenophon de Ephesos, Longos, Helodoros).
Seneca (trajedileri).
Petronius.
Statius.
Martialis.
Luvenalis.
Claudianus.
Plinius (naturalis historia'dan seçmeler).
Plinius, Briefe.
Boethius, de consolatione philosophiae.

XIX

MUHARRİR SABİHA ZEKERİYA SERTEL'İN DÜŞÜNCELERİ

Kogrenin tetkikine arz edilecek meseleler hakkındaki şahsî mütalea ve tekliflerim:

1 — Hususî müesseselerin gerek rekabet, gerek birbirlerine karşı olan itimatsızlık yüzünden birleşmeleri mümkün değildir. Resmî devlet neşriyatı müesseseleriyle birleşmelerinde hakim ve nazım rolünü devletin oynaması şarttır. Sermayenin büyük kısmı devlet tarafından yüzde kırkı yevmî gazeteler ve diğer neşriyat müesseseleri tarafından konmak, hakim rey devlette kalmak şartıyla bu şekilde bir cooperation faydalı neticeler verebilir.

2 — Garp lisanlarından lisanımıza tercihan tercüme edilecek eserler hakkında program yapmak meselesi derin tetkiklere mühtaçtır. Bunu ancak bu işle alâkadar zevattan müteşekkil bir komisyonun yapması doğru olur mütaleasımdayım.

3 — Bu da aynı şekilde bir tetkik heyetinin elinden geçmelidir.

4 — Çocuk edebiyatı vücuda getirmek için tercümeden başka baş vuracak çaremiz yoktur. Telif eserlerle zengin bir kütüphane yapamayız.

Tercüme eserlerde de çok dikkatli davranmak lâzımdır. Bu gün her memleketin kendine göre bir propağanda neşriyatı vardır. Çocuk kitapları dahi bundan beri kalmamıştır. Dış propağandasından, muhtelif şekildedeki ideoloji propağandasından çocuklarımızı kurtarmak için tercüme edilecek eserlerin evvelâ derin bir tetkikden geçmesi, ondan sonra programın hazırlanması muvafık olur zannedirim.

5 — Halk için yapılacak neşriyat bilhassa mühimdir. Şimdiye kadar tamamıyla ihmal edilen halk neşriyatına kuvvet vermek, memleketin kültür seviyesini yükseltmek için program yapmak kâfi değildir. Bu neşriyatı köylüye, liseye kadar gelmemiş orta münevver sınıflara hitap edecek şekilde tanzim etmek ve bunları alâkadar edecek mevzuları seçmek lâzım. Bundan başka köylerde, kasabalarda, şehirlerde; bütün kültür müesseselerini, kültür ajanlarını, hattâ içtimaî müesseseleri seferber ederek halka okuma zevkini vermek lâzım. Halkevleri bu hususta büyük rehber olabilirler. Köy odaları köylüye dünya havadislerini ve onların anlayacakları kitapları yaymak hususunda büyük rol oynayabilirler. Halk dershaneleri köylüye yalnız yeni harfleri öğretmekle iktifa etmeyip mütemadi surette halkı teşvik etmelidir. Halk okumanın faydalarını reel bir surette görürse tedricî bir alışkanlıkla kitabı aramaya başlar.

Maarif ajanları bürokratik müesseseler halinden çıkıp, halkın içinde misyoner gibi çalışan müesseseler haline gelmelidir. Köylüler için getirilecek radyolardan ve saireden istifade mümkündür.

6 -- Memlekette telif ve tercemeyi teşvik için müstehaklarına mükâfat verildiği gibi neşriyatı memleket dahilinde yaymak hususunda fazla gayret gösteren maarif memurları da mükâfat vermek suretiyle teşci edilmelidir.

7 — Devletin hususî neşriyata daha faydalı şekilde yardım edebilmesi için kâğıt gümrüklerinin azaltılması, yevmî gazete ve mecmualara verilen filigranlı kâğıt müsaadesinin bilûmum neşriyata teşmili, posta fiatlarının düşürülmesi, kitapları ucuza maletmek için lâzım olan tedbirlerin alınması gerektir.

8 — Okumayı teşvik ve neşriyatı tanıtmak için maarif vekâletinin hususî bir propağanda müdüriyeti kurması, bütün köylerdeki, kasabalardaki, şehirlerdeki halk dershaneleri, köy odaları, umum kültürel ve sosyal müesseselerle cooperation yaparak neşriyatı yayması faydalı olur zannedirim.

9 — Neşriyatı yaymak için alınması icap eden en mühim tedbir zannına kalırsa umumî, hususî neşriyat müesseseleriyle Maarif Vekâletinin iştirakiyle Libreri Hâşet mahiyetinde bir yayım müessesesi kurmaktır. Naşir ile bayi arasındaki bu emniyetsiz vaziyet baki kaldıkça, neşriyat lüzumu veçhile her tarafa dağıtılmadıkça kongrenin alacağı bütün kararlar akim kalmaya mahkûmdur. Bu teşebbüste sermayenin büyük kısmı devlete ait olduğu gibi, nâzım ve mes'ul rolde devletin olmalıdır. Kongrenin en büyük ehemmiyetle üzerinde duracağı meselelerden biri ve birincisi budur.

XX

RESSAM SAMİ BOYAR'IN TEKLİFİ

Maarif Vekillîğinin çok hayırlı bir teşebbüsü olan Neşriyat Kongresinde büyük bir ehemmiyetle düşünülecek meselelerden biri de resim ve resim basımı işi olmalıdır. Son yıllara gelinceye kadar mahdut bir kaç kitap ve mecmua müstesna bütün kitaplarımızda ve mecmualarımızda basılan resimler çok fena idi. Resim basımı hakkında Avrupa ile mukayese edilecek hiç bir tarafımız yoktu. Memleketimizde komşu memleketlerde basılan renkli ve renksiz resimler kadar bile resim basılmamakta idi. Mektep kitaplarında ve henüz mektebe başlamıyan mini mini yavularımızın ellerine verdiğimiz kitaplarda resmin oynadığı rolü izah etmeğe hacet yoktur. Yeni Türk harfleri ile birlikte memlekete giren modern resim baskısı işinin daha ziyade tekâmülü ilk ve ortamektep kitaplarındaki resimlerin daha büyük bir itina ile basılması arzuya şayandır.

Mektep kitaplarının haricinde basılan kitaplardan bir çoğunun resimleri de şimdilik istenilen tekâmülü göstermemektedirler. İçlerinde baş aşağı basılmış klişelere, çamur gibi ne olduğu belli olmıyan resimlere az da olsa rastgelinmektedir.

Resim ve resim basımı işlerimizi daha mütakâmil bir hale getirmek için düşünülecek ilk esaslar şunlardır:

1 — Kitaplara, bilhassa mektep kitaplarına basılacak el ile yapılmış resimlerin tab'a elverişli bir tarzda ihzarı.

2 — Basılacak resimleri fotoğrafi veya evvelce basılmış bir resimden reproduksiyon iseler bunların her şeyden evvel klişe yapılmaya uygun bir hale getirilmesi ameliyesi.

3 — Klişelerin imali ve bu işteki muhtelif metotların tetkiki.

4 — Basım işi, ayar, mürekkep, boya, kâğıt cinsi vesaire.

5 — Fena resimlerin ve tab'a elverişli olmıyan resimlerin mektep kitaplarına konulmaması için alınması muhtazı tedbirler.

6 — Her nevi basılmış iyi resim nûmuneleriyle muhtelif metotların kısaca izahlarını havi broşürler neşri ve kongrede tesbit edilen resim basma esaslarının ve buna dair yazılan raporların tamimi.

Memleketimizde baskıya elverişli resim yapmasını bilen ressamlarımız vardır. Hattâ bizde bu işin mütehasısları komşu milletlerinkinden hiç te aşağı değildir.

Renkli ve renksiz klişecilikte, taş, ofset, helyogravür ameliyatıyla bunların tab'ı işlerinde de mütehasıslarımız vardır.

Bundan böyle neşriyatımızda resim ve resim baskısı işi üzerinde alınması muhtazı tedbirleri hazırlamak üzere kongrede resim, klişe ve basım işlerinden anlıyan bazı mütehasısların bulundurulmasını ve bu keyfiyetin de kongrenin mesaisi arasına alınmasını yüksek saygılarımla hatırlatırım.

Birinci Türk Neşriyat Kongresine iştirak edenler

Abdülhak Şinasi HİSAR	Balkan Birliği kâtibi	<i>Davetli</i>
Abidin DÂVER	İstanbul Meb'usu	<i>Cümhuriyet gazetesi adına</i>
Âdil AKBAY	Ankara Akba kitabevi sahip- lerinden	<i>Davetli</i>
Ahmet Cemalettin SARAÇ- OĞLU	Muharrir	<i>Yeni Sabah gazetesi adına</i>
Ahmet Halit YAŞAROĞLU	Ahmet Halit kitabevi sahibi. İstanbul.	<i>İstanbul Kitap tâbileri adına</i>
Ahmet İhsan TOKGÖZ	Ordu Meb'usu	<i>Davetli</i>
Ahmet Şükrü ESMEK	İstanbul Meb'usu	"
AKAGÜNDÜZ	Ankara Meb'usu	"
Alâettin KIRAL	Alâettin Kiral Basımevi sahibi	<i>İstanbul matbaacıları adına</i>
Ali Canip YÖNTEM	Ordu Meb'usu	<i>Davetli</i>
Ali Kâmi AKYÜZ	İstanbul Meb'usu	"
Âsım KÜLTÜR	İzmir, İlköğretim Müfettişi	<i>İlköğretim müfettişleri adına</i>
Âsım US	Çoruh Meb'usu ve Muharrir	<i>Vakit gazetesi adına</i>
Avni KARAGÜLLE	Hariciye Vekilliği Hukuk Müşaviri	<i>Davetli</i>
Avni Refik BEKMAN	Maarif Vekilliği Talim ve Terbiye azası	<i>Maarif Vekilliği adına</i>
Azime İPEK	Ankara Gazi Lisesi İngilizce Öğretmen	<i>Davetli</i>
Aziz BALKAN	Tetkikler Şubesi Müdürü	<i>Devlet Meteoroloji işleri U. Müdürlüğü adına</i>
Baha ARKAN.	Doktor	<i>İş dairesi adına</i>
Baha ARKAÇ	Hukuk Müşaviri	<i>İnhisarlar Vekilliği adına</i>
Bahattin KUTAY	Başvekillik Neşriyat ve Mü- devvenat Müdürü	<i>Başvekillik adına</i>
Bedri TUNCEL	Dil ve Tarih-Coğrafya Fakül- tesi Doçentlerinden	<i>Davetli</i>
Dr. Besim Ömer AKALIN	Bilecik Meb'us	"
Behçet Kemal ÇAĞLAR	Halkevleri Müfettişlerinden	<i>Halkevleri adına</i>
Besim ATALAY	Kütahya Meb'usu	<i>Davetli</i>
Bilâl AKBA	Ankara Akba kitabevi sahip- lerinden	<i>İkdam gazetesi adına</i>

Kongre Üyeleri

Burhan BELGE	Matbuat Umum Müdürlüğü Başmüşaviri	<i>Dahiliye Vekilliği adına Davetli</i>
Burhan Cahit MORKAYA Celâl ERGUN Celâl Esat ARSEVEN	Muharrir Yenigün dergisi sahibi Profesör	<i>İstanbul mecmuaları adına Güzel San'atlar Akademisi adına Davetli</i>
Cemal Nadir GÜLER Cemal TANIŞMAN	Karikatürist Ziraat Fen İşleri Müdürü.	<i>Vakıflar U. Müdürlüğü adına Davetli</i>
Cemil BİLSEL Cevat DURSUNOĞLU	İstanbul Üniversitesi Rektörü Maarif Vekilliği Teftiş He- yeti Reisi	<i>Davetli</i>
Cevat GÖNENÇ	Nivelman Şubesi Müdürü (Albay)	<i>Maarif Vekilliği adına Harita Genel Direktörlüğü adına</i>
Cevdet Kerim İNCEDAYI	Sinop Meb'usu Müzik Öğ. Okulu edebiyat öğretmeni	<i>Davetli</i>
Cevdet Kudret SOLOK Emin ERİŞİRGİL	Dil ve Tarih-Coğrafya Fakül- tesi Dekan Vekili ve Siyasal Bilgiler Okulu müdürü	"
Ercüment Ekrem TALÜ Etem MENEMENCİ OĞLU Faik UNAT	Muharrir Hukuk Profesörü Maarif Vekilliği Yayın Di- rektörü	<i>" Son Posta gazetesi adına Siyasal Bilgiler Okulu adına</i>
Dr. Fahrettin Kerim GÖKAY Falih Rıfkı ATAY Faruk GÜRTUNCA Fazıl Ahmet AYKAÇ Fazıl KONKUT	Profesör Ankara Meb'usu Çocuk Sesi Dergisi Sahibi Elâzığ Meb'usu Malî Müşavir	<i>Maarif Vekilliği adına İstanbul Üniversitesi adına Davetli İstanbul mecmuaları adına Davetli Türkiye Ziraat Bankası adına</i>
Ferid Celâl GÜVEN Fikret ÂDİL Fuat KÖPRÜLÜ Galip Bahtiyar GÖKER Hadi BAŞMAN	İçel Meb'usu Muharrir Kars Meb'usu İstanbul Meb'usu	<i>Davetli " " "</i>
Dr. Hafız Cemal LOKMAN- HEKİM	Trabzon Kitabî Hamdi ve mahdumları Ticarethanesi sa- hiplerinden,	<i>"</i>
Hakkı KILIÇOĞLU Hakkı Süha GEZGİN	Lokmanhekim dergisi sahibi Muş Meb'usu	<i>İstanbul mecmuaları adına Davetli</i>
Hakkı Tarık US	İstanbul Erkek Lisesi Ede- biyat öğretmeni.	<i>Davetli</i>
	İstanbul Basın Birliği Baş- kanı ve Vakit gazetesi sahibi	<i>Türk Basın Birliği adına</i>

Birinci Türk Neşriyat Kongresi

Hakkı TONGUÇ	Maarif Vekillîği İlköğretim Genel Direktörü	<i>Maarif Vekillîği adına</i>
Halil Bedi YÖNETGEN	Müzik Öğretmen Okulu Öğretmenlerinden	<i>Davetli</i>
Halil Fikret KANAD	Maarif Vekillîği Talim ve Terbiye azası	<i>Maarif Vskillîği adına</i>
Halil Lütfü DÖRDÜNCÜ	Tan gazetesi sahip ve neşriyat müdürü	<i>Tan gazetesi adına</i>
Halil Nihat BOZTEPE	Trabzon Meb'usu	<i>Davetli</i>
Halil Vedat FIRATLI	Maarif Vekillîği Müfettişlerinden	<i>Maarif Vekillîği adına</i>
Halit Fahri OZANSOY	Uyanış (Serveti fünün) Dergisi Direktörü	<i>İstanbul mecmuaları adına</i>
Hamdi TURGAY	Genel Kumay X. Ş. Md. (Kur. Yarbay)	<i>Geuel Kurmay Başkanlığı adına</i>
Hâmit KOŞAY	Müzeler müdürü	<i>Maarif Vekillîşi adına</i>
Hâmit Nafiz PAMİR	Profesör	<i>İstanbul Üniversitesi adına</i>
Hasan Cemil ÇAMBEL	Bolu Meb'usu	<i>Davetli</i>
Hasan Fehmi TURGAL	Kütüpaneler Müdürü	<i>Maarif Vekillîği adına</i>
Haydar Rüştü ÖKTEM	Tunceli Meb'usu	<i>Davetli</i>
Hayri ARDIÇ	Orta Öğretim Genel Direktörü	<i>Maarif Vekillîği adına</i>
Hayri DENER	Maarif Vekillîği Talim ve Terbiye azası	<i>Maarif Vekillîği adına</i>
Hayri GÜRSEN	Kırklareli Tevfik Fikret İlkokulu Başöğretmeni	<i>İlkokul öğretmenleri adına</i>
Hıfzı Oğuz BEKATA	Muharrir	<i>Davetli</i>
Hıfzırahman R. ÖYMEN	İlköğretim Dairesi Şube Müdürlerinden	<i>Maarif Vekillîği adına</i>
Hüsnü AÇIKSÖZ	Kastamonu meb'usu	<i>Davetli</i>
Hüsnü KİTAPÇI	Muşla meb'usu	"
İbrahim Alâettin GÖVSA	İstanbul meb'usu	"
İ. Hakkı BALTACIOĞLU	Muallim ve muharrir	"
İ. Hakkı OCAKOĞLU	Başmuharrir ve Neşriyat müdürü	<i>Yeni Asır gazetesi adına</i>
İbrahim Hilmi ÇİĞİRAÇAN	Hilmi kitapevi sahibi	<i>İstanbul kitapçıları adına</i>
İbrahim Necmi DİLMEN	Burdur meb'usu	<i>Davetli</i>
İhsan GÖKNEL	Ceza İşleri Umum müdürlüğünde hâkim	<i>Adliye Vekillîği adına</i>
İhsan SUNGU	Mf. V. Talim ve Terbiye reisi ve müsteşar vekili	<i>Türk Tasih kurumu adına</i>
İlyas BAYAR	Kanaat kitapevi sahibi	<i>İstanbul kitapçıları adına</i>

Kongre Üyeleri

İsmail Hüsrev TÖKİN	Sümerbank konjüktür servisi şefi	<i>Davetli</i>
Dr. İsmail IŞIK	İstatistik ve Propaganda Müdürü	<i>Çocuk Esirgeme Kurumu adına</i>
İzzet Melih DEVRİM	Muharrir	<i>Davetli</i>
Kadri YÜRÜKOĞLU	Mf. V. Talim ve Terbiye reis vekili	<i>Maarif Vekilliği adına</i>
Kâmil KİTAPÇI	Sivas Kâmil kitap ve basım- evi sahibi	<i>Davetli</i>
Kâzım Nami DURU	Manisa meb'usu	<i>Türk Maarif Cemiyeti adına</i>
Kemal KAYA	Yayın Direktörlüğü Şube müdürü	<i>Maarif Vekilliği adına</i>
Kemal ÜNAL	İsparta meb'usu	<i>H. C. P. si adına</i>
Kerami KURTBAY	Anadolu Ajansı memurlarından	<i>Anadolu Ajansı adına</i>
Kerim ÇAĞLAR	Yüksek Ziraat Enstitüleri umumî kâtibi	<i>Ziraat Enstitüteri adına</i>
Kutsi TECER	Yüksek öğretim dairesi şube müdürlerinden	<i>Maarif Vekilliği adına</i>
M. Sabri EVRENDİLEK	Adana Evrendilek kitapevi sahibi.	<i>Davetli</i>
Mahmut Esat BOZKURT	İzmir meb'usu	"
Mahmut KÖKÇÜOĞLU	Samsun Halk kitabevi sahibi	"
Meedi Sadri SAYMAN	Neşriyat şefi	<i>Türkiye İş Bankası adına</i>
Dr. Mehmet Ali AĞAKAY	Gaziantep meb'usu	<i>Davetli</i>
Mehmet Nevzat AYAS	Bursa Meb'usu	<i>Yeşilay Kurumu adına</i>
Mekki Sait ESEN	Cumhuriyet gazetesi Ankara muhabiri	<i>Davetli</i>
Memduh YILAL	P. T. T. evrak müdürü	<i>Münakalât Vekilliği adına</i>
Mesut CEMİL	Ankara Radyo evi Şeflerinden	<i>Davetli</i>
Muhittin BİRGEN	Mardin meb'usu	"
Mustafa ARAL	Yayın Direktör muavini	<i>Maarif Vekilliği adına</i>
Mustafa Nihat ÖZÖN	Gazi Terbiye Enstitüsü E- debiyat öğretmeni	<i>Gazi Terbiye Enstitüsü adına</i>
Muvaffak MENEMENCİ - OĞLU	Anadolu Ajansı Direktörü	<i>Anadolu Ajansı adına</i>
Muzaffer GÖKER	Konya meb'usu ve Profesör	<i>Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi adına</i>
Münir Müeyyet BEKMAN	Memleket masası müşavir- vekili, raportör	<i>Dahiliye Vekilliği adına</i>
Naci Kasım AÇIKEL	İstanbul Maarif kütüphanesi sahibi	<i>Davetli</i>
Naci KICIMAN	Matbaat Umum müdürü	<i>Dahiliye Vekilliği adına</i>
Nazmi ACAR	Matbaacı	<i>Davetli</i>

Birinci Türk Neşriyat Kongresi

Nadir NADİ	Muharrir	<i>Davetli</i>
Namık Edip AMBARCI		
OĞLU	Matbaacı	<i>Ankara Matbaacıları adına</i>
Nafi Atuf KANSU	Giresun meb'usu	<i>Davetli</i>
Nafi KORÜREK	Adliye şubesi müdürü	<i>İstatistik Genel Direktör- lüğü adına</i>
Nahit Sırrı ÖRİK	Yayın Direktörlüğü Uzman- larından	<i>Maarif Vekilliği adına</i>
Nail TUR	Devlet Basımevi Direktörü	<i>Maarif Vekilliği adına</i>
Nakiye ELGÜN	Erzurum meb'usu	<i>Davetli</i>
Nasuhi BAYDAR	Malatya meb'usu	"
Naşit ULUĞ	Muharrir	"
Necip Ali KÜÇÜKA	Denizli meb'usu	"
Necmettin ONAN	İzmir kız lisesi direktörü	<i>Lise öğretmenleri adına</i>
Necmettin SADAK	Sivas meb'usu	<i>Davetli</i>
Nurettin ARTAM	Muharrir ve öğretmen	"
Nuri ŞENEL	Maraş İstiklâl İlkokulu Başög- retmeni	<i>İlkokul öğretmenleri adına</i>
Nurullah ATAÇ	Pertevniyal Lisesi Fransızca Öğretmeni	<i>Davetli</i>
Nusret KÖYMEN	Neşriyat müdürü	<i>Ziraat Vekilliği adına</i>
Nusret TUNCAP	Adliye Vekilliği Hukuk işleri Müdürlüğü Başmuavini	<i>Adliye Vekilliği adına</i>
Orhan Şaik GÖKYAR	Bursa Lisesi Edebiyat Öğ- retmeni	<i>Lise öğrenenleri adına</i>
Osman ERGİN	İstanbul vilâyeti mektupçusu	<i>Davetli</i>
Ömer Lütfü BARKAN	İktisat fakültesi doçentle- rinden	<i>İstanbul Üniversitesi adına</i>
Pertev BORATAV	Doçent	<i>Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi adına</i>
Peyami SAFA	Muharrir	<i>Davetli</i>
Ramiz GÖKÇE	Karikatürist	"
Refik Ahmet SEVENGİL	Muharrir	<i>Haber gazetesi adına</i>
Refik FENMEN	Mühendis	<i>Türk Yüksek Mühendisler Birliği adına</i>
Refik İNCE	Manisa meb'usu	<i>Davetli</i>
Remzi BENGİ	Remzi kitabevi sahibi	<i>İstanbul kitapçıları adına</i>
Reşat DOĞUTÜRK	Kars, Fevzi paşa ilkokulu başöğretmeni	<i>İlkokul öğretmenleri adına</i>
Reşat Nuri GÜNTEKİN	Çanakkale meb'usu	<i>Davetli</i>
Reşat Şemsettin TÜTENK	Mf. V. Talim ve Terbiye azası	<i>Maarif Vekilliği adına</i>
Rıdvan Nafiz EDGÜER	Manisa meb'usu	<i>Davetli</i>
Rüştü UZEL	Mf. V. Teknik öğretim Ge- nel Direktörü	<i>Maarif Vekilliği adına</i>
Sabahattin ALİ	Ankara Konservatuvar Öğ- retmenlerinden	<i>Davetli</i>

Kongre Üyeleri

Sabahattin Rahmi EYÜB-
OĞLU

Sabri Esat SİYAVUŞGİL

Dr. Sadi IRMAK

Sadi KARSAN

Sadi SEÇMEER

Sadrettin Celâl ANTEL

Sadrettin ENVER

Sadri ERTEM

Saim İsmet UMAR

Sanavber TANYERİ

Sedat SİMAVİ

Selâmi İzzet SEDES

Selim GERÇEK

Semih Lûtfu ERCİYAŞ

Server İSKİT

Sırrı SANLI

Suat BAŞAR

Suat Kemal YETKİN

Dr. Süheyl ÜNVER

Süleyman Saip KIRAN

Şakir Hâzım ERGÖKMEN

Şekip TUNÇ

Şemsettin GÜNALTAY

Şevket Süreyya AYDEMİR

Şinasi BORAY

Tahsin Bekir BALTA

Tahsin DEMIRAY

Talât ÖNAY

Tarık Edip BURKAN

Tezer TAŞKIRAN

Turhan TAN

Vasfi Mahir KOCATÜRK

Vecihi GÖRK

Mf. V. Müfettişlerinden

Edebiyat Fakültesi doçentle-
rinden

Doçent

Neşriyat Müşaviri

Neşriyat müdürü

İstanbul Üniversitesi Peda-
goji Profesörü

İdare meclisi azasından

Kütahya Meb'usu

Kızılay Genel Merkezi Yazı
İşleri Direktörü

Hususî Kalem Müdürü

Yedigün Dergisi Sahibi

Muharrir

Basma Yazı ve Resimleri

Derleme Direktörü

Suhulet Kitapevi Sahibi

Matbuat Umum Müdürlüğü

Müşavirlerinden

Muharrir

Maliye Müfettişi

Güzel San'atler umum Mü-
dürü

Profesör

İstihbarat dairesi şefi ve
büyük elçilik müsteşarı

Türkkuşu talim ve terbiye
Dir.

Edebiyat Fakültesi Profesör-
lerinden

Sivas Meb'usu

Sanayi Tetkik Heyeti Reisi

D. D.Yolları Dergisi Müdürü

Amme Hukuku öğretmeni

Yavru Türk Dergisi sahibi

Giresun Meb'usu

Ankara Tarık Kitapevi sahibi

Ankara Kız Lisesi Direktörü

Muharrir

Malatya Lisesi Direktörü

Beyoğlu Haşet Kitabevi me-
murlarından

Maarif Vekilliği adına

İstanbul Üniversitesi adına

İstanbul Üniversitesi adına

Ticaret Vekilliği adına

Nafia Vekilliği adına

Davetli

Eti Bank adına

Davetli

Kızılay ve Gençlik Kızılayı

Kurumları adına

Türkiye C. Merkez Bankası
adına

Davetli

Maarif Vekilliği adına

İstanbul Kitapçıları adına

Davetli

Halkın Sesi gazetesi adına

Maliye Vekilliği adına

Maarif Vekilliği adına

Davetli

Hariciye Vekilliği adına

Türk Hava Kurumu adına

Davetli

„

„

Münakalât Vekilliği adına

Siyasal Bilgiler Okulu adına

İstanbul mecmuaları adına

Davetli

„

„

„

Lise öğretmenleri adına

Davetli

Birinci Türk Neşriyat Kongresi

Velit EBÜZZİYA

Yahya Kemal BEYATLI

Yaşar NABI

Yavuz ABADAN

Yunus NADİ

Yusuf Şerif KILICER

Dr. Zeki Nâsır BARKER

Ziya Gevher ETİLİ

Zühtü URAY

Muaharrir ve Ebüzziya Basım-
evi sahibi

Tekirdağ Meb'usu

Muharrir

Hukuk Fakültesi doçentle-
rinden

Muğla Meb'usu ve Cuhmhu-
riyet gazetesi Başmuharriri

Harp Okulu öğretmenlerinden

Sağlık propagandası ve Tıbbi

İstatistik U. Müdürü

Çanakkale Mebu'usu

Riyaseticümhur Mütercimi

İstanbul matbaacıları adına

Davetli

Sümer Bank adına

İstanbul Üniversitesi adına

Davetli

„

Sihhat ve İctimaî Muavenet

Vekilliği adına

Davetli